

România literară

1 DECEMBRIE 1918 —
1 DECEMBRIE 1983

65

MAREA UNIRE

UN puternic freamăt al unanimei conștiințe românești străbate acest luminos timp al împlinirii noastre ca stat și al afirmării ca națiune acum 65 de ani, cind, la 1 Decembrie 1918, se înfăptuia Marea Unire a Transilvaniei cu Țara. Ideal purtat în sufletele sutelor și sutelor de generații ca încununare a unei supreme năzuințe a tuturor fiilor urmași ai vechii Dacii, în hotarele ei istorice, evenimentul pe care-l aniversăm astăzi în coordonatele propășirii noastre sub semnul socialismului este trăit cu atît mai intens cu cît însăși orînduirea, prin partidul ce o arhitectează, constituie noua dimensiune pe care destinul poporului român și-a asumat-o în momentul crucial al eliberării sale prin revoluția antifascistă și antiimperialistă semnificată de eroicul 23 August 1944.

Întoarcerea armelor împotriva unui dușman ce-i amenința însăși existența ca națiune și alăturarea cu întreaga-i capacitate de dăruire la forțele uriașei lupte împotriva fascismului a-toate-cotropitor au grăbit nu numai deznodămîntul victorios, dar și redobîndirea integrității teritoriale a patriei mutilate prin odiosul Diktat din 30 august 1940, restabilind actul istoric de la 1 Decembrie 1918, pecetluit la Alba Iulia. Resuscitînd, astfel, Marea Unire în deplinătatea-i transilvană, poporul român reîntra, totodată, în istoria europeană sub flamurile marii victorii a Națiunilor Unite, cu conștiința drepturilor sale de a fi el însuși în propria-i patrie și a-și ctitori, potrivit vremii sale, un viitor precum îl încălzise în inimile lor luptătorii clasei muncitoare, încă din veacul precedent, și cu atît mai intens Partidul făurit după istoricul eveniment al înfăptuirii unității naționale.

Devenit prin actul, în esență reparator și unificator al destinului național, factorul determinant al transformării revoluționare a României, Partidul Comunist era investit de Istorie să ia în mîinile sale viguroase frînele conducerii țării pe drumul, nou, al revoluției socialiste. Al acelei revoluții care — iată, se împlinesc în anul viitor patru decenii — avea să schimbe structural mersul înainte al poporului, al țării. Un mers deloc ușor, înfrîmînd inerente împotriviri, dar cu un potențial revoluționar de legică înaintare întru construirea unei noi societăți, cu temeiuri solide de a păși pe noi trepte de civilizație și cultură.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Congresul al IX-lea al Partidului, avea să redefinească mersul revoluției românești în datele ei cele mai autentice, — date care, în valențele lor profund inovatoare, aveau să forjeze spiritul creator, să potențeze astfel unitatea națională în ce are ea mai definitoriu și mai dinamic.

De aici și retrăirea în contemporaneitate a tot ce e mai nobil ca semnificație întru dăinuirea prin milenii a unui popor cu o identitate atît de specifică în coordonatele timpului și spațiului frămîntatei sale istorii. De aici și unitatea mereu sporită a oamenilor acestui pămînt în jurul partidului, al secretarului său general, ca revelator fecund al acestei noi istorii a patriei, pe care o conduce cu generos elan revoluționar pe drumul de progres material și spiritual al construcției socialiste în orizontul unui viitor investit cu cele mai nobile însemne întru propășirea geniului uman.

Viitor iluminat astăzi de reverberațiile plenei evocări a Marii Uniri de către toți fiii acestui popor, deplin conștient de imperativele contemporaneității,

George Ivașcu

■ Unirea a fost încununarea victorioasă a luptei seculare duse de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Moldova, Muntenia și Transilvania, de cărturarii și marii gînditori ai neamului, a activității desfășurate de elementele revoluționare, de militanții socialiști, a aspirațiilor și voinței întregului popor.

Acest moment epocal din istoria poporului nostru a deschis noi perspective, atît dezvoltării forțelor de producție, științei și culturii, cît și afirmării poporului nostru, a aspirațiilor sale de progres, a voinței sale de pace, a hotărîrii de a-și făuri o viață demnă, de a trăi în prietenie și colaborare cu vecinii săi, cu toate popoarele lumii.

NICOLAE CEAUȘESCU

România literară

DIRECTOR: George Ivaşcu. Redactor
şef adjunct: G. Dimisianu. Secretar
responsabil de redacţie: Roger Câmp-
peanu

Manifestări în cinstea Marii Uniri

Festivalul „Poetii cîntă Unirea”

● În prezenţa unui pu-
blic numeros şi entuzias-
t, luni 28 noiembrie a.c., în
sala Ateneului Român
s-a desfăşurat Festivalul
„Poetii cîntă Unirea” or-
ganizat de Uniunea Scri-
torilor din ţara noastră.
Cuvîntul de deschidere
a fost rostit de prof.
Alexandru Balaci, vice-
preşedinte al Uniunii
Scriitorilor. Au citit apoi
versuri închinete Unirii,
patriei, poezii: Ioan Ale-
xandru, Mihai Beniuc,
Bağh József, Cezar
Baltag, Vlaicu Bărna,
Radu Cărnei, Anghel

Dumbrăveanu, Slavomir
Gvozdenovici, Ion Horea,
Traian Iancu, Mircea
Micu, Gheorghe Pituţ,
Aurel Rău, Corneliu Stur-
zu, Ştefan Teaciu şi Vi-
oleta Zamfirescu.
La reuşita manifestării
şi-au dat concursul prim
solistii Operei Române din
Bucureşti Elvira Cârje şi
Vasile Martinou, violon-
ista Mihaela Martin, sol-
ista a Filarmonicii
„George Enescu”, şi corul
„Madrigal” al Conservato-
riului „Ciprian Porumbes-
cu”, condus de artistul
emerit Marin Constantin.

„Coloana Unirii”

● În colaborare cu Bi-
blioteca „Mihail Sadovea-
nu”, Teatrul Mic a pre-
zentat spectacolul omagial
Coloana Unirii, consacrat
aniversării a 65 de ani de
la făurirea statului naţio-
nal unitar român. Cu a-
cest prilej, profesorul
doctor Vasile Netea a
vorbit publicului despre
semnificaţia politică şi so-
cială a actului Unirii.
Poezii Gheorghe Pituţ,
Mircea Micu, Dumitru

Bălăeţ au citit versuri
din creaţia lor, dedicate
acestui eveniment. A ur-
mat un recital de poezie
patriotică în regia lui
Cristian Hadjicula, la
care au participat actorii:
Leopoldina Bălanuţă, Mo-
nica Ghiuţă, Magda Po-
povici, Maria Ploae, Ma-
riana Cercel, Monica Mi-
hăescu, Doina Tamaş,
Dinu Ianculescu, Petre
Moraru, Vistrian Roman,
Nicolae Iliescu, Vasile
Pupeza

„Unitate şi continuitate în arta românească”

● Institutul de Istoria
Artei a organizat me-
mori, 30 noiembrie, o
sedinţă de comunicări
ştiinţifice dedicată unită-
ţii şi continuităţii în arta
românească. Au susţinut
comunicări Vasile Drăguţ
(Fondul unitar al artei
vechi româneşti), Radu
Florescu (Eroul cavaler),
Tereza Sinigalia (Aspecte
ale relaţiilor dintre ţările
române oglindite în arhi-
tectura munteană din se-

colul al XVII-lea), Mihai
Ispir (Elemente comune
în arhitectura ţărilor ro-
mâne la începutul secolu-
lui al XIX-lea), Manuela
Cernat (Contribuţia pio-
nieriilor cinematografului
românesc şi a cinstei
contemporani la susţine-
rea idealului de unitate
naţională), Florian Poira
(Ipoteze pentru un film
al Unirii) şi Mihai Florea
(Teatrul — o cale spre în-
făptuirea Unirii).

„Contemporan cu veacul 20”

● În ziua de 28 noi-
embrie 1983 a avut loc la
Agenţia Română de Presă
(Agerpres) o interesantă
exponere prezentată de
general colonel (r) Emi-
lian Ionescu, participant
la marile evenimente de

la 1 Decembrie 1918. Cu
acest prilej, general colo-
nel (r) veteran Emilian
Ionescu a acordat auto-
grafe pe recentul său vo-
lume „Contemporan cu
veacul 20”, apărut în Edi-
tura Militară.

● Duminică, 27 noi-
embrie a.c., la Casa Corpului
didactic din Constanţa a
avut loc o manifestare
consacrată aniversării a
65 de ani de la făurirea
statului naţional unitar
român.

Au participat scriitorii
Domitrian Cesereanu, Ion
Coja, Anghel Dumbrăvea-
nu, Ion Hobana, Ion Lun-
gu. Oaspeţii au fost pre-
zenţa publicului de pro-
fesorilor Florin Pietreanu,
preşedintele ceneclului li-
terar al cadrelor didactice
„Poesis”.

A urmat un program li-
terar-artistic susţinut de
Ileana Jan, Veronica Stă-
nei-Macoveanu, Hortensia
Teodorescu, Eugenia Vă-
jia, membre ale ceneclu-
lui, corul „Crianţema” al
Cooperativelor meşteşu-
găreşti, dirijată de Ion şi
Adrian Frusineanu. Ga-
briela Popescu şi Gabriela
Tofănel, soliste ale Tea-
trului liric din Constanţa,
acompaniate la pian de
Carmen Butuleanu şi elevi
ai liceelor şi şcolilor ge-
nerale din oraş.

● Facultatea de limba
şi literatura română a U-
niversităţii din Bucureşti
şi filiala din Cavita la a
Societăţii de ştiinţe filo-
logice au organizat sim-
pozionul „Făurirea unirii
naţionale”, consacrat an-
iversării marelui act isto-
ric de la 1 Decembrie
1918.

Au evidenţiat aspecte
semnificative ale adăru-
nii marilor personalităţi
ale culturii şi literaturii
naţionale la ideea de uni-
tate naţională Ion Cotea-
nu, decanul facultăţii,
Pompiliu Măreş, Grigore
Brâncu, Nae Constanti-
nescu, Ion Cară, Ion Ră-
taru, Vicu Mindra, Mihail
Dramănescu, Gheorghe
Ciompec.

● În ultima vreme Edi-
tura Eminescu a organizat
mai multe întâlniri cu ci-
titorii în comuna Singe-
nel, judeţul Prahova, la
Casa de cultură din oraş-
ul Drăgăşani, la Biblio-
teca orăşenească din
Rimnicul Sărat, în comu-
na Pogoanele. La aceste

întilniri, Valeriu Răpeanu
a vorbit despre sentimen-
tul unităţii naţionale în
literatura română. Au
participat Lucian Avra-
mescu, Mircea Ionescu
Quintus, Dumitru Ion
Dincă, Florentin Popescu.

● Sub genericul „Bra-
şovul şi Unirea de la 1918”
a avut loc un simpozion
organizat la „Casa Ar-
matei” din municipiul
respectiv. De asemenea,
la casele de cultură din
Predeal, Făgăraş şi
Codlea s-au desfăşurat
conferinţe şi recitaluri de
poezie patriotică dedicate
aceluiaşi eveniment, sub
genericul „Cîntăm azi
uniri cu ţara”. În comu-
nele Dimbul Morii, Po-
iana Soarelui, Săcele şi
Brădet au avut loc ma-
nifestări asemănătoare.
Au participat Daniel Dră-
gan, V. Conitu-Cheatră,
Nic. Stoie, Mircea Valer
Stanciu, A.I. Brumaru,
Dan Orghidan, Anatol
Ghermanschi, Radu Să-
plăcan, Cornel Cotuţiu,
Mitel Popescu.

● Comitetul de cultură
şi educaţie socialistă Ma-
ramures a iniţiat, în
cinstea Marii Uniri, o
serie de manifestări lite-
rare. Astfel, la Liceul in-
dustrial a avut loc o se-
zătoare literară în cadrul
căreia au citit din lucră-
rile lor Zorin Diacones-
cu, Daniel Drăgan, Au-
gustin Botis, Ion Iuga,
Teohar Mihadaş, Radu
Săplăcan; la librăria nr. 1
din Baia Mare a avut loc
lanşarea cărţii de poezie
„Fintini pentru bronzul
eroilor” de Ion Iuga; la
Casa de cultură şi la Uzi-
na mecanică din Sighetu
Marmăriei şi la căminul
cultural din Desesti s-au
desfăşurat seri consacrate
marelui eveniment al is-
toriei noastre la care au
participat Laurenţiu Ulici,
Denisa Comănescu, Da-
niel Drăgan, Teohar Mi-
hadas, Matei Visniec,
Nicolae Preliocanu, Er-
mil Rădulescu, Ioana Di-
nulescu, Gheorghe Pirja,
Ion Iuga.

● Sub genericul „Ma-
rea Unire”, ceneclul lite-

rar „M. Eminescu” din
cadrul Casei de cultură a
sectorului doi al Ca-
pitalei şi ceneclul lite-
rar „Panait Istrati”, de
la Biblioteca „M. Sado-
veanu” au organizat ma-
nifestări literare consa-
crate istoricului eveni-
ment al Unirii.

Au citit versuri şi pro-
ză, evocînd memorabilele
evenimente ale vremii,
Valeriu Gorunescu, Petru
Marinescu, Ana Lungu,
Ionel Protopopescu, Oc-
tavian Ciucă, Mircea Al-
beanu, Valeria Deleanu,
Const. Menagache, Iacob
Voichitoniu, Viorica Na-
nia, Eugen Cojocaru, Ion
Ştefănescu, Mihai Anto-
nescu, Anr Luiza Toma,
Ion Ştefănescu Gelula,
Rodica Ciocirdel Teo-
rescu, Emanoil Căfan,
Tică Ion Iacob, Elena
Dobrescu, Ion Ursulescu.

● Asociaţia scriitorilor
din Tg. Mureş a organi-
zat o manifestare literară
la librăria „Universală”
dedicată Marii Uniri,
în cadrul căreia, în pre-
zenţa unui numeros pu-
blic, a fost prezentată
monografia „Pe urmele
lui Gheorghe Sincai” de
Serafim Duicu. Desore
actul de la 1 Decembrie
1918, despre autor şi lu-
crarea respectivă, a vor-
bit prof. univ. dr. Ioan
Chereji.

● La liceul „23 August”
din Capitală, în prezenţa
unui mare număr de elevi
şi cadre didactice, s-a
desfăşurat o seară de li-
terară dedicată Marii
Uniri, în cadrul căreia
s-au citit versuri şi proză
evocînd momente ale is-
toricului act de la 1 De-
cembrie 1918.

Au vorbit George Za-
rafu, D.C. Mazilu, Nic.
Meianu, Const. Atomil.

● Ceneclul „Titu Ma-
rescu” al Asociaţiei ju-
riştilor din România a ini-
ţiat, la sediul său din Bd.
Magheru, un simpozion
cu tema „De la unitatea
de limbă şi cultură la
statul naţional unitar ro-
mân”.

Au luat cuvîntul, pre-
zentînd ample expuneri,

Gabriel Iosif Chiuzbalan,
preşedintele ceneclului,
prof. univ. dr. Gheorghe
Bulgăr, Mihail Papilian,
Ioan Grecescu. A urmat
un recital de poezie de-
dicat Marii Uniri, la care
au fost prezenţi Al. Rai-
cu, Ion Larian Postolache,
Costin Monea, Mihail Pa-
pilian, Arcadie Donoş,
Georgeta Rogojan, Dana
Andreescu, Victoria Do-
bre Timonu, George Col-
fescu, Ion Burloiu, Marin
Radu Voinea. Manifesta-
rea s-a încheiat printr-un
imn compus şi executat
de Emil Gavriş, în cinstea
marelui eveniment.

● La salonul hunedo-
rean al cărţii, Comitetul
orăşenesc de cultură şi
educaţie socialistă a ini-
ţiat o evocare a momen-
tului Unirii, prezentînd
totodată noi lucrări apă-
rute în Editura Eminescu,
„Cartea cu pereţi de stî-
clă” de Nastasia Maniu şi
„Utopia profesorului
Dunca” de Valeriu Bir-
gău şi Neculai Chiriac.
Au prezentat criticul şi
istoricul literar Adrian
Angheliescu, redactorul
cărţilor Bogdan Bădules-
cu şi Daniel Drăgan, re-
dactor şef al revistei
„Astra” din Braşov.

● Salonul literar „Co-
mentar” de pe lângă Casa
de cultură a sectorului
trei din Capitală a pre-
zentat o seară dedicată
Marii Uniri din 1918.
Au luat cuvîntul, prezen-
tînd portrete şi momente
din activitatea înaintaşilor
care au luptat pentru
cauza Unirii, Toma Ale-
xandrescu, preşedintele
salonului literar, Octav
Sargeţiu, Petre Paulescu,
Anastase Eftimie, Radu
Cange, Alexandru Plova,
Const. Georgescu, Teodor
Răducanu, Ionel Proto-
popescu.

Versuri şi expuneri de-
dicate Unirii au citit, în
continuare, Ana Lungu,
Ilie Panait, Const. Amă-
răscu, Patricia Epureanu,
Const. Burchilă, Dan Băl-
teanu, Dan Sandu, Romeo
Tarhon.

Omagiu editorial

CASELE editoriale româneşti au
incredinţat anul acesta tiparului
un important număr de volume
dedicate aniversării a 65 de ani
de la făurirea statului naţional unitar ro-
mân. Ne-am propus să vă informăm în
aceste rânduri despre câteva din cele mai
semnificative lucrări beletristice intrate
în librării sau în curs de apariţie în ur-
matoarele zile.

Din bogatul patrimoniu al moştenirii
noastre literare, Editura Minerva publică
romanul „Cartea facerii” de Eugen Goga
(fratele lui Octavian Goga). Volumul, a-
părut în 1930 la editura Cultura Naţio-
nală, oferă un cuprinzător tablou referi-
tor la ce a însemnat pentru poporul nos-
tru şi mai ales pentru românii transilvā-
neni din vecinătatea Carpaţilor primul
război mondial. Eroiismul ostaşilor ro-
mâni, spiritul lor de sacrificiu sînt sur-
prinse pe viu în imagini expresive. Ro-
manul, izvorit din experienţa directă a
autorului, înrolat voluntar în 1916, are o
desfăşurare pe multiple planuri şi diverse
straturi sociale.

Antologia „La trecuţi mare, mare
viitor” (Editura Albatros) este o selec-
ţie de versuri patriotice ale poezilor cla-
sici şi contemporani, angajaţi în marile
momente consemnate cu litere de aur în
istoria patriei. Opera lor se constituie în-
tr-un omagiu închinat României, omenii-
lor ei, un vibrant cîntec al muncii, al
păcii, libertăţii şi independenţei. Cîteva
nume: Vasile Alecsandri, Mihai Emi-
nescu, Tudor Arghezi, George Cosbuc, Ion
Barbu, Lucian Blaga, Nicolae Labis,
Mihai Beniuc, Ioan Alexandru, Adrian
Păunescu, Marin Sorescu, Nichita
Stănescu, Meliusz József, Franz Liebhardt,
Eugen Jebeleanu, Al. Andriţoiu.

Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti pu-
blică la Editura Cartea Românească anto-
logia „1918”. În paginile ei sînt creaţii
semnate atît de poezii premergători sau

contemporani evenimentului şi care vor-
beau despre Unire ca despre o necesitate
vitală a românilor, cit şi de cei aparţi-
nînd diverselor generaţii ale vremii noas-
tre. Întîlnim numele lui Gheorghe Asachi,
I. Heliade Rădulescu, Vasile Carlova, Ce-
zar Bolliac, Dimitrie Bolintineanu, Victor
Eftimiu, Demostene Botez, Ion Vinea,
Miron Radu Paraschivescu, Geo. Dumitrescu,
Traian Iancu, Vasile Nicolescu,
Petre Ghelmez, Grigore Haşiu, Horvath
István, Franz Johannes Bulhardt, Nicolae
Dragos, Constanţa Buzea, Ivo Muncian,
Sterean Ciaciuc, Daniela Crăsnaru şi
mulţi alţii.

Volumul „Ne învaţă Mărăşeştii”, apă-
rut la Editura Junimea, cuprinde creaţia
literar-publicistică a lui Octavian Goga
din perioada 2 februarie 1917—5 august
1919.

La capitolul autorilor contemporani
semnalăm în primul rînd romanul lui
Francisc Păcurariu „Geneza”. Prin inter-
mediul reprezentanţilor a trei generaţii
care au trăit în miezul evenimentelor de
la 1848, 1877, 1890—1892 (Memorandumul)
şi 1918 ne este prezentată o radiografie a
zbuciumatei istorii a Transilvaniei. Evo-
care se realizează prin prisma lui Septi-
miu Vlad, devenit om politic în România
interbelică. Volumul a fost publicat de
Editura Dacia.

La aceeaşi editură a văzut lumina tipa-
rului un alt roman istoric — „Duminică
mare”. Prozatorul braşovean Doru Mun-
teanu alege ca erou principal un tînăr in-
telektual ardelen, Horatiu Apolzan. După
un întreg sir de întîmplări, acesta ajunge
în anul 1918 la Alba Iulia. Autorul ni-l
înfăţişează ca martor activ al pregătirii
actului Unirii.

Retin atenţia şi romanele „Heralzii” de
Radu Ciobanu şi „Caietele locotenentului
Florian” de Stefan Fay, apărute sub egida
Editurii Albatros.

Romanul istoric „Heralzii” îşi plasează

acţiunea în Transilvania de la sfîrşitul
secolului al XIX-lea pînă-n preajma
Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia
din 1 Decembrie 1918. În jurnalul zilnic al
ziaristului Nestor Prodan sînt marcate
momente de răscruce ale anilor premergă-
tori şi hotărîtori pentru înfăptuirea unei
năzuinţe milenare, disputele între frunta-
şii politici români din Transilvania, ser-
bările Astei din 1911, ca şi rolul presei
în susţinerea drepturilor şi idealurilor na-
ţionale ale românilor transilvăneni.

„Caietele locotenentului Florian” este
tot un roman istoric al cărui erou, loco-
tenentul Florian Bogdan, se dovedeşte o
personalitate reprezentativă pentru atitu-
dinea românilor transilvăneni în vîltoarea
ce a cuprins lumea după marea confla-
graţie de la începutul secolului XX. Pe
baza unui bogat material informativ (co-
mentarii, mărturii din presa vremii etc.)
sînt prezentate cu obiectivitate rolul di-
feriţilor oameni politici din perioada
1914—1918, printre care I.C. Brătianu, Ni-
colae Filipescu, premisele şi contextul
care au favorizat realizarea idealului de
veacuri al unităţii naţionale, atmosfera şi
starea de spirit a românilor din Transil-
vania.

Romanul „Chemarea de peste munţi”
de Ion Biberi (Editura Cartea Românească)
redă evenimente din perioada anilor
1900—1945 văzute prin prisma a doi eroi
născuţi la începutul secolului XX la Tur-
nu Severin. Vieţile lor intersectează şi
anii 1916—1918. Romanul se încheie cu
angajarea celor doi în marele proces al
transformărilor revoluţionare ce vor urma
în România.

Tot la Cartea Românească consem-
năm noul roman al lui Ion Tugui „So-
lemnitatea fericită”. Acţiunea se desfă-
şoară în aceeaşi zonă bucovineană întîl-
nită în precedentul volum, „Solemnitatea
supuşilor”. Personajele sînt ţărani şi in-

telektuali ai satelor din primele două de-
cenii ale secolului nostru.

Să amintim şi volumele „La primul
ceas al dimineţii” de Petru Vintilă şi
„Chemarea din tricolor” de Gh. Beiancu
şi Vasile Mocanu publicate de Editura
Militară.

Romanul lui Petru Vintilă este o frescă
a societăţii româneşti din primul război
mondial, a noianului de întîmplări obis-
nuite sau memorabile care au culminat cu
actul Unirii proclamat la 1 Decembrie
la Alba Iulia. Numeroşii eroi ai cărţii, fie
că se află în Moldova pe care-o apără
la Mărăşeşti, fie că se află în temniţele
de la Vaş şi Seghedin sau în lagărele de
prizonieri, din care au răsărit vitezele re-
gimente de voluntari români, sînt con-
ştiinţe şi caractere umane ce nu-şi pre-
ocupă viaţa pentru împlinirea celui mai
înalt ideal din istoria naţiunii noastre:
făurirea statului naţional unitar.

Pormind de la steagurile dacice şi ro-
mane, autorii cărţii „Chemarea din trico-
lor”, se opresc apoi la flămurile lui Mi-
rcea, Ştefan, Mihai Viteazul, Tudor, Băl-
cescu, Iancu, Cuza, la steagurile înfipte în
redutele Plevnei şi Mărăşeştilor, ale lui
Decembrie 1918, încheind cu tricolorul
roşu-galben-albastru ce poartă în inima
lui stema României socialiste.

„Proba de foc. Amintiri iunie 1916 —
ianuarie 1918” de Constantin Nicolau, pu-
blicată în colecţia „Memoria pămîntului
românesc” a Editurii Albatros, evocă fap-
tele de arme ale aviatorilor români în
primul război mondial.

Menţionăm şi volumul de publicistică
al lui Vartan Arachelian intitulat „Dumi-
nică după infern” (Editura Eminescu).
Acţiunea acestei cărţi-document se axează
pe marile bătălii de la Mărăşti, Mărăşeşti
şi Otuz, autorul urmărind, totodată, pe
baza unor relaţii din presa vremii, din
diverse documente ale epocii, firul eveni-
mentelor diplomatice şi politice din
România a celei perioade, pînă la 1 De-
cembrie 1918.

Radu Levărdă

OMAGIU — Pictură de Cornel Brudașcu
(Din Expoziția de artă plastică dedicată luptei poporului român pentru unitate națională, deschisă în Sala Dalles)

Inscripție la Alba Iulia

Pe porțile cetății legendare
Am scris un vis de secole : Unire !
Și Țara fremătind precum o mare
L-a îmbrățișat făcându-l nemurire.

E nemurirea vetrelor și scutul
De munți ce-au stat de veghe, strinși în noi,
Unind și viitorul cu trecutul
Prin singe de viteji și de eroi.

E cîntecul ce-l înțeleg și surzii,
Un imn ce luminează Țara toată,
Plătit cu capul pe Cîmpia Turzii,
Cu oasele ce s-au aprins sub roată.

Văpaia lor ne arde în privire,
În tot ce spunem e cuvîntul lor ;
Unirea mai presus ! Și iar Unire
Sub cerul înălțat de tricolor.

Ion Brad

Lumina

Au fost aceste adorabile spații
supuse uriașei levitații
care unit-a Țara întregită
într-o rotundă
și dulce și curată, nesfărîmată undă.
A fost Unirea spada care-a ieșit din teacă,
de forță și iubire clintită, la un semn,
și și-a aflat izvorul spre curgere îndemn,
și albia firească pe care-n veci să treacă.
Astfel veni Unirea cu scăpărări de spade,
cu bubuit de tunuri și ample canonade,
și se-implini conturul dorit de cei bătrîni
și peste țară am ajuns stăpîni.
Unirea strălucește într-o fraternă casă
și parcă-i mai aproape, mai frumoasă,
și seamănă ades cu-o sveltă ciută
ce-a întîlnit prăpăstii în calea străbătută.
Iar în efigii poate oricine vrea să vadă,
ca-n urmele înscrise de talpă în zăpadă,
pe cei care spre creste au despîcat un drum,
pe cel ce contopește cu fapta lui, acum,
însemnele solare și pavăza mindriei
care-ncunună cerul senin al României.

Virgil Teodorescu

Lumina nemuritoare a Unirii

NICIODATĂ nu a existat, între marile sărbători ale istoriei poporului român, un eveniment mai luminos în conștiința sa unanimă, decît acela al Unirii, înfăptuită în urmă cu șaizeci și cinci de ani. Se realiza atunci, la 1 Decembrie 1918, marele vis al acelora care purtau cu mîndrie, oriunde în lume, numele tutelar al originii lor latine, al acelora care vorbeau cea mai omogenă dintre limbi, conștienți de unitatea spirituală și istorică a ființei uriașe a poporului căruia îi aparțineau, dincolo de împărțirile vremelnice ale unor dramatice vicisitudini. Niciodată nu a fost abătut și nici încovoiat sub vijelii arborele uriaș al poporului român, înrădăcinat de milenii în pămîntul binecuvîntat al celei mai armonice țări.

Nedespărțit de ape și de munți, vibrînd puternic, unitar, în fața oricîtor, vitrege, întîmplări istorice, poporul român, totdeauna însetat de libertate și de adevăr, a avut drept stea călăuzitoare sentimentul apartenenței naționale, idealul unirii părților divizate ale frumosului Trup al Patriei, niciodată separat în permanența spiritualității sale.

Fibrele cele mai sensibile ale umanității care sînt scriitorii, martorii credincioși și cronicarii poporului căruia îi aparțin, au crezut totdeauna cu o nestrămutată, emoționantă tărie, în acest mare ideal al uriașei ființe colective a poporului de la Carpați și Dunăre. Ei au exaltat marile virtuți ale poporului, au cîntat cu accente arzătoare în miraculoasa limbă română și marile frumuseți ale pămîntului românesc din Dacia originii sale milenare, cerul nesfîrșit, iarba și florile, marea și munții, divină alternanță a acestor mirifice, străbune meleaguri.

Strălucitoarea, cardinala zi, ziua istorică de la 1 Decembrie 1918 este simbolul desăvîrșirii unității naționale a poporului român, o înaltă treaptă a devenirii sale, semnificînd unanima aspirație a tuturor românilor, dar și proclamarea principiilor democratice ale libertăților și drepturilor egale și pentru cetățenii care aparțineau

altor naționalități. Noul stat național creat prin voința unanimă a poporului român, prin luptă și jertfele sale istorice, nu a fost niciodată un stat al asupririi.

MARELE eveniment al Eliberării din 23 August 1944 semnifică o altă înaltă treaptă românească, o vastă deschidere către noile timpuri istorice, timpurile socialismului și umanismului revoluționar, în care axa cardinală a politicii Partidului Comunist Român este unitatea tuturor locuitorilor acestor străbune meleaguri în elanul lor pentru edificarea noii lumi a socialismului. Finalitatea și idealul Unirii s-au desăvîrșit în anii istoriei care au trecut de la Eliberare în noile structuri și transformări profund democratice, profund umaniste. Scriitorii României contemporane — români, maghiari, germani sau sirbi, indiferent de limba expresiei artistice, dincolo de treptele biologice —, alcătuiesc un front spiritual unitar, integrați unei realități profund umaniste, participînd structural la transformările înnoitoare, la elanurile constructive ale unei vieți noi. Ei sînt într-adevăr martorii credincioși ai contemporaneității, parte integrantă a poporului care activează pentru cea mai umanistă dintre orînduiri, exprimînd poliedric, prin transfigurarea artei, coralitatea și caracteristicile vieții celor mulți. Putem considera că ceea ce definește astăzi climatul nou al tuturor locuitorilor acestei țări este sentimentul unui deplin acord interior cu esența realității înconjurătoare, cu dimensiunile dezvoltării generale, cu imperativele majore ale societății, acord care stimulează hotărîtor demnitatea umană și patriotică a fiecăruia.

Niciodată nu au fost mai multe manifestări dedicate sărbătoririi marii Uniri semnificînd unitatea întregului popor în jurul Partidului și al secretarului său general, solidar integrat sub semnul luminos al noii viziuni despre lume și viitorul cel mai omenesc posibil.

Alexandru Balaci

Izvoare adînci

SCRIU aceste rînduri aflat încă sub impresia întîlnirilor pe care, asemenea altor confrăți, le-am avut în cursul săptămînilor din urmă cu cititori din așezări urbane și rurale prilejuite de cea de-a șaizeci și cincea aniversare a făuririi statului unitar român. Oamenii de profesii și pregătiri culturale diferite au venit spontan și într-un număr impresionant să participe la evocarea unor momente cruciale ale unei lupte care de-a lungul secolelor a marcat acea aspirație ce nu a rămas doar în domeniul afirmării platonice și al adieziunii sentimentale. Pentru că ideea unității naționale nu a constituit doar un motiv li-vresc reflectat după consumarea evenimentului, ci un impuls moral și intelectual. Această incursiune istorică în fața unor oameni veniți să asculte evocarea acelor momente de răscruce istorică pregătută de remarcabile fapte de cultură românească nu avea doar sensul unor rememorări didactice.

Unele din numele și operele citate de noi, cei prezenți, le aflăm și în cărțile de școală, din păcate, în ultimii ani, foarte parcimonioase în ceea ce privește marii cărturari români care prin fapta și opera lor au marcat profund conștiința și sensibilitatea românească. Despre altele, cei mai tineri aflau acum pentru întia oară. Toate laolaltă se constituiau într-o istorie pe care o trăiam cu toții și, pe măsură ce înfățișam aceste fapte, simțeam cum fluidul emoțional al trecutului pune stăpînire pe inimile noastre. Înțelegeam din participarea afectivă cu care ne urmăreau acești oameni, din entuziasmul cu care subliniau unele fragmente din scriitorii și cărturarii evocați că acest fluid nu aparține doar trecutului, ci se implică în unitatea spirituală de astăzi a poporului nostru.

Am înțeles încă o dată un adevăr esențial, și anume că unitatea și solidaritatea națională nu se pot realiza decît în momentul în care tradiția devine o stare sufletească, o realitate fundamentală a trăirilor noastre, o dimensiune permanentă și un prilej de meditație, așa cum s-a întîmplat din anul 1965, cînd ne-am redescoperit plenar trecutul. Am înțeles, în același timp, ce factor important reprezintă

astăzi cultura în făurirea aceluși sentiment de comuniune între toți fiii unei țări care știu că totdeauna unitatea rezultă din construcția sufletească deplină, armonioasă.

Unitatea spirituală de astăzi nu înseamnă și nu trebuie să însemne aducerea la un numitor comun a elanurilor, inteligențelor, aspirațiilor, inițiativelor, a gândurilor îndrăznețe. Realizarea unității culturale devine o realitate — așa cum ne dovedește tradiția noastră — în momentul în care emulația creatoare, afirmarea pleneră a talentelor, ideilor novatoare, toate laolaltă și fiecare în parte, au produs un număr de acte culturale și de opere cu un răsunet peren. Rolul culturii în acest proces continuu de consolidare a unității spirituale se realizează în primul rînd prin diversitatea și bogăția instituțiilor spirituale. Pentru că numai afirmarea imediată a ideilor și a gândurilor constructive creează acea stare de emulație care ascute mințile, le face să afle modalitățile cele mai potrivite pentru ca opera de artă să exercite asupra conștiințelor înfrîngerea ei modelatoare. Dar cultura acționează asupra conștiințelor cu mijloacele specifice gradului de cultură, nivelului intelectual din acel moment al comunității căreia i se adresează. Nu odată istoria culturii noastre ne arată cu prisosință că factori esențiali ai unității noastre spirituale — Kogălniceanu, Bălcescu, Eminescu, Iorga — își depășeau evident epoca prin arhitectura îndrăznească a construcției culturale, prin dimensiunea novatoare a ideilor, prin formulele de artă din care unele nu se aflau, înainte de ei, decît într-o stare germinativă. Dacă o colectivitate, cum este astăzi poporul nostru, își arată o sensibilitate deosebită, o capacitate de receptare sufletească ieșită din comun față de actele de cultură ale trecutului, nu-i mai puțin adevărat că sentimentul unității morale și spirituale se împlinește neconținut prin ceea ce cultura noastră propune nou, îndrăzneț, la nivelul cuceririlor civilizației contemporane și al stadiului atins de înălțimea spirituală a omului de astăzi.

Valeriu Răpeanu

Lupta poporului român pentru unitate și independență națională în opera tovarășului

NICOLAE CEAUȘESCU

ISTORIA poporului român încorporează ca valori definitorii ale existenței în spațiul carpato-danubiano-pontic permanența și continuitatea de locuire, unitatea și lupta eroică pentru apărarea pământului strămoșesc, a independenței și suveranității naționale. Unitatea și lupta pentru independența poporului român străbat opera secretarului general al partidului, președintel Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu. „Socialismul — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — a realizat idealurile de libertate socială și națională pentru care au luptat înaintașii cei mai luminați, a înfăptuit pentru prima oară unitatea social-politică a poporului. Națiunea română socialistă — unită prin comunitatea țărilor și intereselor tuturor păturilor populației, fără deosebire de naționalitate — înfloarește și se afirmă tot mai viguros, asigurând făurirea unei vieți libere și fericite pentru toți cei ce muncesc în patria noastră”. Așa cum atestă istoria, conștiința unității, neamului și suveranității a străbătut secolele, oșezându-se ca trunic pivot de susținere a edificiului național.

Opera secretarului general al Partidului întrușipează cea mai profundă, mai reprezentativă considerare și semnificare a valențelor unității și conștiinței unității în multiplele sale exprimări: unitatea de neam; unitatea civilizației materiale și spirituale a poporului român; unitatea forțelor înaintate, a maselor largi — în frunte cu clasa muncitoare — ca factorul polarizării și dinamicii poporului în apărarea ființei și libertății sale naționale, ca promotorul dezvoltării sociale, a idealurilor de dreptate și libertate; unitatea și coeziunea moral-politică a tuturor fiilor patriei în jurul Partidului Comunist Român, baza de nezdruccinat a orinduirii socialiste, a mersului treptat spre comunism. Analiza științifică — în spiritul materialismului dialectic și istoric — a evoluției istoriei poporului român relevă componenta deosebită a rolului statului în viața poporului nostru, lupta sa hotărâtă pentru crearea cadrului național unitar al existenței sale în rîndul statelor lumii. Corolarul acestei năzuințe și permanențe în lupta poporului român a fost marcat la 1 Decembrie 1918 „moment — așa cum arată președintele țării — de importanță istorică hotărâtoare pentru destinele întregului nostru popor”.

Varietate ipostaze ale unității poporului român, de la cea de neam și pînă la poporul unit al României socialiste, se află într-o legătură indisolubilă, alcătuiesc un tot indestructibil, presupunându-se firesc și fortificându-se unele pe altele în devenirea vremurilor. Toate a-

cestea definesc sinteza distinctivă a modului de a fi al poporului român și îi conferă largi temelii ale continuității istorice, semnificind astăzi ascensiunea pe făgașul socialist și comunist.

În cele peste două milenii ale existenței sale statale, poporul român a trecut prin diferite stadii de dezvoltare, așa cum a evoluat și societatea românească, de la statul centralizat și independent condus de Burebista, la statele feudale românești, Transilvania, Moldova și Țara Românească, în evul mediu, apoi de la statul modern capitalist la statul nou, socialist.

În evoluția sa, statul românilor a cunoscut diferite sinuozități, cu perioade de înflorire maximă și cu epoci de restrîngere a activității sale sau chiar cu dezorganizarea lui, cum a fost cazul, în primele secole ale erei noastre, pe timpul ocupației romane. Chiar și în perioadele cînd organizarea statală, în accepție clasică, a fost imposibilă din cauza năvălirii populațiilor migratoare, românii și-au creat forme ale puterii politice prin care se asigura realizarea relațiilor în interior între forțele sociale și în exterior cu alte popoare, organizarea apărării gliei străbune și dezvoltarea materială și spirituală.

CU TOATE CĂ într-o îndelungată perioadă istorică a existat pluralismul statal, concretizat în evul mediu în existența celor trei state — Transilvania, Țara Românească, Moldova —, în societatea românească s-a asigurat în contextul originii comune, comunității de teritoriu, de limbă, tradiții, cultură, o formă de unitate statală exprimată în chipuri specifice. Unitatea și continuitatea vieții de stat sub variatele ei forme constituie realități incontestabile care, la rîndul lor, au fost factori de progres și de atestare a drepturilor istorice ale poporului român în vatra strămoșească. „Avem un popor, o țară, în care trăiesc laolaltă români precum și oameni ai muncii de origine maghiară, germană, sîrbă sau de altă naționalitate. Dar cu toții reprezentăm un popor unic și nu admitem nimănui să încerce să lovească în unitatea poporului nostru.” Sînt puse astfel în lumină adevăruri și realități concrete specifice în România socialistă. Se evidențiază faptul că teritoriul Republicii Socialiste România, teritoriul românesc pe care s-a format și dezvoltat poporul român cu două milenii în urmă, iar prin strămoșii geto-daci de circa patru milenii, are un caracter unitar, indivizibil. Acest teritoriu a aparținut dintotdeauna poporului român și înaintașilor săi. Datorită vicisitudinilor istorice au fost perioade cînd

parte din acest teritoriu s-a aflat sub ocupație străină, dar și în aceste perioade poporul nostru a rămas aici, în vatra sa dintotdeauna, a muncit, a luptat, s-a eliberat pe sine și și-a eliberat teritoriul său. Istoria nu consimnează situații în care poporul nostru să fi părăsit în vreo împrejurare aceste meleaguri, după cum nici strămoșii poporului nostru, geto-dacii și înaintașii acestora, nu au părăsit nicodată glia natală. Teritoriul poporului român cunoscut din cele mai îndepărtate timpuri ca aparținîndu-i prin strămoșii săi are un caracter unitar și pe el trăiește un popor unitar. Așa cum atestă istoria, pe pămîntul românesc s-au perindat de-a lungul secolelor multe popoare și populații migratoare, unele avînd un nivel de civilizație inferior față de cel al poporului vremelnice cîmpit. Unii din migratori au jefuit și au părăsit aceste teritorii după un timp, alții au conviețuit cu oamenii pămîntului, iar alții, veniți mai tîrziu, încadrîndu-se în sistemul societății românești, au devenit membri ai acesteia. Împreună au apărut ceea ce au înălțat — cultura și civilizația, pămîntul străbun. În toate bătăliile purtate împotriva cîmpitorilor străini, pentru unirea și libertatea țărilor române au luptat, umăr la umăr cu românii, și maghiarii, și secuii, și germanii, sîrbi și alții care aici s-au dezvoltat ca naționalități conlocuitoare. În decursul conviețuirii, ai muncii și luptei comune, au făurit împreună tot ceea ce există pe aceste meleaguri. Au muncit împreună, au luptat împreună, împotriva asupririi, a cîmpitorilor străini, înțelegînd că trebuie să se unească și să lupte unul lîngă altul pentru a-și putea făuri o viață liberă, pentru a fi pe deplin stăpîni pe destinele lor. „Nu demonstrează oare acest fapt — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — adevărul că lupta împotriva cîmpitorilor străini, pentru unitatea țărilor românești și formarea unui stat centralizat puternic, care să asigure condiții de viață, de dezvoltare a forțelor de producție, de bunăstare și fericire, a fost o realitate istorică? Aceasta era, într-adevăr, o cerință legică, o năzuință a tuturor locuitorilor acestor meleaguri, fără deosebire de naționalitate. Această solidaritate și luptă comună s-au manifestat cu putere și în războaiele țărănești de la Bobilna, în războiul țărănesc din 1514, condus de Gheorghe Doja, precum și mai tîrziu în marea răscoală condusă de Horea, Cloșca și Crișan și altele”.

ÎNCEPÎND cu secolul al XVIII-lea, pe baza transformărilor social-economice care au avut loc în țările române, se petrec profunde evoluții structura-

le, reflectate în afirmarea conștiinței naționale, în dezvoltarea culturii și ideologiei naționale. Aceste direcții noi ale evoluției țărilor române și-au găsit expresie în revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu, în revoluția română de la 1848. Relevînd principalele direcții ale revoluției de la 1821, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că ea a „marcat un moment de cotitură în istoria luptelor poporului nostru împotriva dominației Imperiului otoman, pentru cucerirea independenței naționale, pentru dreptate socială”. Revoluția condusă de Tudor Vladimirescu a zdruncinat puternic vechea orînduire socială „vestind marile transformări revoluționare care au culminat cu revoluția burghezo-democrată din 1848 și cu unirea Principatelor Române din 1859, cu formarea statului nostru unitar — moment epocal în istoria poporului român, care s-a afirmat în lume ca un popor dornic să contribuie la cauza civilizației, dornic să trăiască liber și independent”. Punerea, în 1859, a temeliiilor statului român modern a determinat amplificarea pe multiple planuri a luptei pentru dobîndirea independenței absolute de stat a României, proclamată la 9 mai 1877. În războiul drept pentru consfințirea independenței s-au angajat în variate modalități inclusiv românii aflați sub dominație străină. Această a stimulat la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea lupta pentru făurirea statului național român unitar.

REALIZATA în 1918 în împrejurări internaționale favorabile, unitatea națională a fost rezultatul luptei maselor populare din toată țara, opera întregului popor român. „Unirea — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — a fost înclinarea victorioasă a luptei seculare dusă de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Moldova, Muntenia și Transilvania, de cărturarii și marii gînditori ai neamului, a activității desfășurate de elementele revoluționare, de militanții socialisti, a aspirațiilor și voinței întregului popor român”. Făurirea unității naționale a avut o înrîurire profundă, pozitivă asupra întregii evoluții economice, politice și sociale a țării, a creat condiții pentru dezvoltarea forțelor progresiste ale societății, pentru intensificarea misiunii revoluționare a clasei muncitoare. „Acest moment epocal din istoria poporului nostru — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — a deschis noi perspective, atît dezvoltării forțelor de producție, științei și culturii, cît și afirmării poporului nostru, a aspirațiilor sale de progres, a voinței sale de pace, a hotărîrii de a-și făuri o viață demnă, de a trăi în prietenie și colaborare cu vecinii săi, cu toate popoarele lumii”.

IALTA misiune de a asigura realizarea deplină a marilor aspirații ale poporului a revenit clasei muncitoare, forța cea mai înaintată a societății, care, sub conducerea Partidului Comunist Român, făurit la 8 mai 1921, a organizat și condus lupta de eliberare socială, împotriva fascismului și războiului, pentru trecerea la construirea societății noi, socialiste.

În perioada de după victoria revoluției de eliberare națională și socială antifascistă și antiimperialistă, Partidul Comunist „a desfășurat o vastă activitate organizatorică și politică — se reliefează în opera tovarășului Nicolae Ceaușescu —, a organizat clasa muncitoare, țărăniimea, intelectualitatea, a unit toate forțele democratice, patriotice, în procesul dezvoltării și înfăptuirii revoluției democrat-populare, realizării reformelor sociale și trecerii la cucerirea puterii politice de

Bărbat între bărbați

Pe balta sacrei noastre deveniri
Decembrie de Alba ne-a luminat intruna
Și azi uniți în patria cu aur în priviri
Liberi și demni durăm prin timp Comuna
Și făurim Unirea a noastră, a tuturor
Adăugînd istoriei noi pagini de lumină
Purtați spre comunism de-un braț conducător
În libertate, pace și dragoste deplină
Prin El zidirea noastră e cunoscută-n lume
Prin El lăcașul păcii numit e România
El, Ceaușescu, cititor al noilor columnne
Bărbat între bărbați mîrire fie!

Viorel Varga

INTRAREA LUI MIHAI VITEAZUL ÎN ALBA IULIA — pictură de D. Stoica

către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea și apoi la construcția socialismului în România”.

Odată cu trecerea la construirea socialismului au putut fi soluționate pînă la capăt marile probleme ale dezvoltării societății românești pe calea progresului economic și social, și-au găsit împliniri idealurile pentru care au luptat clasa muncitoare, forțele revoluționare, progresiste, cei mai buni fii ai poporului.

Intr-o perioadă de mai puțin de trei decenii și jumătate, România a cunoscut uriașe transformări revoluționare, parcurgind mai multe etape istorice: s-a instaurat puterea revoluționar-democratică, au fost răsturnate clasele exploatare și a triumfat revoluția proletară, poporul a construit cu succes și a consolidat orinduirea socialistă. Socialismul a asigurat lichidarea stării grave de înapoiere moștenite de la regimul trecut, a deschis calea progresului rapid al forțelor de producție, a asigurat făurirea unei noi baze tehnico-materiale a societății. Dintr-o țară cu un pronunțat caracter agrar, cu o industrie slab dezvoltată și o agricultură înapoiată, România a devenit o țară industrial-agrară, bazată pe cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, cu o agricultură modernă, în continuă dezvoltare, capabilă să satisfacă în condiții tot mai bune nevoile economiei, cerințele de consum ale maselor largi populare.

MARILE cuceriri ale poporului au căpătat dimensiuni noi în perspectiva deschisă în iulie 1965 de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român.

Toți cetățenii țării, fără deosebire de naționalitate, au ca interes suprem consolidarea statului național unitar, întărirea continuă a independenței și suveranității naționale, libertatea patriei fiind conștiința libertății fiecăruia. Ei contribuie în cel mai înalt grad la dezvoltarea construcției socialiste, la realizarea planurilor de dezvoltare economică-socială a țării — calea făuririi bunăstării. Jelul ce unește indestructibil energiile în regului popor îl constituie realizarea Programului partidului, care prevede făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, creșterea puternică a forțelor de producție, apropierea României de nivelul țărilor industriale avansate ale lumii.

În această perioadă s-au făcut noi pași înainte pe linia perfecționării relațiilor de producție și sociale. S-a realizat un sistem unitar de conducere a țării de către popor, a democrație economică și socială de tip nou, care permite să se valorifice larg inițiativa, experiența și capacitatea de creație a maselor în toate domeniile de activitate.

Una din marile cuceriri ale construcției socialiste din patria noastră este rezolvarea justă, în spiritul concepției revoluționare marxist-leniniste a problemei naționale, asigurarea unor condiții egale de muncă și viață pentru toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate. Naționalitățile conlocuitoare participă activ la viața politică, la activitatea de conducere a societății, aducându-și activ contribuția, în strînsă frăție și colaborare cu oamenii muncii români, la progresul înflorirea patriei comune — România socialistă.

Pe baza politicii de dezvoltare intensă a mijloacelor de producție în toate județele țării, a asigurării instituțiilor de învățămînt și cultură în limba maternă, naționalitățile conlocuitoare dispun de largi posibilități de afirmare în viața spirituală, de dreptul de a se exprima în orice domeniu în limba maternă, beneficiind în mod egal de roadele construcției socialismului, ale muncii unite a întregului nostru popor. „Numai socialismul — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — poate crea cu adevărat condiții pentru realizarea unei reale egalități în drepturi între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, deoarece el a lichidat exploatarea omului de către om, a trecut

mijloacele de producție în mîna poporului și a asigurat ca oamenii muncii — stăpîni ai bunurilor materiale, ai produsului social — să se bucure din plin și în mod egal de toate binefacerile socialismului”.

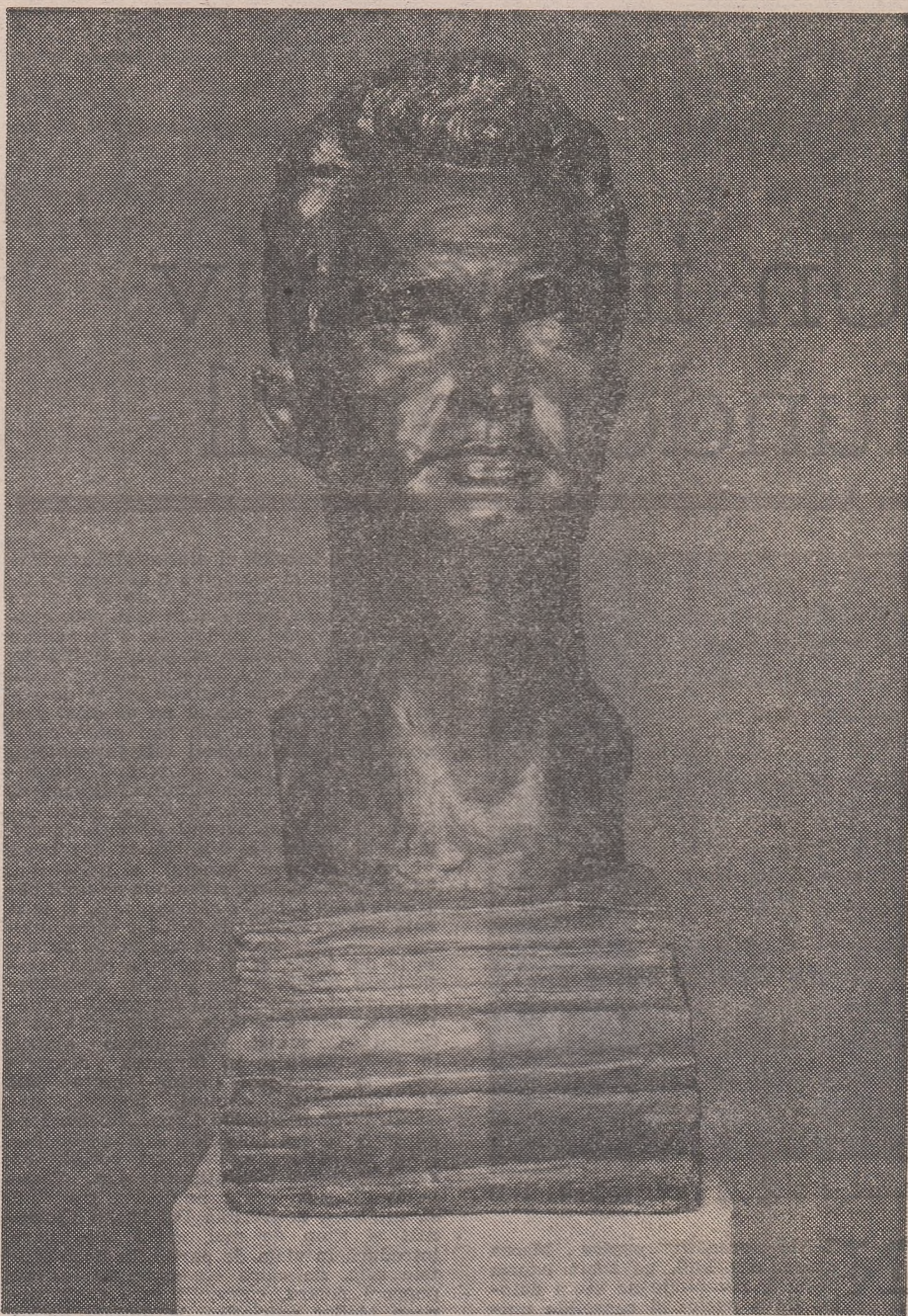
Documentele partidului nostru, opera secretarului său general pun în lumină faptul că grija pentru dezvoltarea națiunii, a trăsăturilor ei noi, care apar în socialism, constituie o parte integrantă a însăși edificării noii orinduirii. Întărirea națiunii socialiste în perioada construirii socialismului și comunismului reprezintă o cerință obiectivă a înfloririi economiei și culturii, a dezvoltării naționale libere și independente.

Aplicînd cu consecvență politica de dezvoltare economică a întregii țări, Partidul Comunist Român se căzuzește după adevărul potrivit căruia trebuie să se asigure condițiile pentru participarea activă a tuturor locuitorilor la viața economică-socială. În virtutea principiilor înscrise în Constituție, toți cetățenii, fără deosebire de naționalitate, participă cu urepuri și obligații egale la întreaga viață politică, economică și socială a țării. Structura națională a partidului, a celorlalte organizații de masă și obștești, a conducerilor acestora la toate nivelurile, a organelor reprezentative și executive de stat și economice corespunde compoziției naționale a populației, asigurînd participarea largă a oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, la conducerea propriei lor vieți sociale. Aceste organizații colaborează în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, creat în noiembrie 1968, organism cu larg caracter democratic, reunind toate forțele politice și sociale ale țării. „Frontul Democrației și Unității Socialiste — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — consuetudine expresia celei mai largi democrații, a reprezentării tuturor categoriilor sociale, indiferent de convingere. Aici sînt uniți, într-o simbioză puternică, și comuniștii și necomiștii, oameni cu diferite concepții filosofice, dar cu o singură convingere: aceea de a servi poporul, de a servi patria, socialismul și comunismul”.

În cadrul sistemului democrației societății noastre Frontul Democrației și Unității Socialiste deține un rol de cea mai mare însemnătate, afirmîndu-se tot mai mult ca o formă superioară de unire și coordonare a eforturilor întregii națiuni, de manifestare a voinței și hotărîrii poporului de a realiza programul construcției socialiste și comuniste, de a-și făuri în mod conștient viitorul luminos, liber și demn. Înмănunchind organizațiile de masă și obștești, toate clasele și păturile sociale ce alcătuiesc orinduirea noastră, Frontul Democrației și Unității Socialiste dă expresie unității de interese și aspirații ale întregului nostru popor, raporturilor de colaborare, frăție și solidaritate dintre toți oamenii muncii. El ilustrează schimbările profunde petrecute în structura socială a țării, precum și perspectiva apropierei tot mai depline a tuturor claselor și categoriilor de oameni ai muncii, a omogenizării continue a societății. Consiliile naționalităților conlocuitoare, parte componentă a Frontului Democrației și Unității Socialiste, participă la întreaga activitate a acestuia, militînd pentru continuă întărire a frăției dintre oamenii muncii români și cei aparținînd naționalităților conlocuitoare. Frontul Democrației și Unității Socialiste este cu adevărat cel mai larg și reprezentativ organism al democrației noastre, în cadrul căruia se realizează unitatea maselor populare în jurul partidului — forța politică conducătoare a întregii societăți.

Tot mai mult în procesul făuririi noii societăți are loc o identificare deplină a partidului cu năzuințele clasei muncitoare, ale întregului popor, îndeplinind astfel rolul de centru vital al națiunii noastre socialiste, fiind însăși conștiința sa.

Tocmai de aceea partidul comunist se consideră continuatorul celor mai glorioase tradiții de luptă pentru dreptate

PORTRET de Ion Jalea
(Din Expoziția de artă plastică dedicată luptei poporului român pentru unitate națională, deschisă în Sala Dalles)

socială și eliberare națională, pentru progres, pentru libertate și independență. Tocmai de aceea partidul nostru consideră că datorită sa este de a fi exponentul fidel al năzuințelor clasei muncitoare, ale întregului nostru popor.

PORNIND de la aceste trăsături fundamentale ale poporului român, popor unitar, cu trăsături și fizionomie distincte, cu o vechime de 2 000 de ani pe teritoriul său de etnogeneză și dezvoltare, angajat ferm în realizarea unei politici de construcție socialistă a țării, de înflorire a civilizației socialiste, de dezvoltare permanentă a relațiilor de colaborare și întrajutorare cu toate statele lumii, de bună vecinătate cu popoarele limitrofe, de apărare a păcii pe planeta noastră, secretarul general al Partidului Comunist Român a formulat cu o deosebită claritate teza referitoare la faptul că nimănui nu-i este admis, în nici o împrejurare, de a încerca să lovească în unitatea poporului român, să-i lezeze în vreun fel interesele, drepturile lui inalienabile. Fiecare cetățean român are datorită sfîntă de a face totul, chiar cu sacrificiul suprem, de a apăra ca pe lumina ochilor bunurile cele mai de preț ale poporului român: unitatea, independența, suveranitatea, drepturile sale istorice asupra giei strămoșești, integritatea teritorială a Republicii Socialiste România, de a depune toate eforturile pentru ca țara noastră să devină cit mai bogată și mai frumoasă, cit mai puternică, demnă de tradițiile și civilizația ei milenare.

Transpunînd în viață politica științifică a partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate, statul nostru a acționat în așa fel încît în situația concretă a României socialiste — unde există un popor unitar, un teritoriu unic, o țară în care trăiesc peste 22 500 000 cetățeni români — fiecare cetățean, fără deosebire de naționalitate, are asigurat dreptul inalienabil, garantat de Constituție, de a folosi nestingherit și neîngrădit și limba maternă, binefacerile culturii, de a avea școli, ziare, cărți, de a-și pune în valoare obiceiurile tradiționale etc. Statul român, Partidul Comunist Român întreprind măsuri ferme pentru ca toți cetățenii României socialiste să beneficieze din plin de drepturile înscrise în Constituție.

Intr-un climat nou de viață și de muncă specific țării noastre, în cadrul căruia toți cetățenii țării au asigurate condiții nelimitate de afirmare plenară a personalității lor, de a-și pune întreaga lor capacitate și energie în slujba dezvoltă-

rii și înfloririi patriei, unitatea poporului nostru, a tuturor cetățenilor României socialiste, fără deosebire de naționalitate, în jurul Partidului Comunist Român, acționează ca un element dinamizator de cea mai mare însemnătate în procesul edificării societății socialiste și comuniste în Republica Socialistă România.

IN condițiile în care unitatea de gândire și acțiune a asigurat triumful orinduirii noi, socialiste, experiența și conștiința luptei poporului român pentru unitate, profund fortificată de secolele de bătălii purtate pentru realizarea unirii politice, înfăptuită acum 65 de ani, este astăzi o puternică sursă de încredere și tărie. Ea reprezintă un viguros factor de coeziune a tuturor fiilor acestui pămînt în jurul Partidului Comunist Român, legămînt de luptă și muncă pentru a înălța pe noi culmi de progres și civilizație patria noastră.

Perioada jalonată de Congresele al IX-lea, al X-lea, al XI-lea și al XII-lea ale Partidului Comunist Român, de activitate prodigioasă desfășurată în fruntea partidului și statului pe plan teoretic, politic și de conducere de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, a înrădăcinat adînc ideea că numai aici, pe acest pămînt, pe care s-au născut și a cărui înflorire e asigurată prin unitatea și frăția celor ce muncesc, se pot realiza obiectivele însoțitoare, îndrăznețe ale orinduirii noastre socialiste.

Această nezdruncinată încredere în forța și unitatea poporului, coeziunea sa, credința în trăinicia înfăptuirilor sale, consecvența exprimată în politica externă au făcut și fac ca România socialistă, președintele său să se bucure de un deosebit prestigiu în viața politică internațională.

Idealurile revoluționare pentru care s-au jertfit înaintașii noștri, pentru care s-au jertfit socialiștii, comuniștii, pentru care au căzut muncitori, țărani, intelectuali, pentru care poporul a dat un mare tribut de singe se înfăptuiesc sub conducerea Partidului Comunist Român, care asigură afirmarea cu deplină putere a principiilor socialismului, ale umanismului revoluționar.

Întreaga activitate practică, politică, întreaga operă a președintelui României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sădește în rîndurile tuturor fiilor țării sentimentul de dragoste și atașament profund față de lupta poporului pentru unitate și independență națională, pentru partidul comunist, pentru România socialistă.

Ion Ardeleanu

Destine milenare

Deschidem astăzi sfîntă-a țării carte
Ce strînge-n ea destine milenare
Trăite în străvechile hotare,
Urmașilor prin pravile lăsate.

Vlăstar născut din daci și din romani
O vrere-a ars în inimi neclintită,
Să fie țara pururea unită,
Independenți să fim și suverani.

Un ideal pe vatra însorită
În inimi și-a aflat mereu sălaș,
Și-n Cimpul Libertății de la Blaj
Țara s-a vrut ca țară împlinită.

Și patria ne e azi cutezătoare,
Înalte piscuri urcă-n falnic zbor,
Și nu-i în lume mai viteaz popor
Și țară azi mai mindră nu-i sub soare.

Și-n fruntea țării, glasul ei fierbinte,
Vizionar și braț cutezător,
Cu inima bătînd pentru popor
E cel dintîi bărbat și președinte.

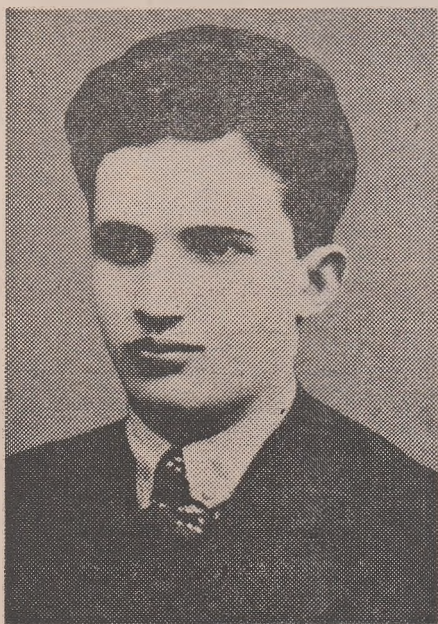
El este făuror al bucuriei,
Credința noastră că vom merge drept,
El — fiul țării, gîndu-i înțelept,
Chezașul înfloririi României.

Viorel Cozma

Un imperativ fundamental

„Socialismul”, 1 Mai 1920

Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU în 1939

NE-AM pregătit pentru Marea Unire, din 1918, cu toată istoria noastră, revenindu-ne sacra datorie de a păstra și consolida unitatea națională — coloană infinită a trecutului, prezentului și viitorului poporului român.

A rămas fundamental acest imperativ pentru toate forțele înaintate, progresiste, democratice, revoluționare ale societății românești, care, începând din 1918, îl cuprindeau în toate programele lor, așa precum l-a cuprins Partidul Comunist Român în anii dinții ai prezentei sale în arena vieții politice a țării. Creat în epoca de avânt popular, ce a urmat imediat Marii Uniri, Partidul Comunist era expresia acestei unități naționale prin cuprinderea totalității organizațiilor revoluționare din întreaga Românie. În același timp el continua, cu valori radicale, Partidul Socialist și mișcarea muncitorească de la finele secolului XIX și începutul secolului XX, preluând și moștenirea nobilelor virtuți patriotice. Mișcarea socialistă și muncitorească a ridicat la rang de principii teoretice și de acțiuni practice testamentul lăsat de revoluția de la 1848 pentru unitatea națională a tuturor românilor în fruntariile vechii Dacii. Toate reuniturile și publicațiile mișcării muncitorești, iar din 1893, ale P.S.D.M.R., cuprindeau la loc de frunte împreună cu problemele mișcării politice ale luptelor de clasă, ale cuceririlor drepturilor pentru mase, problema libertății naționale, a sprijinirii luptei de eliberare națională, a românilor aflați sub dominație străină. Semnificativ, gazete socialiste purtau numele provinciilor românești asuprite, una din gazetele centrale intitulându-se „Dacia viitoare”.

Crezul socialistilor exprimat în deceniul IX: „Voim Dacia așa cum ea fu!” a rămas crez pentru mișcarea muncitorească la începutul secolului XX, sub faldurile tricolorului jertfindu-se numeroși socialiști pe fronturile patriei, din anii 1916—1918. Acest crez al deplinei unități naționale și-a găsit întruchiparea în prezența mișcării muncitorești ca una din forțele cele mai importante ale marelui act istoric de la 1 Decembrie 1918. Ponderea mișcării muncitorești la lupta națională eliberatoare a Transilvaniei și pentru unire cu Țara a fost atât de însemnată încât, din cei 12 membri ai Consiliului Național Central Român, 6 erau socialiști.

Unitatea națională a grăbit și unitatea mișcării muncitorești prin depășirea regionalismului, a împărțirii partidelor socialiste pe provincii istorice, grupându-se toate într-un singur partid marcat de un rapid proces de radicalizare. Pisc al acestui proces, al gândirii și acțiunilor progresiste, novatoare, revoluționare ale națiunii noastre; Partidul Comunist Român era chintesența năzuințelor de independență și unitate ale unui popor care de-a lungul istoriei sale a dat uriașe sacrificii spre a-și salva libertatea și a realiza unitatea națională.

Partid matur, prin toată încărcătura de experiență din trecutul țării, partidul comunistilor era în același timp un partid tinăr prin țelurile sale înnoitoare, cu cele mai înalte valori umaniste și patriotice.

Drumul parcurs de Partidul Comunist Român, din 1921 și pînă în anii socialismului, este o adevărată epopee.

Partid al istoriei, al prezentului și viitorului României — astfel s-a afirmat Partidul Comunist Român încă de la crearea sa, fiind, prin tot ce avea mai bun, contopit cu poporul, cu țelurile sale majore de libertate socială, progres, civilizație, pace, independență, și unitate națională.

Memorabile sînt paginile scrise de comuniști chiar în primul an al existenței partidului, cînd, cu cea mai mare parte a congresiștilor din mai 1921 întemnițați, continuau să afirme programul revoluționar și patriotic al viitorului României. La Procesul din Dealul Spirii, cînd comuniștii au fost acuzați că subminează unitatea națională, s-a ridicat din boxă viitorul secretar general al partidului, Gheorghe Cristescu, adresîndu-se unui bătrîn în tolag: „Desfă cămașa, tată, și le arată rănilor căpătate în '77”, iar către judecători — „Iar eu vi le voi arăta pe ale mele din 1917”, și va continua cu o emoționantă argumentație pentru patriotismul clasei muncitoare, despre însemnătatea unității naționale în concepția Partidului Comunist. Au depus atunci, în 1922, mărturie în favoarea acuzaților, la procesul celor peste 300 de comuniști, oameni politici, savanți, precum Nicolae Lupu, Nicolae Iorga care, fără a împărtăși concepțiile politice ale celor acuzați, au vorbit cu căldură despre patriotismul lor. Toate acestea nu au putut împiedica guvernul să interzică activitatea Partidului Comunist și timp de mai mulți ani să se introducă în viața de partid, în documentele sale, de către elemente străine de poporul nostru, concepții care contraveneau ideilor patriotice de unitate națională proprii fondului sănătos al partidului.

PERSISTENTA, vitalitatea acestor idei de bază, privind apărarea unității naționale, au ieșit cu putere în evidență, în deceniul IV, cînd sub impactul primejdiei externe fasciste, revizioniste, România era amenințată și în hotarele și în independența sa.

Masele largi populare din România erau potrivnice fascismului și Germaniei hitleriste. O dovedise în anii 1932—1933, cu o fermitate deosebită, muncitorimea, prin marile sale bătălii de clasă, printre care înfruntarea singeroasă de la Grivița în 1933 a fost deosebit de semnificativă. Dar spre a bara ofensiva fascismului, agresivitatea hitlerismului și amenințarea hotarelor țării de către state fascizate, era nevoie de o puternică și continuă concentrare de forțe ale națiunii pentru salvagardarea unității și independenței sale. Viziunea de mare luciditate politică, în asemenea momente, a aparținut Partidului Comunist Român, care a dezvoltat o largă mișcare antifascistă. De la Comitetul Național Antirăzboinic în 1932 și Comitetul Național Antifascist, în

1933, s-a ajuns la Frontul comun împotriva fascismului, în 1934, între Liga Muncii, Comitetul Național Antifascist și Partidul Socialist Unitar, pentru ca în 1935 Frontul antifascist să cuprindă Blocul Democratic, Partidul Socialist, Uniunea oamenilor muncii maghiari, Frontul Plugarilor, iar în 1936 să se realizeze Comitetele cetățenești, fracțiunile radicale, progresiste național țărăniști și personalități politice din alte partide, îndeosebi intelectuali, care înțelegeau gravitatea evenimentelor și consecințele lor pentru mase, pentru libertatea țării și unitatea națională.

Partidul Comunist Român, factorul dinamizator al mișcării antifasciste, realizează, așa cum o atestă numeroase documente, atât gravitatea primejdiei fasciste și soluția de stăvilitură a atacurilor interne și externe, îndeosebi îndreptate contra forțelor democratice, a poporului, contra suveranității și unității naționale. Promovînd militanți comuniști tineri, necontaminați de teorii impuse din afară, P.C.R. a realizat importante înțelegeri de front unic, a întărit mișcarea sindicală, U.T.C. și organizația de tineret studențesc. În aceste împrejurări se va afirma în rîndurile tineretului revoluționar, în partid și în mișcarea antifascistă, acela care avea să devină în 1965 secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu. Aceștia sînt anii în care Partidul Comunist relevă clar o atitudine patriotică de fond în care apărarea hotarelor naționale este subliniată în condiții cînd țara avea nevoie mai mult ca oricînd de manifestarea pozițiilor ferme din partea tuturor forțelor patriotice.

„Noi, comuniștii, sîntem gata să apărăm cu arma în mînă independența României dacă țara noastră va fi silită să ducă un război național...”. Era o declarație de principii, făcută în 1935, care a avut mare ecou în rîndul forțelor politice aflate la stînga, la centrul și la dreapta evantaiului de partide și grupări din țară, cu reverberații și peste hotare. În decembrie 1935, organizația legală a Partidului Comunist, Blocul Democratic reunea, deloc întîmplător la Tebea, sub gorunul lui Horea, „rex Daciae”, alte forțe antifasciste și se adresa tuturor grupărilor politice ostile fascismului pentru crearea Frontului Popular Antifascist. Demonstrațiile și întrunirile antifasciste din 1936—1937 aveau în avangardă pe comuniști, înconjurați cu sporită încredere de către mase mereu mai largi, de către adepții altor partide și grupări politice. Lozincile comuniștilor — „Jos dușmanii țării!” „Trăiască pacea și democrația!” „Jos fascismul”, „Hitler și Mussolini sînt dușmanii României!” „Hotarele țării sînt în primejdie!” „Să apărăm unitatea națională!” — erau purtate de către mii și zeci de mii de manifestanți, așa cum

s-au petrecut lucrurile la 31 mai 1936 cînd nuanțele au doflut manifestînd ore întregi pe străzile Capitalei.

IN acei ani, de mari tensiuni internaționale, cînd asupra României se exercitau presiuni dintre cele mai periculoase pentru independența și integritatea națională, Partidul Comunist Român se declara contopit cu țelurile de apărare a patriei amenințate. „Comuniștii — preciza P.C.R. în martie 1939 — vor lupta cu arma în mînă în primele rînduri. Uniți-vă cu toții într-un singur front puternic contra lui Hitler și aliaților lui revizionisti!”. Era nevoie mai mult ca oricînd de un asemenea front al națiunii pentru luptă și rezistență în scopul apărării țării, direct amenințată în unitatea sa națională. Acest comandament suprem a fost îndeplinit de către clasa muncitoare care va răspunde exemplar la apelurile Partidului Comunist. Precum la 1 mai 1939 — cînd zeci de mii de muncitori, intelectuali, funcționari au manifestat în Piața palatului regal împotriva fascismului, a tratatelor economice cu Reichul hilerist, pentru pace, muncitorimea însoțind chemările pentru „8 ore de muncă”. „Salarii la nivelul scumpetei” s.a., cu chemări ca „Trăiască independența națională a țării!” „Să apărăm granițele împotriva agresorului hitlerist!” „Vred front patriotic!”. Partidul Comunist, organizatorul marii demonstrații antifasciste, în pregătirea căreia rol de frunte a avut tovarășul Nicolae Ceaușescu, arăta întregului popor pe ce platformă se situau comuniștii în ajunul izbucnirii războiului mondial. Era o platformă pe care o va susține cu consecvență în tot timpul războiului, în condiții din cele mai grele pentru patria noastră.

Partidul Comunist Român, într-un singur glas cu celelalte forțe politice ostile fascismului, a condamnat vehement răpirea nord-vestului României ca urmare a Dictatului fascist de la Viena din august 1940.

„Punctul nostru de vedere” reprezenta atitudinea fermă a Partidului Comunist față de ruperea celor aproape 44.000 km² din trupul României de către Ungaria horthystă cu ajutorul Germaniei naziste și Italiei fasciste. P.C.R. chema pe toți cei cu dragoste pentru țară la realizarea unui atotcuprinzător front patriotic de salvare națională. Acest apel avea să fie dezvoltat în Platforma P.C.R. din septembrie 1941, unde refacerea unității naționale se conjuga cu ralierea tuturor forțelor patriotice, indiferent de partid, de clasă, de naționalitate, de credință politică sau religioasă împotriva dictaturii militare antonesciene, a alianței cu Germania hitleristă și pentru ieșirea din războiul antisovietic.

„Pierirea sau salvarea poporului român!” — astfel se intitula documentul central al Partidului Comunist din ianuarie 1942, document ce învedera faptul că acest partid realiza cel mai exact gravitatea situației țării și soluțiile pentru salvagardarea sa.

De la Frontul Patriotic Antihitlerist, preconizat de P.C.R. și realizat în 1943, la Frontul Unic Muncitoresc între P.C.R. și P.S.D. din aprilie 1944 și pînă la Blocul Național Democratic (P.C.R., P.S.D., P.N.T., P.N.L.), din iunie 1944, s-a construit puntea unei îndrăznețe rezistențe patriotice antihitleriste. Poporul era, pas cu pas, pregătit să-și ia soarta în propriile mîini, să-și recucerească independența și unitatea națională.

Atunci, în momente de supremă încordare a națiunii, Partidul Comunist Român a condus o adevărată revoluție care salva țara de sub jugul hitlerist, îi reda independența și o așeza pe verticala demnității sale naționale. La această răscruce de istorie a patriei noastre va străluci 23 August 1944.

La chemarea Partidului Comunist: „Totul pentru front, totul pentru victorie!”, poporul a înțeles că decisiv era atunci să ne cucerim cu arma în mînă suveranitatea și să eliberăm nord-vestul Transilvaniei. Și a făcut-o cu prețul unor mari și neîmpierătoare jertfe. Refacerea unității naționale începea cu revoluția de eliberare națională și socială, operă a clarviziunii și tenacității partidului nostru, revoluție ce va deschide marile orizonturi ale clădirii unui regim nou, cu totul nou, care să ducă la realizarea celor mai cutezătoare visuri ale înaintașilor și la respectarea de către toate țările și în toate epocile a unui popor care și-a modelat cu însemnele libertății și unității naționale toată istoria sa.

Prof. dr. docent Titu Georgescu

Demonstrația muncitorilor din București la 1 Mai 1939

Continuitate

ANIVERSĂM de fapt o continuitate. Ceea ce s-a petrecut la întâi Decembrie 1918 n-a fost altceva decît izbînda geografică a unei continuități, cea de minte și de suflet fiind de totdeauna. Nu voi a diminua numele ce s-ar cuveni înscrise cu litere de aur în monumentul de gînd al neamului, mai durabil decît piatra; ale unor Gheorghe Pop, Vasile Goldiș, Vasile Lucaciu, Iuliu Hossu, Jumanca, Albani, Grapini și ale altora știuți și neștiuți, dar Marea Unire s-a semnat prin cîntecul doinelor, s-a legat prin vîile și cărările dintre munți și șes, în pasul domol, ca o veșnicie, al ciobanului și al cărturarului român. Unirea ne-a dat-o spațiul voievodal al unei limbi unice, pe meleaguri și ele unice, ca o cetate inexpugnabilă. Ne-au unit necazurile și mindria și la timp gîndit cumînțenia, că să treacă ce era de trecut prin colbul vremii și noi să rămînem nepoțopîți. Nu sînt istoric, iar ca scriitor nu uit să amintesc că sînt ardelean. Nu pentru a mă deosebi, dar nici pentru a mă confunda, deoarece tragismul Transilvaniei, păstrat și în oamenii ei, este inconfundabil. Un popor este mare sau mic după generozitatea și bunătatea sa, și am fost buni chiar și atunci cînd alții au fost răi cu noi, și am fost generoși cînd am avut dreptul puterii să fim nedrepți. Pentru că victorioși întodeauna au dreptate. Și atunci cînd am fost umiliți și obidiți nu ne-am ridicat împotriva umiliților și obidiților de alt neam, ci împotriva spiritului de guvernămînt umililor. Aceasta a fost țaria dată de mileniele vieții noastre și dreptul pămîntului suveran înscris ea al nostru, dincolo de scripte.

Nu veți găsi în rîndurile nici unui tribun transilvan, avînd durerea scrisă pe ascuțitul săbiei ori în lacrima cuvîntului cărtăresc, vreo vorbă din care să se poată înțelege că de la vremea înmulțirii neamurilor pe acest pămînt drepturile și hrana să ne aparțină numai nouă, românilor. Dimpotrivă, în toate momentele de vîrf ale afirmării naționale, în mințea îndrumătorilor de neam și în sufletul românului de fiecare zi s-au găsit gînduri de frățietate pentru toți și chemări la singura armă ce ne putea pecetlui soarta tuturor; înțelegerea și buna conviețuire.

„La Alba Iulia se va începe un nou capitol al istoriei naționale românești... Ne vom gîndi la noi, la urmașii noștri, la drepturile noastre, la libertatea noastră. Dar n-avem să ne gîndim numai la noi. N-avem să cădem în păcatele acelor de sub al căror jug scăpăm acum. Sîntem datori, în aceste zile mari, să ne gîndim și la cetățenii noștri de altă limbă și lege, care, de acum înainte, vor fi chemați să împartă cu noi Binele și Răul. În aceste momente sîntem datori a cîștiga deplină încredere a acestor cetățeni ai noștri care privesc astăzi la noi cu teamă și nedumerire. Chemați sîntem să le dovedim prin fapte că n-au de ce se teme de noi, pentru că libertatea noastră n-are să însemne pentru ei sclavie ci, din contra, libertate ca și pentru noi.” Cuvinte simple și drepte zămislite înaintea Unirii și tipărite într-un ziar, apărut nici măcar la București, Cluj sau Iași, ci mărturisite plumbului unei foi lugojene. Cuvinte care

scot în evidență o realitate și ea inconfundabilă, că toți, de orice neam am fi, sîntem ardeleni în marea unire cu Țara, indiferent de limba ce-o vorbim. Nouă, transilvănenilor, nu ne place să facem curte nimănui. Vremurile ne-au învățat să fim cum sîntem. De aceea, se cuvine să așezăm la locul cuvenit și să stimăm din suflet aportul clarvăzătorilor și democraților maghiari a căror contribuție, după unire, la stabilirea încrederii și bunei conviețuiri a fost de mare importanță. Cînte lor și celor ce de atunci le-au urmat și le urmează îndemnul.

În Marea Unire ardelenii au venit nu numai cu morții, ci și cu viii lor. „Voi ardelenii sînteți aceia care ne-ați semănat cîmpile cu sămînța libertății, voi ne-ați trimis apostolii care ne-au pregătit mintuirea noastră, de la voi avem o limbă mai corectă, de la voi istoria și filosofia”, scria Ion Heliade Rădulescu care a făcut pentru limba românească, pentru libertatea și gîndirea revoluționară a veacului al nouăsprezecelea cît o întreagă revoluție. Unirea cu țara a fost, de fapt, unirea cu sufletul țării și sufletul ei l-au dat, în primul rînd, nu politicienii ci cărturarii aflați în fruntea dorințelor poporului.

A VORBI despre trecut înseamnă a vorbi despre viața noastră. Dar nu se poate clădi nimic temeinic pentru prezent referindu-ne numai la ce a fost. Trăim o altă viață. O altă epocă. Sub alte îndemnuri nobile. Și tot împreună cu cei de alte graiuri împărțim binele și greul, deoarece socialismul nu se construiește mai ușor decît s-au construit alte orînduiri. De aproape patruzeci de ani, umăr lîngă umăr, trudim cu sincerul sentiment al frăției și dezvoltarea armonioasă a întregii țări a dat tuturor dreptul de afirmare și de muncă cinstită. N-avem noi două libertăți și contrații noștri maghiari și germani una singură, nu ne înfruntăm noi din două bucăți de piine și ei dintr-una doar. Aruncători de petarde care să orbească un moment sau altul al istoriei au fost și am fi idealști dacă ne-am închipui că nu vor mai fi. Dar ei nu pot cînti adevărul. Oamenii acestei țări au drepturi și îndatoriri egale și acesta este meritul indiscutabil al lumii noastre de azi condusă de un partid revoluționar. Ceea ce a făcut partidul comunistilor, partidul nostru, în problema naționalităților conlocuitoare, poate fi dat ca exemplu pentru orice țară din lume. Cine nu recunoaște acest lucru este în primul rînd nedrept cu sine.

Cugetul spiritualității românești, aflat și în urmă cu șaizeci și cinci de ani în acest loc unde s-ar cuveni ridicat un mausoleu al durerii și izbînzii, se află prin urmașii săi la aceeași înălțime sufletească, avînd o sarcină nu mai puțin importantă. Să cîntăm, să iubim, dar să fim și lucizi. Continuitatea presupune nu numai înălțare, ci și sacrificiul anonim de fiecare zi, al fiecăruia, în perpetuarea rostului adînc al destinului românesc dat de fruda de veacuri a Marii Uniri.

Petre Sălcudeanu

Un nume...

LA atîtea nume care evocă glorioasa și tragică istorie a Ardealului, nume de voievozi, de eroi, de martiri, de tribuni ce își găsesc în ființa noastră un lung ecou, mi-aș îngădui să adaug, să spun, să șoptesc unul mai rar pomenit, dar care figurează pe cea dintîi pagină a epopeii prin care un vis, ce atîtea veacuri păru-se doar vis, a fost în cele din urmă îndeplinit. Demnii frunțași ai unei demne generații de scriitori n-au întîrziat să-l scrie pe soclul unui monument ce se înfățișează ochilor odată cu cea dintîi priveliște a Ardealului. Măreța priveliște care i-a inspirat celui ce a scris „România supt Mihai-Voievod Viteazul” una dintre cele mai vibrante pagini. Acolo, călătorul cu suflet de pelerin, deîndată ce trece vechea graniță și începe să coboare în Valea Timișului, descoperă, ca pe un rod etern al primei păduri transilvane — ca pe un act suprem de voință și de intrupare — monumentul lui Mihail Săulescu. Poetilor români le-a fost dată coplesitoare cînte, care la atîtea îi obligă, ca printre cei dintîi ce au căzut pentru dezrobirea ținutului de dincolo de munți să se fi aflat unul dintre ai lor.

Poate e timpul să ne aducem mai des aminte, mai grav și mai fecund, că pe culmea de pe care Bălcescu a contemplat Ardealul, trăind o clipă de sublim patriotism, un poet a pășit cu arma în mînă spre o binemeritată veșnicie.

Geo Bogza

**ROMÂNIA RUPIN-
DU-SI LANȚURILE
PE CÎMPIA LIBER-
TAȚII** — pictură de
C.D. Rosenthal (Din
Expoziția de artă
plastică dedicată
luptei poporului ro-
mân pentru unitate
națională deschisă
în Sala Dalles)

La Alba Iulia

**La Alba-n cetate răsună în iarnă
Un clopot de glasuri ne-nfrînte ca firea;
Cînd neamul își ninge voința pe țară
Se-ncheagă o lume. Se face Unirea.**

**Atunci în decembrie, cu rînilor încă
Deschise, pe trupu-mpărțit cu hotar,
O nație mindră, națiunea română
S-a strîns într-o inimă Albă, de jar.**

**S-a vrut împreună; trecu un mileniu;
Și semnele vrenii-n istorie-s scrise.
Ne-au spus cronicarii, ne-a spus-o și
La fel ca și vorbele-ntrînsul cuprinse.**

**A spus-o și Tudor, și-apoi pașoptiștii,
Și Cuzo la fel — împlinind România.
Și-au vrut-o luptind voluntari, ardelenii,
Atunci cînd ne-am luat de pe veacuri —**

**Și-a fost să-nconune la Alba-n cetate
O iarnă de-ncepere-n veac — împlinirea.
Și-n clopot de glasuri, o țară ne spune:
Unirea cea Mare. Deplină — Unirea.**

Raluca Octav

Locul natal: România

DESTINUL a vrut ca moșia lui Burebista (una dintre cele mai întinse și mai pline de glorie din antichitate) să nu-și poată păstra hotarele statornice cu sabie vitează.

Așezată în calea viscoalelor („parte înăsprită a Europei”, după gazetarul Eminescu), România noastră a fost nevoită să înfrunte timpul cu trupul despicat de hotare impuse, dar în toate țările românești (Moldova, Transilvania, Valahia) s-a vorbit pururi aceeași limbă, s-au purtat aceleași straie (pe care gravorii Colunnei Traianice le cunoșteau) și s-au cîntat aceleași cîntece.

Unirea exista astfel înainte ca Decembrie 1918 să umple calendarul. Exista ca vis neîmpăcat (adesea ca vis înarmat cu sculele oșteanului), ca himeră sublimă a poezilor, ca făloasă poftă de voievod.

Și odată zidită și împodobită cu pecetea legitimității, Unirea a continuat să se desăvîrșească și aceasta o știu prea bine cărturarii neamului, de ieri și de azi, fiindcă truda lor a ignorat totdeauna vremelnicia „hotarelor” așezate între frați.

Dacă Unirea a fost și a rămas o obsesie fundamentală a românilor, se poate spune că apropiat în obsesie e, la noi, și sentimentul frățietății. Nu ne întîmpină iubitul nostru poet Ioan Alexandru cu acel cald frate! menit să ne reamintească poate felul în care Bălcescu își striga prietenii, ori Asachi, ori Slavici?

Unirea: un Șincal călcînd în picioare deșarta trudă a cartografilor imperiali și cărînd în desagă giganta povară a Istoriei noastre spre a o trece peste munți, din pădure în pădure, din rîu în rîu, din semeție în semeție. Tot astfel junii, la

vremea lor, Coșbuc, Goga ori Rebreanu venind cu inimi bogate în cetățile Țării Românești.

Dar Eminescu?

Înainte de a călca pragul Bucureștilor, adolescentul ce debutase într-o revistă transilvană a simțit chemarea Blajului, mica Romă a spiritualității românești, și drumul nu l-a făcut călare ori în diligență, ci pe jos, cu fereală, pîndit de primejdii.

Ce frumoasă devălmășie a provinciilor în biografiile scriitorilor români! Valahul Călinescu a nutrit, mărturisit, un respect confundîndu-se cu adorația pentru Transilvania. Cel mai... moldovean între moldovenii slovelor, Sadoveanu, era, prin mamă, de obîrșie oltenească. Tot astfel, Maioreșcu al „Junimii” și „Convorbirilor” ieșene putea spune că e în același timp transilvănean și valah.

Frățietatea e vie și azi. Nu au trecut ani mulți de cînd scrisa „valahilor” se călătenea — vorba Barbului Ion — prin apariția în „Steaua” Clujului și a lui Baconsky. Un oltean trecut prin aceeași „stea” e azi președinte al obștei scriitorilor. S-au scurs la moartea lui Labiș mai multe lacrimi pe obraji moldovenilor decît pe ai fraților lui din alte țări românești?

Foarte aproape de noi pare-se că Bucureștii au fost mai receptivi decît orașele transilvane cu cariera dramatică a de curînd trecutului în veșnicie, fratele nostru Romulus Guga. Editurile, ziarele, revistele, oriunde ar ființa ele nu mai prezintă demult modalități „provinciale” de afirmare, ele sînt, firesc, subsumate nobilului efort de înălțare a literaturii

noastre, sînt instrumente de cultură cu programe ce se confundă — iarăși firesc — ori se completează.

Această realitate confirmă pe plan intelectual justetea inițiativelor de interes economic ce au dus în ultimele două decenii la o repartizare judicioasă a cîtorioarelor industriale pe întreg teritoriul țării. Se asigură astfel fiecărui județ, în afara bogățiilor naturale de care dispune, posibilități (cel puțin apropiate dacă nu încă egale) de afirmare plenară a tuturor energiilor creative.

E o „uniformizare” cu totul benefică, în urma căreia nu vom mai vorbi de zone avansate economic și de zone înapoiate și e și acest act un reflex, prin vreme, al consolidării Unirii. Tot prin asemenea reflex, putem vorbi și despre centrele culturale românești, tot astfel ne bucurăm de întemeierea de noi universități extinzînd cît mai mult cu putință numărul locurilor în care se face școală bună.

Un omagiu adus ideii Unirii e și atîtudinea de respect colegial cu care cei mai buni scriitori români au ajuns să se privească, socotindu-se pe drept ca aparținînd unei colectivități umane nemuritoare, nelăsîndu-se înfeudați în anacronice grupări alcătuite doar pe considerente sentimentale (ca acela al locului natal, să zicem) și lucrînd pentru slujirea vetrei celei mari țări.

Succint, ca pentru o posibilă fișă de lexicon, putem să ne definim matca folosînd puține cuvinte. Locul natal? România. Preocuparea de căpetenie? „Creșterea limbii românești și-a patriei cîntire...”

Gheorghe Tomozei

Un timp al memoriei

CONSTIINȚA originii comune a românilor de pe ambele versante ale Carpaților e una din permanențele istoriei noastre, încât, în ciuda adversităților de tot felul, nici un moment n-am pierdut convingerea unității organice. Afirmarea costiniană că „moldovenii, muntenii și ardelenii tot de un neam sînt, românesc, și odată descălecați”, reluată de înstruitul Constantin Cantacuzino și dezvoltată de Cantemir, capătă, grație istoricilor și lingviștilor din cadrul Școlii Ardelene, virtuți mobilizatoare de mari dimensiuni. Militantismul lor, urmat de lupta pașoptiștilor, de momentele fierbinți din 1859 și 1877, stă, practic, la originea marii Uniri de la 1 Decembrie 1918. Participanții de atunci la un timp al facerii aparțin astăzi unui timp al memoriei, — și cu cît anii se adaugă, dimensiunea epică a evenimentului ia, prin distanțare, un aer de solemnitate, pe măsura unui destin împlinit. În serviciul cauzei, literatura a luptat cu mijloacele sale, participind la ceea ce Eminescu numea răscolirea geniului național, adică la pregătirea opiniei publice pentru realizarea marelui vis care era unitatea națională. Operă de răscolire au făcut, printre alții, Delavrancea cu memorabilele lui discursuri, N. Iorga ca pedagog al națiunii sub forme multiple, tinerii transilvăneni de la Luceafărul și Astra, în frunte cu dinamicul Octavian Goga. Tribun și porta-voce al celor din „țara fără steag și spadă”, acționând în genul unui Béranger și al lui Silvio Pellico, poetul O. I. I. invocă în fața istoriei: „Durerea unui neam ce-asteaptă, / De mult o dreaptă sârbătoare”. Adresate „țării neutrale”, înjtoarele Cîntece fără țară din 1916 erau, la rîndul lor, ca și articolele gazetarului, chemările unui „vestitor de biruință”...

CU TOATE CĂ „între arme muzele tac”, poezia n-a amuțit nici în zilele supremelor tensiuni. Păcarea lui Mihail Săulescu pe front, însoțit de obsedantul refren din poemul său Războiul: „Trec batalioanele spre munte”, — reprezenta materializarea unor convingeri ardente, scrise cu sînge. Poetul avea să cadă la Predeal, lîngă vechea graniță sfărîmată. Versurile lui Camil Petrescu „scrise pe ranită”, ca și cele ale lui Perpessiciu din ciclul Scut și țargă, cu reverenții aspre, se constituie în mărturie ale unor conștiințe dramatice. Precum în Eroica lui Beethoven, cu celebra Marcia funebre, Ovid Densusianu rostea în Eroica sa lauda celor căzuți pentru libertate. Un patetic imn patriei sfîrșite prin războiul Carpaților, în urma tratatului de la Buftea, adresa tînrului Demostene Botez. Publicat în gazeta ieșeană Momentul, condusă de G. Brăileanu, poemul în cruză a avut o audiență excepțională. Din „notele de război” ale lui E. Lovinescu, în cumpăna vremii, publicate în 1919, se desprindea observația că romanele-mărturie nu puteau să apară a doua zi după încheierea păcii, ele reclamînd decantări variate. „Cu încheierea războiului, motiva criti-

cul, s-a încheiat numai prima fază a literaturii de război, care are și cele mai puține legături cu arta: literatura de acțiune națională, cu un caracter mai mult retoric [...] Toate epopeile antice și moderne trăiesc din războaie. Iar în timpurile de azi, de la Război și pace al lui Tolstoi pînă la literatura eroică a lui Sienkiewicz, sau pînă la La Débacle a lui Zola, romanul de război face o parte integrantă și glorioasă a literaturii universale. N-am intrat încă în această fază epică a războiului [...] Pentru o privire obiectivă ne trebuie o perspectivă [...]. O imensă literatură de război se va ridica în întreaga lume civilizată. Și dacă nu vom avea și noi Iliada noastră, vom avea, desigur, opere de artă în care epopeea celor doi ani de luptă va fi fixată sub trăsăturile eternității”. Ca autorul respectivelor note a avut dreptate, că lucrurile s-au verificat potrivit raționamentului său, urma să rezulte din proze de mai mare întindere, apărute ulterior, — nu neapărat romane. Paralel cu mărturiile din alte literaturi, între care Vie des martyrs de G. Duhamel, Clérambault de Romarin Rolland, Crucile de lemn de Roland Dorgeles, Pe frontul de vest nimic nou de Erich Maria Remarque, Adio, arme de Hemingway, Crucea de fier și crucea roșie de Axel Munthe, sau romanul ciclic al lui Henri Bordeaux — trebuie citate mărturiile scriitorilor români, legînd realizarea visului multiseclar al Unirii de jertfa imensă a maselor populare. La austriacul Erich Maria Remarque accentul cădea pe dramele de conștiință față cu moartea, pe traumatismele morale ce aveau să marcheze „o generație care a fost distrusă de război, chiar dacă a scăpat de obuzele lui”. La Hortensia Papadat-Bengescu se repetă obsedant cuvîntul experiență. „Este o experiență atît de colosală, că nu-s în stare să o comunic pe de-a întregul nici jurnalului meu”... Experiențe tulburătoare, la unii la modul spectaculos eroic, la alții intens tragic, aveau să fie revelate, de asemenea, de Ion Mîssir (Fata Moartă), G. M. Zamfirescu (Flamura albă), Gabriel Drăgan (Pe frontul Mărășești invie morții), Sandu Teleajen (Legiunea de onoare) și alții, la care calitatea de martor nu implică și valoarea artistică. Printre sutele de mii de tineri în uniformă militară, pe front sau în locuri legate de front, putuseră fi văzuți Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, G. I. Mihăilescu, Corneliu Moldovanu, Victor Ion Popa, pictorii Jean Steriade și Camil Ressu, muzicienii Alfons Castaldi și Nona Ottescu, matematicianul Traian Lalescu — toți aceștia solidari cu milioanele dîndărătului lor. Strada Lăpușneanu, „cronica” lui Mihail Sadoveanu, inaugura — fără ca ea să fi fost o operă de rezistență — un capitol literar din cele mai substantiale, în care Pădurea sinzuraților (1922) de Rebreanu, Intunecare (1927-1928) de Cezar Petrescu, Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război (1930) de Camil Petrescu se situează în categoria unor tulburătoare documente de epocă.

DRAMA Dezertorul a lui Mihail Sorbul, publicistica lui M. Sadoveanu (File singerate, Frunze-n furtună), scrieri memorialistice de N. Iorga, Sextil Pușcariu, Onisifor Ghibu, G. Topîrceanu, E. Lovinescu și alții, — toate vorbesc de jertfe de sînge, dar și de zile înălțătoare. Aflat în apropiere de Sibiu, la venirea armatei române — la 27 august 1916 — Sextil Pușcariu rota în jurnalul său: „Țăranii, în haine de sârbătoare, erau adunați pe ulițe. Pe fețele tuturor se vedea bucurie”... Faptele acelor zile hotărîtoare pentru unitatea națională fac parte integrantă, inalienabilă, din biografia noastră în mers.

Constantin Ciopraga

CINTAREA ROMÂNIEI — compoziție de Elena Uță Chelaru
(Din Expoziția de artă plastică dedicată luptei poporului român pentru unitate națională deschisă în Sala Dalles)

Unirea este forța de nebiruit a unui popor

SÎNT date hotărîtoare în istoria unui popor. Fie că încheie o epocă, fie că deschid o alta nouă, ele marchează dezvoltarea viitoare a aceluia neam, se înfig puternic în conștiința lui, îi creează o stare de spirit de lungă durată și îi dinamizează forțele de creație, de afirmare în lume și în timp.

O asemenea dată este pentru români 1 Decembrie 1918, ziua în care Transilvania s-a declarat unită, prin voința locuitorilor ei, cu România. Noi care trăim astăzi pe acest pămînt al nostru am durat la răsărit și la apus, la nord și la sud de lanțul Carpaților, din munții Maramureșului și pînă la „marea cea Mare”, cum scrie în hrisovul rămas de la Mircea cel Bătrîn. Ne-am muncit pămîntul și am dat din roadele lui și altora. I-am răscolit măruntaiele și din bogățiile lui am făcut să strălucească palatele altora, ne-am construit sate și orașe, ne-am organizat cum am putut sub vijeliile celor care veneau și treceau peste noi și am creat pe acest pămînt al strămoșilor noștri o civilizație și o cultură printre cele mai vechi din Europa, pentru că, așa cum o afirmă și o dovedește istoria, poporul român este printre cele mai vechi popoare care trăiesc azi pe continentul nostru, adevărul acesta trebuind să-l rostim cît mai des și cît mai apăsător.

Vitregia vremurilor și nu voința noastră a făcut ca multe secole să trăim despărțiți, în state separate, dar conștiința că sîntem un singur neam, născuți din aceeași străbuni, avînd aceeași limbă, aceeași obiceiuri, aceeași cultură, aceeași conștiință nu ne-a lăsat niciodată și ea a fost cea forță permanentă care ne-a ținut strîns uniți, deși separați prin frontiere, uniți chiar atunci cînd dialectica istoriei și ambițiile și interesele unor conducători au făcut ca frații să se războiască între ei. Gîndul nostru, cel ce ne-a condus în toate vremurile apuse a fost să ne unim într-o singură țară și „biruit-a gîndul”.

Cînd în 1859 s-au unit Moldova și Muntenia și mai apoi cînd în 1918 Transilvania s-a unit cu România, noi n-am făcut nedreptate nimănui, nu am luat pămîntul nimănui, ci nouă ni s-a făcut dreptate. Pentru că noi nu am făcut altceva decît să ne stringem la un loc ținuturile

unde ne-am născut, am trăit fără conținere și tot fără conținere ne-am luptat pentru drepturile noastre la libertate și la unire. Era o dreptate pe care istoria nu o mai putea ocoli. Era o expresie a determinismului istoric, dar și consecință a jertfei poporului român, a acelor eroi cunoscuți și necunoscuți căzuți de-a lungul veacurilor pentru unire, a căror aducere aminte este cupa de îmbărbătare sorbită ori de cîte ori ne încheiem vremurile potrivnice nouă.

La șizeci și cinci de ani de la hotărîrea de la Alba Iulia, ne aflăm într-o societate alta decît aceea din timpul cînd s-a înfăptuit unirea Transilvaniei cu România. Istoria noastră se mișcă altfel, într-un alt ritm, pe alte coordonate, are alte teluri. Ne-am angajat să construim o altă orînduire, cea socialistă, luînd din trecutul nostru tot ceea ce ne-a dus înainte, tot ceea ce constituie esența spiritului a poporului român și adăugînd noi valori pe care le creăm într-o nouă viziune despre lume și viață, despre om. Nu am sfîrșit construcția. Înălțarea ei nune, uneori, probleme neînținut de grele și complicate, aduce în fața noastră piedici care, uneori, stau chiar în noi, dar altă cale nu există decît în sus, mereu mai sus, umîndu-ne forțele, sporindu-le, dinamizîndu-le, avînd conștiința că numai uniți putem urca scara istoriei, o istorie atît de complexă în acest sfîrșit de veac.

Trăim într-o țară în care se afirmă și trebuie să se afirme drepturile și obligațiile omale ale tuturor cetățenilor săi, ale românilor și ale naționalităților conlocuitoare. În veacurile trecute, am trăit împreună și am luptat împreună împotriva nedreptății și a silinției. Acum și în veacurile care vin, tot împreună vom trăi, tot împreună vom lupta pentru pămîntul acesta al nostru. Este o datorie a ființei noastre, a tuturor, a celor ce îl locuim, indiferent de limba pe care o vorbim.

Istoria ne-a dovedit că numai unirea face puterea.

Timpurile viitoare, cu marile și extraordinarele lor prefaceri, ne cheamă de pe stîncă aceluiași adevăr: unirea este forța de nebiruit a unui popor.

George Macovescu

Odă pentru Țara Unirii

SUIND spre culmile cetăților de mîine, spre piscurile limpezi ale celei mai demne, mai drepte orînduirii umane — comunismul — gîndurile noastre se întorc cu mindrie spre marile pilde ale înaintașilor, spre momentele răsunaătoare ale istoriei noastre milenare, spre epoci care s-au înscris cu litere de aur în timpurile de glorie ale României de ieri și României de azi, mărturisindu-ne nouă, urmașilor, despre tot atîtea fapte de vitejie și măreție cîte i-au fost date acestui popor.

Istoria se destăinuiește singură prin fapte: năzuințele de veacuri pentru reintregirea neamului, a tuturor celor care grăiau aceeași limbă — românească — într-o singură familie mare și în cadrul hotarelor firești dănuite de cînd lumea la români. Nu a existat vreodată mișcare de masă a țăranilor osîndiți pentru o vreme la robie, ca lupta lor dreaptă să nu fie însoțită și de firească și necesară afirmare plenară a voinței de unire într-o singură țară. De la Horia, Cloșca și Crișan, la pandurii lui Iancu-Moțul, la oștile conduse de Ștefan ori Mihail, de la cugețătorii pașoptiști, de la marele domn Cuza, înfăptuitorul primei Uniri, și pînă la Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, cînd sute de mii de oameni au afirmat un singur crez și o singură voință: unirea Transilvaniei cu Țara.

Și dacă libertatea din totdeauna a cerut sacrificii — chiar sacrificii supreme —, apoi acest popor, înfăptit în crezul lui de luptă cu toți oamenii așezați pe aceste plaiuri — maghiari, germani, sîrbi și de al'e graiuri — nu a ezitat o clipă să se dăruiască cu trup și suflet eliberării naționale și sociale. Visurile au fost împlinite, iar aureola de aur a fost adusă de marele și fierbinte August 1944.

S-au împlinit visuri, milenare, se înalță eternitatea noastră. Cîtorul — poporul acesta — mindru de soarta pe care și-a plămădit-o, mindru de Omul ales să-l fie călăuză vrednică pentru vrednicia noastră. Înscrim sub flamura tricolorului și sub flamura purpurie pagini de eroism, de vitejie, de plămădire a unei vieti noi și curate, așa cum au visat înaintașii.

Cinstim unirea și cinstim poporul. Cinstim libertatea și cinstim tîna vîieți de zîdre pasnică. Cinstim eroii de ieri și cinstim eroii de azi. Cinstim patria și poporul, partidul și Omul ce stă de veghe vîieții și adevăratelor noastre înălțimi.

Horvath Dezideriu

Focul sacru

nea de vis a viitoarei țări. De la primii cronicari care au atestat că sîntem cu toții una sau că toți, de pe toate plaiurile noastre, sîntem de o semîntie, pînă la „pașoptiști” și „unioniști”; apoi de la generația războiului de independență pînă la marea generație a luptătorilor pentru unire de la începutul acestui secol și a marelui război de reintregire, a însuși momentului Unirii din 1918 — toți marii slujitori ai literelor românești au întregit cu flacăra inimii lor, cu devotament și totală dăruire acest foc sacru, integrîndu-se organic fiecărui mare eveniment istoric ce a însemnat de fiecare dată încă și încă un pas spre împlinirea marelui vis al unirii și libertății noastre. Incluzînd astfel și ideea unirii, a unității naționale, iubirea de patrie a devenit un element consubstanțial, o trăsătură caracteristică, fundamentală a întregii noastre literaturi.

Urmași ai marilor cîntăreți ai Unirii, ne simțim astăzi părtași și continuatori adînc îndatorati ai luptei lor pentru unire, pentru unitatea întregului nostru popor, întru apărarea și afirmarea cu tărie a acestui veșnic ideal al nostru. Ne-am asumat această datorie, căci Marea Unire, poate mai precis reunire, reintregire a patriei din 1918, regăsire a tuturor românilor între vechile lor fronturi nu a însemnat decît consfințirea unei stări de fapt, zdruncinată de multe ori dar niciodată schimbată cu adevărat, expresia unei realități istorice obiective, a unui îndelungat proces legitim, ireversibil, a unui drept statuat odată pentru totdeauna. Avînd ca

fundament indestructibil ideea originii noastre comune, a unității noastre de neam și limbă, a permanenței noastre pe sfînta noastră vatră, icona neștirbită a vechiului nostru pămînt, lumina noului nostru ideal social și național, sîntem slujitorii conștiinței de astăzi a unității noastre de țară. Încununînd aspirațiile și lupta de veacuri a poporului nostru pentru libertate și unitate națională, idealul de astăzi al unirii, al unității și independenței naționale constituie și pentru noi un dat fundamental al existenței poporului nostru, expresia mersului implacabil al istoriei noastre noi, a sensului ei spre împlinire, ideal fără de care nu putem încheia pe deplin și conștiința de sine a literaturii actuale.

Aceasta pentru că am zidit în temelia noii noastre patrii socialiste acest sfînt și permanent vis, de data asta real, al nostru, pentru că avem în cugetul și simțirea noastră de astăzi, în inimile noastre ale tuturor, imaginea nepieritoare a vetei noastre strămoșești; pentru că pe această vatră adînc pardoșită cu oasele strămoșilor și cimentată pentru totdeauna cu singele lor, vărsat în atîtea cumplite bătălii pentru libertate, arde încă întru eternitate, ca pe vatra unei inestimabile comori, focul sacru al dragostei noastre de țară și popor, al nepieritoarei idei a unirii și unității noastre, al noului nostru ideal social și național, fără de care n-ar putea exista și dăinui nici noua noastră literatură cum nici țara fără o astfel de inspirată literatură.

Aurel Mihale

Triptic pentru Alba Iulia 1918-1983

I.

Cu sacral foc în inimi al iubirii
De țară-n șirul lung de generații,
Purtat ca-n vremuri Larii și Penații,
Strălucina pe vatra amintirii.

Ții minte, Alba Iulia, Ții minte
Pe mult viteazul glorios Voivod
Ce-n sin ți-a pus sămînța pentru rod
Unirii, neamu-ntr-un să-l înveșminte ?

Ce timp cumplit apoi ! Destinul Horii
Pe drumul noastrei falnice istorii,
Și lancu-apoi mințit cu-nșelăciune.

Dar în zădar oprești vrut-au pune
Unirii-n nouă sute optsprezece —
Rămîne pururi vatra, valul trece !

II.

Decembre luna. Clocotea Ardealul.
A deșteptare pină-n cer din humă.
„Unire vrem cu țara noastră mună,
Și-nvingem, de-ar fi cit un munte, valul I”.

Din Maramureș pin’ la Marea Mare
Suna fierbînd o singură chemare :
„O mare Românie ne e far
Și noi Carpații nu-i mai vrem hotar !”

O mie nouă sute optsprezece,
Cimpia Libertății și-a-nfrățirii,
La Blaj și-n Alba Iulia — străbună

Se ridicară steaguri din furtună,
Ca semne-ale dreptății și iubirii
Ce-n veci de veci nu vor mai trece !

III.

Cetate sfîntă a duratei noastre,
Trecută ca făclii din mină-n mină,
Supt flamuri roșii, galbene, albastre,
În țara pururi jună și bătrînă,

În raza luminoasei noastre stele,
Prin timpuri de dureri și suferințe,
Înscrise-n trunchiu-i trainic ca inele,
În drumul suitor spre biruințe,

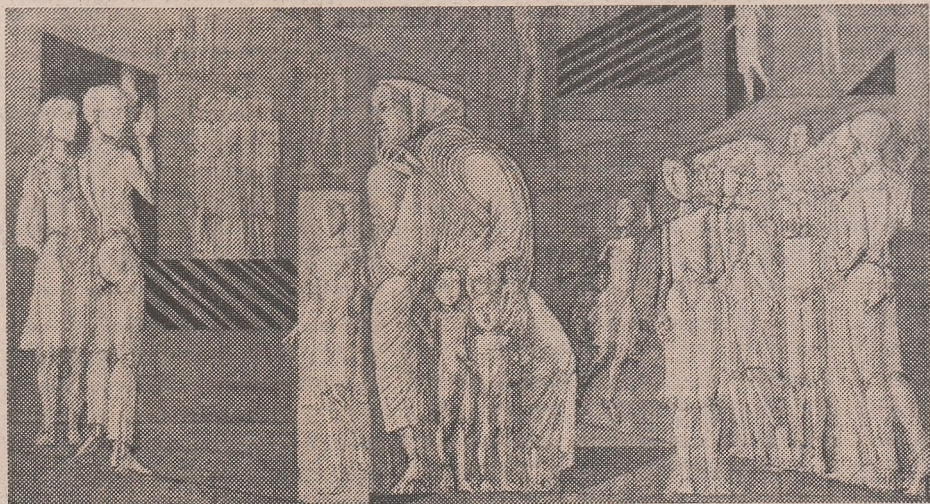
Fii binecuvîntată și ferică,
În pacea scumpă mindrei noastre nații
Călită-n lupta-atîtor generații,

Și fii-i treaptă-n veci să se ridice
Cu harul său făuritor poporul,
Clădindu-și întru fală viitorul !

Mihai Beniuc

OMAGIU MARII UNIRI — pictură de Pop Vasile (Din Expoziția de artă plastică dedicată luptei poporului român pentru unitate națională, deschisă în Sala Dalles)

MOMENT SOLEMN — pictură de Vasile Celmară (Din Expoziția de artă plastică dedicată luptei poporului român pentru unitate națională, deschisă în Sala Dalles)

Gînduri la Alba Iulia

Am revăzut în aceste zile geroase de iarnă cetatea Marii Uniri. Alba Iulia, oraș simbol al nădejilor, durerilor și înălțărilor noastre, obligă la o meditație gravă asupra istoriei și libertății, asupra factorilor care au făcut ca aici, la 1 Decembrie 1918, să fie adoptat unul din cele mai democratice acte din Europa aceluia timp: Hotărîrea Adunării Naționale... El conștiința un vis străvechi al românilor din Transilvania, dar acordă celorlalte naționalități drepturile și libertățile pentru care, în decursul veacurilor, se jertfiseră atîția martiri știuți și neștiuți. „Înfăptuirea desăvîrșită a unui regim democratic pe toate terenurile vieții publice”, inclusiv „desăvîrșita libertate de presă, asociere și întrunire ; o liberă propagandă a tuturor gîndurilor omenesti”, votul universal etc. etc. Acest Act a fost rodul înțelegerii exacte a istoriei și deci a maturității politice a unui popor pe care experiența l-a învățat că a suprirea de orice fel și ignoranța nu pot avea nici o legătură cu viitorul visat de mințile sale cele mai îndrăznețe.

Alba Iulia obligă, în același timp, la o meditație responsabilă asupra cărții, căci pe carte s-au sprijinit toți cei care au contribuit la dezvoltarea conștiinței naționale, cartea era elementul care înaintea de unirea teritoriilor a contribuit la edificarea și unirea conștiințelor din toate spațiile locuite de români. Cartea a fost principala obsesie a eroicilor dascăli ai Școlii Ardelene, iar cuvîntul scris a intrat în acțiune odată cu cel ce se află la începutul luptei pentru recunoașterea românilor transilvăneni ca „națiune politică” : episcopul unit Inochentie Micu-Clain, mintea politică cea mai strălucită pe care a dat-o această parte de țară. Inochentie Micu-Clain este începutul drumului spre Alba Iulia. Cu ajutorul cuvîntului scris, al Memorului solid argumentat, în condiții enorm de grele, el lupta singur cu un imperiu : „...în contra lui sunt toți — scria clericul Mariei Tereza —, iar el, în numele clerului și al națiunii, este singur în contra tuturor, așa încît n-ar fi nici o mirare dacă el, pentru diferite a-supriri și prigoane, și-ar pierde mintea”. El s-a străduit să oblige pe stăpînii clipei să-și respecte legile pe care ei înșiși le-au emis. Și nimic mai iritant pentru marii de atunci decît să-l pui în fața propriilor lor promisiuni, să-i obligi să le respecte... Doctrina și metodele lui de luptă, credința în forța uriașă a cuvîntului scris au în-suflețit mai bine de un veac și jumătate pe toți cei ce au netezit drumul spre libertate și unire. Vorbind despre Napoleon, Cuvier spunea : „Putea să fie savant, dar a devenit împărat. Ce decădere !” Inochentie Micu-Clain ar fi

putut să se bucure de multe privilegii și titluri, de o sumedenie de avantaje pe care i le-ar fi oferit renunțarea la luptă, ar fi putut să se bucure de avantajele studiilor sale strălucite, dar a preferat să nu „decadă”, să rămînă de partea a lor săi, să suporte mizeria, exilul, lipsurile cele mai cumplite, chiar și cerșetoria... El este primul care înțelege rosturile profunde ale culturii, importanța cărții și a școlii — obținută prin unirea cu Roma —, rolul lor în edificarea unei conștiințe adevărate, trainice. De aceea toți cei ce l-au urmat au pledat pentru carte, au scris-o, au tradus-o și au răspîndit-o, suportînd exilul, închisoarea, privațiunile de tot felul. Verdictul cenzurii lui din Cluj pe Hronica lui Șincai : „Opus igne, auctor patibulo dignus” — Opera este vrednică de foc, autorul de spînzurătoare — înobilează pe toți cei care s-au străduit și se străduiesc să acrediteze hirtiei adevărul, să fie de partea libertății și demnității. Timpul și istoria au dovedit cu prisosință că niciodată, oricît de inegală a fost lupta, cărțile n-au pierdut în confruntarea cu tirania.

După Marea Unire, cînd spiritul s-a putut exprima neîngrădit, numărul cărților, publicațiilor și școlilor a sporit enorm. Și, cum era firesc, nu numai a celor românești. Căci drumul spre Alba Iulia a fost străbătut mai întîi cu cartea și abia apoi cu pasul, iar adevărul acesta nu poate fi ignorat sau neglijat.

Augustin Buzura

ASEORI, cînd mă gîndesc la vreuna dintre zilele memorabile ale istoriei sau vieții unui om însemnat, prima mișcare a minții mele merge spre „cum era aceea zi, era soare, era ceață, era frig, era cald?”. Un gînd, se va spune, care nici nu e tocmai gînd, căci imaginea e doar o primă treaptă spre gînd. Deci, cum a fost ziua aceea, 1 Noiembrie 1599, cînd Mihai Viteazul a intrat în Alba Iulia ? Se mai vede și azi, doar cu ochii minții desigur, dacă te uita de sus, din cetate, spre valea ușor încețosată de toamnă a Mureșului, alaiul acela sosind, venind mereu, de atîtea sute de ani, la Alba Iulia. Atunci, în 1599, era doar o armată, mică, învingătoare, în frunte avînd un viteaz a cărui faimă începuse de mult. Tot venind prin pictele albăstrii ale Văii Mureșului, tot repetîndu-se acea intrare triumfală, iată că armata aceea românească este ajunsă parcă din urmă, sau ajunge ea din urmă pe aceea ce soseau la Alba Iulia, trei sute și ceva de ani mai tîrziu, oameni de rînd,

Conștiința împlinirii

SUB aspectul culturii — și nu numai al culturii — poporul român trăiește astăzi conștiința împlinirii sale integrale. Desigur că Unirea Principatelor din 1859 a marcat unul din cele mai importante acte ale istoriei noastre. Însă abia prin acest act s-a văzut mai limpede decît oricînd că idealul nostru național se afla încă de parte de a fi împlinit. Pînă la primul război mondial harta României prezenta unul din contururile cele mai ciudate și mai nefirești de pe glob. Granițele tuturor țărilor înfățișează fie o comasare multilaterală în jurul unui centru, fie un profil alungit. Faptul exprimă cele două direcții exclusive în care s-au așezat popoarele : fie în ordine circulară, fie în ordine liniară, așa cum le-au dictat condițiile geografice și istorice. Numai harta României arată o linie frîntă, indoită, cu prinderea unui unghi interior, o formă concavă, mîncată, amputată.

Același caracter amputativ îl avea și mentalitatea noastră culturală — și nu numai culturală — în ciuda atîtor apariții geniale ivite și pînă atunci. Există o mentalitate comodă și resemnată a lipsurilor. Dacă luăm separat domeniul creației literare, se vorbea mereu că scriitorii români n-ar fi apți pentru roman, ci pentru proza scurtă, că am fi lipsiți complet de o dramaturgie, că ne limităm nu-

mai la lirică etc. Dacă privim toate celelalte domenii intelectuale, îndeosebi ale erudiției din acea vreme, vedem că nu erau cu adevărat considerați decît aceia ce au studiat în străinătate, planînd un fel de *diminutio capitis* asupra celor ce se mulțumeau cu învățămîntul superior românesc. Aceasta în ciuda atîtor cadre ilustre la noi, frecventate și de studenți din alte țări balcanice. Nutream o conștiință de amputați, așa cum amputată se desena și harta țării.

Cît curaj și cît avînt al conștiinței, inclusiv culturale, ne-a dat împlinirea granițelor, odată cu 1918, avînt amplificat după cel de-al doilea război mondial ! Pe hartă, România a devenit un ulcior rotund și plin de toate bunătățile, ulcior care se lasă apucat de toarta Dobrogei.

Imediat conștiința noastră culturală a înflorit, s-a dezvoltat multiform, s-a deschis către universalitate. Astăzi știm că nu există nici un cîmp al culturii în care noi să nu aducem contribuții substanțiale pe plan internațional. Cel mai hotărîtor pas pe care l-a făcut mentalitatea românească de astăzi coincide cu o vindecare definitivă de complexul inferiorității, de complexul amputării. A gîndi altfel înseamnă a rămînea în urma istoriei.

Edgar Papu

Simbolul cel mai de preț

UNIREA românilor într-un singur stat rectifică o mare greșală a istoriei, declara Vasile Goldiș la 1 Decembrie 1918, dată care va fi pentru totdeauna simbolul cel mai de preț al demnității, vitalității și mindriei românești.

O greșală a istoriei plătită cu lacrimi, singe și mai ales umilință de generații întregi. O greșală a istoriei ca multe alte tragice greșeli din istoria zbuciumată a Europei, îndreptată nu la masa tratativelor, în liniștea unei săli străjuite de candelabre, ci prin jertfă și luptă.

Căci, din păcate, cuvintele, fie ele și scrise, n-au prea găsit înțelegere nici odată la marii lumii. Ce s-a ales de suplicile lui Inocențiu Micu trimis Mariei Tereza ? Ce ecou a avut Supplexul de la 1791 înaintat lui Leopold al II-lea ? Viena și-a continuat nestingherită valsurile, surdă și mută la strigătul „Noi vrem să ne unim cu Țara” al milioanei de români „tolerați” pe pămîntul lor, în credința și obiceiurile lor, în propriul lor nume.

O greșală a istoriei ? Nu. Mai de grabă o greșală istorică. Dar, dincolo de conștiința apartenenței la un popor, dincolo de păstrarea credinței și a etniei, cel mai puternic semn al unității neînterupte a fost peste veacuri limba română. Ea, singura care de-a lungul istoriei n-a fost nici alipită, nici înglobată, nici retrocedată. Ea și voievozii ei, scriitorii din toate

provinciile spațiului de rostire românească, trăgînd prin praful și pulberea vremelniciilor, cu demnitate și har, carul de aur al sfințelor ei cuvinte în care s-au zidit pînă la ultima suflare. Să nu uităm că Mihai Eminescu a debutat în „Familia” lui Iosif Vulcan. Și cu aceasta am spus aproape totul, căci marginile adevărate ale țării au fost și vor rămîne în veșnicie marginile limbii române.

În condițiile în care în tot Ardealul era un singur liceu românesc, la Blaj, și nici o universitate, scriitorii români de peste munți au fost aceia care au vegheat prin opera lor la „creșterea limbii românești”.

Sigur că sînt dovezi istorice, arheologice, etnografice care luminează adevărul. Dar, dincolo de ele, sînt și vor rămîne, fără putință de tăgadă, „argumentele” Slavici, Rebreanu, Blaga sau Goga, acești fii ai zbuciumatei Transilvanii care au trudit pînă la stîngere în țara nicînd sfîrțecată a Limbii Românești.

Acum, la 65 de ani de la Marea Unire, acum și mereu, lor și tuturor slujitorilor limbii române din toate provinciile românești le închin gîndul meu de recunoștință, ca unor voievozi care au știut să păstreze mai presus de vremelnicia granițelor integritatea heraldică a sufletului românesc.

Daniela Crăsnaru

Drumul spre Alba

țărani și meseriași, intelectuali, femei, copii, care nu învinseseră într-o bătălie precum cea de la Șelimbăr, ci erau victorioși într-o luptă mai lungă, pe care am putea-o localiza astfel : în România.

În istoria unui popor, se pare, odată deschis un drum, el este urmat mereu, pînă cînd i se adaugă altele și altele care corespund, la fel ca și primul, dorințelor celor mai profunde ale aceluia popor. Drumul spre Alba, cetatea care va fi fost poate albă cu adevărat la 1 Noiembrie 1599 și la 1 Decembrie 1918, l-a deschis Mihai Viteazul și l-au ținut deschis în inimile lor și în mințile lor, ca vis și ca proiect, toți românii de dincolo și de dincoace de Carpați.

La 1 Decembrie 1918 el n-a mai fost doar calea dinspre Sibiu spre Alba, ceea ce avea să devină mai tîrziu, în miezul secolului nostru „cefal și apter”, adică automobilist, șoseaua E 15 sau E 15 A, drumul spre Alba a fost în acele zile de la sfîrșitul lui noiembrie o țesătură întreagă de căi, dinspre Cluj, dinspre Apu-

seni, dinspre Blaj, dinspre Țările Române, de pretutindeni.

În acele zile, e sigur, toate drumurile duceau spre Alba, precum altădată spre Roma. Simbolic sau nu, platoul înalt unde s-a ținut Adunarea Unirii de la 1 Decembrie se numea și se numește Platoul Romanilor. Vor fi trecut pe-acolo și carele romane, vor fi trecut, spre munți, și pașii romanilor. De-atîta timp să fi început toate drumurile să ducă, dinspre Roma, spre Alba ?

Platoul Romanilor și tot ce e împrejur, tot acel oraș și tot acel teritoriu pe unde au venit țărani și dascăli spre Alba e un teritoriu încărcat de istorie, un drum al istoriei, un drum al tuturor românilor spre istorie, o trecătoare, în istorie, din istorie.

Drumul spre Alba. În acele zile, cum vor fi fost ele, cu soare, cu ceață, dar luminate, 1 Noiembrie, 1 Decembrie, 1599, 1918, în toate zilele. Drumul spre Alba.

Nicolae Prelipceanu

„Chestiunea care ne va preocupa [...] nu este Unirea cea mică, realizată deja, ci Unirea cea mare, de realizat de acum înainte între toate pirațiile ce trebuie să se verse în oceanul românesc, între toate acordurile fără de care nu se poate armoniza hora noastră națională, între toate piețelele care sînt necesare pentru a reconstitui anticul mozaic «Dacia lui Traian»».

„Moldova, Transilvania, Muntenia nu există pe fața pămîntului; există o singură Românie, cu un picior în Dunăre și cu altul pe ramificațiile cele mai depărtate ale Carpaților; există un singur corp și un singur suflet».

B. P. HASDEU, „Perseverența”, 23, 25 mai, „Românul” 6 august 1867).

REVOLUȚIA din 1848, știut este, a făcut cunoscute, prin clarviziunea organizatorilor și conducătorilor ei, problemele fundamentale care se cereau puse și rezolvate pentru ca națiunea română să intre în plenitudinea drepturilor sale. Din experiența ei s-a văzut mai limpede legătura strînsă care există între libertatea dinlăuntru și cea din afară, în eșecul ei s-a evidențiat interdependența dintre libertatea socială, procesul de modernizare a societății românești și unitatea națională. Verificînd nu numai forța ideii de unitate dar și voința românilor de a înfăptui unirea politică, revoluția a arătat, totodată, că un asemenea act, de natură să afecteze echilibrul european, s-a periclitat interesele marilor puteri vecine, care dețineau părți din teritoriul național, nu putea fi înfăptuit decît prin modificarea raportului de forțe clădit pe principiile reacționare ale Sfintei Alianțe și în condițiile unei totale solidarități intelectuale și emoționale a poporului român.

Războiul Crimeii a creat un nou echilibru politic care a îngăduit accentuarea luptei naționalităților pentru constituirea de state naționale. Infringerea Rusiei țariste și tendința acesteia de a disloca alianța puterilor europene, izolarea politică a Austriei și slăbiciunea Turciei, creșterea rolului politic și prestigiului Franței, sprijinirea a politicii de afirmare a naționalităților, au creat condiții internaționale favorabile pentru ca românii să-și constituie statul național printr-un admirabil act de energie.

Cînd statul național român modern a fost realizat, prin unirea Moldovei și a Țării Românești, națiunea română era deja constituită, omogenă, de o parte și de alta a Carpaților, pe întreg teritoriul patriei. Statul nou creat a fost instrumentul de promovare și de afirmare a intereselor multiple — economice, sociale, politice și culturale ale națiunii. Între actul politic al unității, procesul de dezvoltare a societății, strategia luptei politice pentru desăvîrșirea unității și cîștigarea independenței a existat o inextricabilă legătură. Săvîrșirea marilor prefaceri care, într-un interval scurt, a revoluționat structurile societății românești, a antrenat, a răscolit și a transformat toate clasele societății, încadrîndu-le în procesul activ al noii construcții. Numeroasele acte de energie și demnitate națională nu ar fi fost posibile fără sprijinul activ și conștient al întregii națiuni. În cuprinsul acestui proces, odată cu crearea și consolidarea statului, s-a întărit conștiința și responsabilitatea națională, s-a definit personalitatea națiunii.

PRINCIPATELE UNITE, România, a devenit (împlinind temerile Austriei) un nou Piemont, un veritabil „magnet” pentru românii aflați în afara statului național, sub stăpînire străină.

Începînd opera de edificare a României moderne, desăvîrșind Unirea, lărgind autonomia statului și angajîndu-se, treptat, într-o politică externă proprie, de natură să îngrădească sau să elimine ingerințele străine, Al. I. Cuza a pregătit calea spre independență, întărind considerabil viabilitatea statului, forța și coeziunea întregii națiuni. Reacția spontană generată de constituirea Țării, a României, a statului național la românii din afara hotarelor a reprezentat expresia lucidă a conștiinței pe care națiunea o avea despre valoarea actului împlinit. Cînd Al. Papiu-Ilarian declara că românii din Transilvania „numai la Principate privesc” și că, la alegerea lui Cuza, entuziasmul acestora „era, poate, mai mare decît în Principate”, afirma existența unei solide conștiințe naționale. Același istoric, sfetnic apropiat al domnitorului Unirii, a intuit, fără greș, linia de perspectivă a politicii naționale, pe care Cuza, inițînd-o, a trebuit s-o urmeze fără abatere și osteneală: „Fără Transilvania, nota el, Principatele vor avea o existență precară și dubie. Numai unirea cu Transilvania va asigura viața perpetuă a României”. Urarea pe care o adresa lui Al. I. Cuza de a fi „executorul fericit al planului celui mai mare domnitor și român ce a avut vreodată Dacia lui Traian”⁽¹⁾, nu reprezenta o simplă figură retorică; ea ilustra credința că împrejurările îngăduiau adoptarea unei politici în acord cu perspectivele de dezvoltare ale națiunii și cu aspirațiile ei legitime.

Om al generației sale, Al. I. Cuza avea de la început limpede conturată complexitatea raporturilor existente între unificarea statului, modernizarea acestuia și crearea mijloacelor capabile să-i asigure independența și să-i desăvîrșescă unitatea. În politica sa internă și în cea externă el a urmărit, neabătut, direcțiile schițate atît de ferm de revoluție. Nu este departe de adevăr aprecierea potrivit căreia, „Virtualmente, România mare s-a constituit în anii domniei lui Cuza”⁽²⁾. Întărirea spiritului național și a solidarității morale a colectivității românești nu ar fi fost posibile fără existența statului național creat la 1859, fără opera reformatoare a domnitorului Unirii care i-a întărit bazele, i-a trasat liniile de dezvoltare, i-a fixat perspectivele politice și strategia luptei naționale, l-a încadrat, mai deplin, în economia și în politica europeană, verificîndu-i forța și capacitatea de ripostă în acte de demnitate și autoritate, apropiîndu-l de independență, de desăvîrșirea unității politice.

DEȘI limitată la cele două Principate, Unirea a avut implicații și consecințe asupra națiunii în întregul ei, devenind un element dinamic al procesului de constituire a maselor și de polarizare a aspirațiilor. Operei modernizatoare întreprinsă de Al. I. Cuza i-a corespuns, în Transilvania, o activizare a politicii naționale fără precedent care va sfîrși

⁽¹⁾ Al. Papiu-Ilarian, Memorand despre raporturile românilor cu nemții, cu slavii și cu ungurii în timp de pace și în cazul unei revoluțiuni în răsăritul Europei, prezentat principelui Cuza în 1860, în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie”, I, 1883, p. 131—146.

⁽²⁾ Vasile Netea, Spre unitatea statală a poporului român, Edit. științifică și enciclopedică, București, 1979, p. 78.

prin crearea partidelor politice. Lupta națională devine indivizibilă, iar România se afirmă drept centrul politic și spiritual al întregii națiuni.

Aducerea prințului străin pe tronul României — act apreciat ca „revoluționar” prin implicațiile sale multiple, constituind un nou și răsunător protest al românilor împotriva regimului de garanție colectivă și o puternică afirmare a voinței de independență⁽³⁾ — a contribuit la întărirea pozițiilor economice și politice ale statului român, i-a sporit ponderea în politica zonală și europeană și capacitatea de a acționa și a influența asupra destinului națiunii. Carol I de Hohenzollern, de la începutul domniei, încă, a fost nevoit să se meargă pe calea trasată anterior, să se orienteze spre desăvîrșirea și dezvoltarea politicii inițiate de Al. I. Cuza.

Deși nu i se recunoscuse, încă, independența, România a desfășurat o activă politică externă, promovînd, neobosit, interesele naționale, declarîndu-și deschis opțiunile. Atitudinea fermă adoptată împotriva dualismului, în 1867, sprijinul direct acordat luptei naționale, eforturile de a obține recunoașterea independenței, încercările de a o proclama (în 1870, 1873 și 1874), reliefează existența unei vechi și bine conturate linii politice. Înființarea, în 1867, a societății „Transilvania”, acțiunile energice întreprinse de românii de peste Carpați, care și-au găsit expresie în Pronunțamentul de la Blaj, din 1863, și, apoi, în constituirea celor două partide politice (1869) vădesc legătura strînsă cu noile realități politice din Țară. De altfel, însuși împăratul de la Viena nu ascundea că era la curent cu faptul că cei ce conduceau lupta națională a românilor din Transilvania erau dirijați de la București „și conspiră împreună împotriva Monarhiei”⁽⁴⁾. G. Barițiu nota chiar că autoritățile habsburgice erau informate că, în Transilvania, sînt adunate batalioane de voluntari pentru Carol I de Hohenzollern, așteptat ca eliberator⁽⁵⁾. Avertismentul formulat de M. Kogălniceanu în Parlamentul României, la 1 noiembrie 1867: „Să se știe [...] lingă românii din Transilvania și Banat este națiunea română, este România”⁽⁶⁾ dădea expresie unei ferme angajări politice.

În asemenea împrejurări, cuvintele rostite de T. Cipariu, de la înaltul forum național care era „Societatea Academică Română”, în august 1867, au o deosebită semnificație: „Națiunea română, sublinia eforturile, a venit la conștiința pozițiunii care i se cuvine între națiunile Europei. Am început a ne elibera patria, am început a ne elibera limba, am început dar nu am terminat; rămîne să continuăm și să terminăm; aceasta este sarcina bărbatilor români care vor trebui să se îngrijească pentru eliberarea perfectă a patriei române”⁽⁷⁾. De la început, încă, așa cum aprecia, pe drept, Iacob C. Negruzzi, în 1919, „țelul unirii poporului

⁽³⁾ Paul Henry, L'abdication du prince Charles et l'avènement de la dynastie de Hohenzollern au trône de Roumanie, Paris, Leix Alcan, 1930, passim.

⁽⁴⁾ Gh. Platon, V. Russu, Grigore Silași, luptător pentru cauza națională a românilor, în „Analele științifice ale Universității Al. I. Cuza”, din Iași, Istorie, t. XIX, S. II, fasc. 1, 1973.

⁽⁵⁾ Cf. Părți alese din istoria Transilvaniei, III, p. 435.

⁽⁶⁾ „Monitorul. Jurnalul oficial al României”, nr. 63, 18/30 noiembrie 1867, p. 370—371.

⁽⁷⁾ V. A. Urechea, Actele inaugurării „Societății literare române”, București, 1867, p. 49—50.

român s-a dat pe față în preocupările Academiei, fără înconjur și fără temere”⁽⁸⁾. Participarea activă, materială și afectivă, a Transilvaniei și a celorlalte ținuturi românești la războiul de neam al fraților de peste Carpați a pus în lumină rolul pe care trebuia să-l joace dobîndirea independenței României în eliberarea Transilvaniei și în desăvîrșirea unității. Există convingerea fermă că, după Plevna balcanică, ostașii români vor cuceri „Plevna transilvană”.

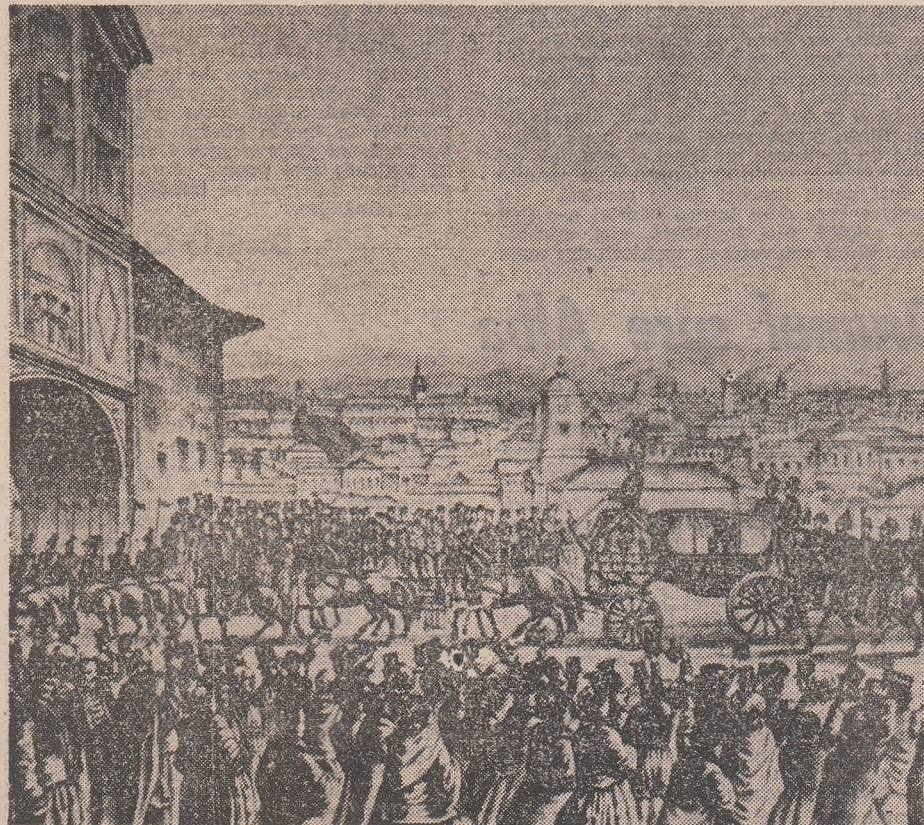
REALIZAREA independenței naționale a accelerat procesul de dezvoltare pe cale modernă. Diversificarea economiei capitaliste, instituționalizarea deplină a noului mod de producție au impus o revoluționare sau, cel puțin, o adaptare a structurilor administrative și sociale. Drept urmare, se desfășoară, în continuare, o politică dinamică în interior și în afară, de natură să creeze organisme care să favorizeze procesul general de dezvoltare, de încadrare în circuitul economic și politic european și să ofere garanții pentru păstrarea și consolidarea independenței. Dacă, pe planul politicii interne, ca urmare a decalajelor existente, a consecințelor generate de politica imperialistă a marilor puteri și de rînduile de clasă, procesul de creștere este inegal, opțiunile sociale și politice sînt deosebite, contradicțiile și frămîntările sînt puternice — expresie a unei societăți aflate într-un dinamic proces de transformare —, pe plan național și în politica externă opțiunile și angajamentele rămîn aceleași, în concordanță cu linia anterioară. Eforturile sînt orientate spre promovarea intereselor națiunii în întregul ei, spre apărarea suveranității și pregătirea condițiilor pentru desăvîrșirea unității politice, apreciată drept o chestiune vitală, de existență.

CÎȘTIGAREA independenței a conferit, se înțelege, problemei desăvîrșirii unității alte dimensiuni și perspective, a pluralizat contactele directe, economice și culturale, cu românii din Transilvania, a îngăduit un mai substanțial și mai eficace sprijin politic, a creat mijloace mai variate de intervenție. Proclamarea regatului, în 1881, conferind un plus de autoritate statului român, i-a mărit ponderea în relațiile internaționale și posibilitățile de a reprezenta și de a sprijini interesele întregii națiuni.

Încercările regimului dualist de a schimba orientarea Transilvaniei și de a o încadra în sistemul economic al Imperiului, prin intermediul măsurilor administrative, s-au soldat cu un eșec total. Gravitația Transilvaniei spre ținuturile românești de la est și sud de Carpați, bazată pe complementaritate economică, pe seculare și tradiționale legături, reprezenta un proces obiectiv care nu putea fi împiedicat în desfășurarea sa. Cît de puternice și trainice erau legăturile care uneau Transilvania cu România s-a constatat cu prilejul războiului vama, dezlănțuit după 1866, după denunțarea convenției încheiată în 1875 și întreruperea legăturilor economice. Relațiile au trebuit să fie reluate acceptîndu-se condițiile noi impuse de situația deosebită în care se afla România.

Legăturile Transilvaniei cu Țara s-au intensificat și diversificat. Deși aderarea la Tripla alianță, în 1883, a impus politicii românești o serie de limite, sprijinul politic a continuat, lucru firesc, atîtă vreme cît lupta națională, deși se desfășoară

⁽⁸⁾ V. Maciu, V. Netea, Unitatea națională în preocuparea Academiei Române, în „Studii”, 1966, nr. 6, p. 1091—1109.

Intrarea lui Alexandru Ioan Cuza în București (gravură de epocă)

Conștiința unității de neam

GRIGORE URECHE, care și-a făcut studiile la colegiul iezuit din Liov, este acela care, în limba latină, în suflul său de o cultură clasică, a formulat neuitatele cuvinte „de la Rim ne tragem”. A afirmat latinitatea limbii, exemplificînd: „de la rimleni, cele ce zicem, piine, ei zic panis, carne, ei zic caro, găina, ei zic gallina, mulțea, mulier, fîmeia, femina (de fapt, femeia derivă de la familia), părinte, pater, al nostru, noster, și alte multe din limba latinească”. Urmează și exemple, mai puține, de împrumuturi lexicale din limbile frîncă (italiană), greacă, turcă, sîrbă și polonă.

Vorbînd într-un capitol special de „Țara Ungurească de jos a Ardealului de sus”, Grigore Ureche precizează:

„În țara Ardealului nu lăcuiesc numai unguri — ce și sași peste samă de mulți și români peste tot locul, de mai multu-i lătită de români decît de unguri.”

Și mai departe, afirmă unitatea românilor de o parte și de alta a Carpaților: „Rumânii, cîți să află lăcuiitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Marama-roșu, de la un loc sîntu cu moldovenii și toți de la Rim se trag.”

Cît despre numele geografic Vlahia, Grigore Ureche îl consideră legat de Țara Românească, dar Moldova și această nu sînt două țări, deoarece „au fost tot un loc și o țară și noi aflăm că Moldova s-au discălecat mai pe urmă, iar muntenii mai întii, măcar că s-au tras de la un izvod...”

Deși admirator al lui Ștefan cel Mare,

Grigore Ureche nu-i aprobă campania contra lui Radu cel Frumos, atribuind-o lăcomiei. Consecvent sieși, condamnă și intrarea „cu mare urgie” a lui Ștefan vodă cel Tânăr, fiul lui Bogdan și nepotul lui Ștefan cel Mare, în Țara Românească și prădarea ei.

Ba chiar, menționează cu satisfacție rolul de împăciuitoare al călugărului Maximian, în războiul întreprins de Bogdan, fiul lui Ștefan cel Mare, împotriva Țării Românești: „...s-au rugat lui Bogdan vodă ca să facă pace cu Radul vodă, pentru că sînt creștini și o seminție”. Cu aceste argumente, domnitorul „a făcut pace pentru voia lui”, iar Radu „cu boiarii săi au jurat pre Sfînta Evanghelie, cum ca să fie pace neclătită în veci. Și hotarul pre unde au fost cel bătrîn au lăsat...”

Această pace „veșnică”, din nefericire, între țările surori, n-a fost respectată, cum am văzut, de însuși fiul lui Bogdan, în care cronicarul a văzut calitățile și defectele bunicului său, portretizîndu-l în aproape aceiași termeni ca pe Ștefan cel Mare.

ORIGINEA romană a românilor de pretutindeni ia o extensiune superioară în opera lui Miron Costin, educat și el la un colegiu iezuit, la Bar, în Polonia, așadar și el, la o treaptă superioară, beneficiar al culturii umanistice.

„Descălecare” lui Traian, pe care o dă eronat, la anul 120 al erei noastre, a cunoscut-o din lucrările lui Bonfini, Dio

Marea Unire din 1918

gura în condiții deosebite de o parte și de alta a Carpaților, era una singură: identică în obiective și finalitate și urmind aceeași linie strategică. „Noi concepem ființa etnică și psihologică a Românilor — afirma B. Ștefănescu Delavrancea, dind expresie unei convingeri generale — ca un gigantic și secular copac ale cărui rădăcini despacă stincile, străbat Carpații și se înfig adinc de o parte și de alta, ale cărui rame sutoare și pline de rod se apleacă fermecător peste apele Danubiului. Iată de ce și în ce sens nefericirile fraților noștri de peste Carpați vor fi pururea nefericirile noastre, iată de ce injustițiile făptuite contra lor în contra noastră se îndreaptă, iată de ce sabia care spinzură asupra capului lor deasupra capului nostru se clatină⁽⁹⁾”.

Asuprirea națională, politica deschisă de deznaționalizare a regimului dualist au întărit capacitatea de ripostă a poporului. Lupta politică a românilor din Transilvania evoluează spre marea mișcare a Memorandului, cu mare răsunet european. Cercurile politice de la București aveau împede conștiința responsabilității naționale. „Purtați responsabilitatea României întregi, declara un corespondent din Alba Iulia într-o scrisoare adresată ziarului «Românul» — de inteligență și buna voastră politică atrîna soarta a zece milioane de români⁽¹⁰⁾”. D.A. Sturza dădea expresie în următorii termeni obligației ce revenea cercurilor politice de la București: „Nu trebuie să ne temem să vorbim de problema românilor din Ungaria; nu trebuie să ne temem a o face, căci dacă ar fi așa, dacă păstrăm tăcere în Parlamentul nostru, ce-ar însemna încă România? Ea nu ar mai semnifica nimic, ea ar fi o țară vasală: noi vom fi schimbat relațiile noastre de vasalitate față de Turcia pentru relații de vasalitate față de [Austria] Ungaria⁽¹¹⁾”.

Iniințarea (în 1882) a societății Carpații și activitatea ei în România ca și pregătirea acțiunilor politice care au culminat cu Memorandul din 1892 au reliefat amploarea și eficiența colaborării politice, coordonarea luptei naționale. Bucureștii își onorau calitatea de Romă a românilor de pretutindeni. „Soarele pentru toți români la București răsare”, se afirma lapidar pe genericul „Tribunei” din Sibiu, în 1884.

Mișcarea memorandistă care, practic, poate fi plasată între anii 1881—1895, prin desfășurare, implicații, ecou internațional și consecințe, a reprezentat un puternic prilej de afirmare a solidarității naționale. Rod al colaborării politice românești, mișcarea a conferit valoare și dimensiuni europene problemei unității clarificându-i conținutul și semnificațiile. Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor — care, nu întâmplător, și-a început activitatea în România, la 24 ianuarie 1891 — a contribuit, în esențială măsură, la mobilizarea energiilor naționale, la sublinierea dimensiunilor europene ale problemei unității românilor.

Factorii de răspundere ai politicii Dublei monarhii au subliniat, adeseori, „năzuința” oamenilor politici români de a realiza „unirea tuturor românilor”. Astfel, de pildă, reliefind rolul României în

realizarea coeziunii naționale, contele Bethlen nota: „Este inimaginabilă influența spirituală exercitată de existența statului român independent asupra sufletului românilor. Pe măsură ce a crescut prestigiul României independente în ochii românilor din Ungaria, politica lor a devenit mai îndrăzneală. Ei urmăresc ca teritoriul locuit de ei să poată fi unit, într-un moment favorabil, cu regatul românesc⁽¹²⁾”.

Mișcarea socialistă, și ea, s-a declarat, fără rezerve, în sprijinul desăvîririi unității de stat. De la afirmarea deschisă a onțiunii în programul și în paginile „Daciei viitoare”, s-a ajuns, la începutul secolului al XX-lea, la o colaborare deschisă cu mișcarea muncitorească și socialistă a românilor de peste Carpați și din Banat și în problemele ideologice și în cele mai largi, de ordin politic și național.

ÎN PRIMELE decenii ale secolului nostru, coroborarea acțiunilor politice și literare atinge un punct înalt. Se organizează în comun numeroase manifestări culturale, cu caracter național. În cursul cărora românii din toate provinciile țării au dat expresie sentimentelor de care erau animați, dorinței dar și voinței de a se uni. Liga culturală își coordonează, până la identificare, programul cu cel al Astrei transilvane. Sărbătorirea Astrei, la Sibiu, în 1905, a jubileului de la București, în 1906, cărora le-au urmat șezătorile din Bucovina, organizate de scriitorii grupați în jurul revistei „Junimea literară”, precum și cele de la Sibiu, din 1911, au culminat cu o mare adunare organizată la B'aj, cu prilejul semicentenarului Astrei, la care au fost de față 30 000 țărani de pretutindeni. Zborul simbolic al lui Aurel Vlaicu a umplut de mîndrie inimile românești și a pus în lumină tensiunea morală a unui popor care voia să facă din actul Unirii celei mari dovada conștiinței de sine și a legitimității aspirațiilor sale. Așa cum, pe drept, s-a apreciat, adunarea din 1911 a reprezentat o repetiție a aceleia care avea să se desfășoare șapte ani mai târziu.

Primul război mondial, cu consecințele pe care le-a generat, prin căderea imperiilor opresive ca urmare a revoluțiilor popoarelor, a creat doar condițiile favorabile care au înlesnit desăvîșirea statului național român. Spiritual și politic românii erau pregătiți de mult. Ideea unității naționale, permanență a evoluției lor istorice, făcuse din ei un singur corp și un singur suflet.

România a fost centrul de iradiere spirituală, de viață națională și de organizare politică spre care au gravitat românii din afara granițelor; a reprezentat nucleul în jurul căruia, prin forța și voința întregii națiuni, s-a înfăptuit marea act al Unirii, rezultat firesc al unui îndelungat proces istoric.

Gheorghe Platon

ALEXANDRU IOAN CUZA — litografie după un portret de Carol Popp de Szatmari

Un imperativ democratic

NU cunosc nici un exemplu mai concludent, pentru buna înțelegere și conviețuirea pașnică dintre români și naționalitățile locuitoare, decît acela pe care mi l-a oferit experiența plină de omenesc din orașul meu natal, Reșița, și împrejurimile lui. O experiență pe care au trăit-o zece generații de muncitori pe parcursul a două secole. În toate momentele bune și rele, munca în comun din uzinele reșițene, lupta de zi cu zi pentru condiții mai bune de viață și muncă au făcut să se nască o prietenie adevărată și o solidaritate temeinică între muncitori, exteriorizată printr-o intrajutorare și stimă reciprocă, printr-o încredere deplină. Pe de o parte, populația românească avea o totală înțelegere pentru folosirea limbii materne de către naționalități, pe de altă parte, muncitorii de alte naționalități sprijineau lupta dreaptă a poporului român pentru unitate națională și socială, deoarece românii au constituit, încă din vechime, majoritatea absolută a populației, nu numai din satele de munte din sudul Banatului, dar și din celelalte regiuni ale țării. La 1 Decembrie 1918, la Marea Adunare de la Alba Iulia, în mijlocul a sute de mii de oameni, s-au făcut remarcate și delegațiile muncitorești din Reșița și Anina, prin steagurile lor roșii, socialiste.

Deosebirile de limbă, română, germană, maghiară, sîrbă și slovacă, cum se vorbeau ele pe vremea înființării combinatului siderurgic și de construcții de mașini, s-au păstrat pînă azi, deoarece în

fiecare familie de muncitori, copiii au rostit primele cuvinte în limba maternă, moștenită de la părinți, ca să-i însoțească pe drumul vieții. Aceste deosebiri de limbă nu au constituit niciodată o piedică în calea înțelegerii dintre oameni, în fabrică, precum și în viața de zi cu zi. Dimpotrivă, în jocurile copiilor pe stradă, în curtea școlii, ca ucenici în uzină, cei mai mulți copii și adolescenți au învățat și alte limbi ale concetățenilor lor. S-a împămîntenit de mult obiceiul ca fiecare să înțeleagă limba colegilor săi de muncă sau a vecinilor, să și-o însușească și chiar să se folosească de ea. Așa s-a făcut că familiile de muncitori s-au apropiat și mai mult între ele, ba s-au și înrudit, întinind sau știind ceea ce afirmase cîndva Goethe, acest mare spirit european: „Cine învață încă o limbă, pe lângă limba sa proprie, aceluia i se deschide și lumea celuiilalt”.

Firește, au existat, izolat, întotdeauna și indivizi opaci, majoritatea dintre ei șovinisti sau cavaleri ai teoriei rasiste, care s-au opus acestei dezvoltări naturale. Ei nu au putut însă să tulbure buna înțelegere dintre muncitori, deoarece erau indeobște disprețuiți și evitați. Chiar și în anii întunecați de ura Gărzii de fier sau de negurile hitlerismului au rămas izolați, excluși din puternica solidaritate a muncitorilor, pentru că erau, de cele mai multe ori, recrutați dintre spărgătorii de grevă, paraziții sociali, oamenii incapabili profesional, ratații, pentru care muncitorii conștiincioși nu au avut niciodată vreo considerație.

Cu tot caracterul democratic al Proclamației de la Alba Iulia, care deschidea perspectiva deplinei egalități în drepturi pentru toate minoritățile, asigurînd învățămîntul în limba maternă, copiii de muncitori, din generația mea, nu au putut să-și învețe temeinic limba maternă, în școală, pe vremea regimului burghezomășieresc. Cauza acestui neajuns era, de cele mai multe ori, reaua voință a autorităților școlare, dar, de ce să nu o recunoaștem, uneori duceam lipsă de profesori buni de germană. Pînă la vîrsta de 14 ani, copiii nu reușeau să învețe temeinic nici gramatică, nici ortografie, deoarece pe planul întîi trecea ucenicia și tradiționalul „ciștigă-ți singur pîinea”. Și pentru copiii români de muncitori școala se termina, cînd implineau vîrsta de 14 ani. Atunci trebuiau și ei să învețe o profesie, să devină buni meseriași.

Abia azi, în România socialistă, pot toți copiii și adolescenții să-și desăvîrșască pregătirea școlară. Deși științele tehnice au un rol precumpănitor, în cel 10—12 ani de școală se poate învăța temeinic atît limba română cit și limba maternă a naționalităților. În facultăți nu se formează numai ingineri sau doctori, ci și profesori de limbă și literatură.

Aceste posibilități de educare a tineretului nostru de azi, ca și folosirea limbii materne a naționalităților în viața de toate zilele și în sectoarele culturale specifice, constituie o cucerire de seamă a prezentului nostru. Un imperativ istoric, uman și democratic, a cărui temelie a fost pusă, încă de acum 65 de ani, în Proclamația Unirii de la Alba Iulia.

Șerban Cioculescu

Anton Breitenhofer

la cronicarii moldoveni

Cassius, biograful lui Traian și Topeltin, pe care-l credea ungur (era sas din Mediaș). Mai informat decît Ureche, care-i consultase dintre istoricii polonezi numai pe Bielski și Pașcovski, i-a citit și pe Cromer, Dlugosz, Strzikovski și Pașkovski, care „aceste încă dzic că moldovenii sint den rimleni”, numai că n-au știut de „descălecatul cel dentii”, al lui Traian.

Un loc mai important decît în Letopisețul îl ocupă problema descendenței noastre în lucrarea sa de a doua, în limba noastră. De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor. În Predoslovie sa se găsesc faimoasele sintagme, referitoare la greutatea unei asemenea întreprinderi asupra trecutului îndepărtat: „a scrie, multă vreme la cumpănă, au stătut sufletul nostru. Să înceapă osteneala aceasta după atîta vîci [...] să sparie gîndul. A lăsa iarăși nescris, cu mare ocară înfundat neamul acesta de o seamă de scriitori, iaste inimii durere. Biruit-au gîndul.” În același text se ridică energie împotriva interpolării lui Simion Dascălul, care se lăsase furat de un izvor daciei azi necunoscut, despre popularea Daciei de către Traian cu clientela închisorilor romane. Cu același simț de răspundere și cu aceeași gravitate stilistică spune: „Nici iaste sagă a scrie ocară vecinică unui neam.”

Minunat este elogiul Italiei, patria suflătoare a cronicarului, bucuros să consemneze impresiile episcopului catolic al Moldovei, Vito Piluzzo, autorul unui Catehism pentru români, tipărit cu caractere latine. Iată cuvintele acestuia:

„Mie nu-mi trebuiește să mi le citeșe la istorii de moldoveni, cine sint; pre o samă de obiceiuri, foarte bine li cunosc de unde sint așa liubovnici la oaspeți, așa femeile lor să feresc de vederea străinilor și să dau în laturi” etc. În concluzie: „Toate acestea atocma cu italie-nii sint și a vedere să mărturisește o fire”.

„Cu multă mirare”, continuă Miron, „am stătut de mărturia aceluia vlădică, de mare agiutoriu istoriei mele”.

Miron, în cursul unei campanii, văzuse picioarele, — el spune „pragurile” podului lui Traian, — turnul zis al lui Sever, din Drobeta-Turnu-Severin, și șanțul Troianul. Arheologia și numismatica (moneda neidentificată de el, a lui Ioan Vodă cel Viteaz, greșit citită (hereghe, monetărie, pe turcește, după hereditas, pe latinește), sint discipline auxiliare, care vădesc la Miron Costin vocația de istoric, de spirit modern.

Ca și Grigore Ureche, el postulează unitatea poporului nostru:

„Așa și neamul acesta, de carele scriem, al țărilor acestora, numele vechi și mai drept ieșite romăn, adecă rimlean, de la Roma. Acest anume de la discălicatul lor de Traian, și cit au trăit pînă la pustiirea lor di pre aceste locuri și cit au trăit în munți, în Maramoroș și pe Olt, tot acest nume au ținut și țin pînă astăzi și încă mai bine muntenii decît moldovenii, că ei și acum zic și scriu țara sa «rumânească», ca și românii cei din Ardeal.”

Miron Costin credea că Țara Romă-

⁹⁾ Cf. „Lumea nouă”, nr. 38, 28 septembrie 1897.

¹⁰⁾ „Românul”, 21 februarie 1867.

¹¹⁾ Apud Unirea Transilvaniei cu România. 1 decembrie 1918, sub redacția lui I. Popescu-Puțuri și Augustin Deac, Edit. politică, București, 1970, p. 217.

¹²⁾ Desăvîșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie, sub redacția lui Miron Constantinescu, Ștefan Pascu, Edit. Acad. R.S.R., București, 1968, p. 97.

Apoteoza

secolelor

de sacrificii

și jertfe:

ISTORIA popoarelor și națiunilor s-a întemeiat, se întemeiază și se va întemeia pe anumite coordonate esențiale, care au constituit, constituie și vor constitui tot atâtea coloane de susținere a edificiului lor național. Unele dintre acestea — libertatea și dreptatea, sociale și naționale — sint general umane, prezente în istoria popoarelor de cînd ele au urcat treptele civilizației. Se adaugă acestora altele, tot atît de importante — independența și unitatea — în cazul unor popoare care au fost silite de vicisitudinile istorice să îndure dominații străine sau să trăiască despărțite prin granițe politice artificiale.

Pentru spulberarea acestei despărțiri, poporul român — țărani și muncitori, intelectuali și meseriași — n-a cunoscut clipă de răgaz, zi de odihnă. Sacrificiile și jertfele pentru împlinirea marelui ideal nu au fost zadarnice; au însemnat cărămizi puternice la temelii edificiului ce se va înălța zi de zi, an de an, deceniu după deceniu, pînă la întregirea sa desăvîrșită: încheierea procesului legic și obiectiv, unirea tuturor teritoriilor locuite de poporul român, într-un singur stat.

IN acei ani de grele jertfe și de mari nădejdi, cînd evenimentele se precipitau cu mare repeziune, cu fiecare zi apropiindu-se sfîrșitul unor stăpîniri anacronice, era limpede pentru orice observator obiectiv sensul marelui proces istoric: **autodeterminarea popoarelor**. Principii recunoscut de toate popoarele civilizate, proclamat urbi et orbi de Lenin în numele Rusiei Sovietice, îndată după victoria Marii Revoluții, și de președintele american Wilson, la 8 ianuarie 1918.

În aceste împrejurări, destrămarea anacronice alături politice, imperiul austro-ungar, se petrece într-un ritm tot mai alert. Nimic nu mai putea opri acest proces, deoarece popoarele de secole subjugate subminau temelii subredului edificiu prin vrea lor neabătută și lupta lor neînfrîcată de unire național-statală.

Între popoarele subjugate, românii s-au dovedit cei mai dirzi și mai temerari în voința lor de a-și hotărî singuri soarta, urmați de alții, minai de aceleași dorințe și de aceleași voințe. Se întrunesc, astfel, la 12 octombrie 1918, la Oradea, reprezentanții Partidului Național Român din Transilvania. Pe temeiul dreptului fiecărei națiuni de a dispune singură și liber de soarta sa, cei întruniți declară, în numele românilor ardeleni, că „națiunea română din Ungaria și Ardeal” pretinde dreptul de a-și hotărî singură așezarea ei printre națiunile libere.

Hotărîrea de la Oradea însemna virtual despărțirea Transilvaniei de Ungaria. **Declaratia de autodeterminare a națiunii române** din 12 octombrie 1918, prezentată în Parlamentul din Budapesta la 18 octombrie 1918, înseamnă momentul istoric de valoare programatică și practică fundamental pentru națiunea română, pentru desăvîrșirea unității sale politice și de stat. Pe baza ei și în numele principiilor cuprinse în ea, se desfășoară toate acțiunile, se iau toate măsurile din a doua jumătate a lunii octombrie și din luna noiembrie 1918, încoronate de Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, de **proclamarea unirii Transilvaniei cu România**.

La mai puțin de două săptămîni, în noaptea de 30 spre 31 octombrie 1918, se constituie „**Consiliul Național Român**” din Transilvania, care va prelua și va exercita guvernarea acestei provincii vreme de o lună. „Revoluția a învins. S-a constituit Consiliul Național Român” — proclama ziarul socialiştilor români, „Adevărul”. Consiliul era format, pe bază de paritate, din șase reprezentanți ai Partidului Național Român și tot atîta reprezentanți ai Partidului Social-Democrat Român.

Pentru stăpînirea situației, pentru „îndrumarea” revoluției, se impunea cu necesitate o nouă organizare politico-administrativă a Transilvaniei. Autoritățile opresive și represive au fost schimbate, locul lor fiind luat de altele, potrivite cu vremurile și cu situația revoluționară, cu interesele poporului. Consiliul Național Român Central, constituit cu această menire, era investit de masele populare cu încrederea și puterea de trebuință. Și într-adevăr, sub președinția lui Ștefan Cicio-Pop, Consiliul se organizează tot mai bine, împlinindu-și cu cînte menire. În acest scop, încă din prima zi de funcționare, Consiliul Național Român Central înființează Consiliul Militar Central Român, investit cu asigurarea ordinii și liniștii, a vieții și a bunurilor oamenilor.

Consiliul Național Român Central și-a exercitat atribuțiunile de guvernare asupra teritoriilor locuite de poporul român prin intermediul organizațiilor locale în subordine: consiliile naționale române și gările naționale române — județene, cercuale, orășenești și comunale, înființate aproape peste tot în prima jumătate a lunii noiembrie, formate din reprezentanții tuturor păturilor sociale, prin alegeri cu caracter democratic.

Revoluția populară se desfășoară fără oprire, cu toate opintirile claselor dominante maghiare și austriece ce nu o doreau victorioasă. Manifestările de independență, autodeterminare și unire cu România domină spiritele, la orase, la sate și în centrele muncitorești. Poporul era nerăbdător să realizeze unirea, încrezător că aceasta îi va aduce și dreptatea socială.

În aceleași zile de la mijlocul lunii noiembrie, Consiliul Național Român Central, întruhipind „**voința suverană a națiunii române**” din Transilvania, aducea la cunoștința consiliilor naționale locale hotărîrea ca, în termen de 12 zile, să se facă în toate județele alegeri de delegați (deputați) pentru „Marea Adunare Națională Română”, ce urma să fie convocată în scurt timp. Alegerile se făceau după normele „sufrajului universal”, iar adunările „să intruchipeze toate straturile noastre democratice”: intelectuali, țărani, muncitori, proprietari, comercianți și industriași.

Un manifest este adresat „popoarelor lumii”, care erau incunoscute că națiunea română „intruchiparea democrației celei mai desăvîrșite”, se lega să nu asuprească alte neamuri, să-și organizeze statul liber și independent pe temeiurile democrației, asigurînd fiecăruia egalitatea condițiilor de viață.

PESTE două zile, la 20 noiembrie, este convocată Marea Adunare Națională, pentru 1 Decembrie, la Alba Iulia. Cele 10 zile ce despart convocarea de întrunirea Marii Adunări Naționale au fost unele din cele mai entuziaste, mai înfrigurate și mai emoționante din istoria românilor din Transilvania și a întregului popor român. Numeroase manifestații și acțiuni de adeziune au loc pretutindeni, la orase și sate, ale țărănilor, muncitorilor, intelectualilor, meseriașilor, negustorilor, adeziuni înfărtate de zeci, sute și mii de semnatari, de bărbați și femei, de vîrstnici și tineri, însoțite de „jurămintul obștii poporului român”, care, „din îndemn propriu și fără nici o silă sau ademenire din partea cuiva”, își declara voința și dorința de a se uni cu România.

Socialiștii își precizează încă o dată pozițiile, declarînd că, în ciuda încercărilor unor răuvoitori de a semăna zavistia între Marea Consiliu Național Român și Partidul Social-Democrat Român, „acordul era perfect”, ca o consecință logică a „structurii social-economice a poporului român”, încrezător că muncitorimea își va afla „maximul de garanție a realizării idealului ei particular în cadrul largii democrații ce va trebui să se realizeze în interesul marilor mase muncitorești”.

Populația săsească, la rîndul său, prin reprezentanții săi progresiști, se alătură năzuințelor poporului român, recunoscînd legitimitatea procesului istoric obiectiv, de unire a poporului român într-un stat național.

Adunările de alegere a delegaților pentru Marea Adunare Națională la care participă intelectuali, muncitori și meseriași în orase, țărani și intelectuali la sate, muncitori și intelectuali în centrele muncitorești, au fost

alte prilejuri de minunată afirmare a patriotismului curat, a solidarității sincere a tuturor claselor și păturilor sociale în jurul celei mai importante probleme din istoria poporului român.

Încoronarea apoteotică a nestrămutatei voințe se săvîrșea la 1 Decembrie, la Alba Iulia. Cu 2—3 zile înainte, „trenurile speciale sosesc la fiecare jumătate de oră. Delegațiile sint așteptate de zeci de mii de oameni adunați în fața gării pentru a saluta pe cei sosiți.” La sosirea fiecărei delegații au loc manifestații, se rostesc cuvîntări. Alte mulțimi sosesc cu căruțele, călări, pe jos. În zilele de 29—30 noiembrie „Alba Iulia și împrejurimile s-au transformat într-un cîmp al marii sărbători naționale nemaivăzută pînă atunci. Cîntecele naționale răsună în toate părțile, miile de tricoloruri românești filfite în vînt, grupuri de tineri dansează. Acordurile cîntecului **Deșteaptă-te, române!** răsună din toate părțile”. Descrierea mărețului tablou aparține ziarului maghiar din Cluj „Az Ujsag”.

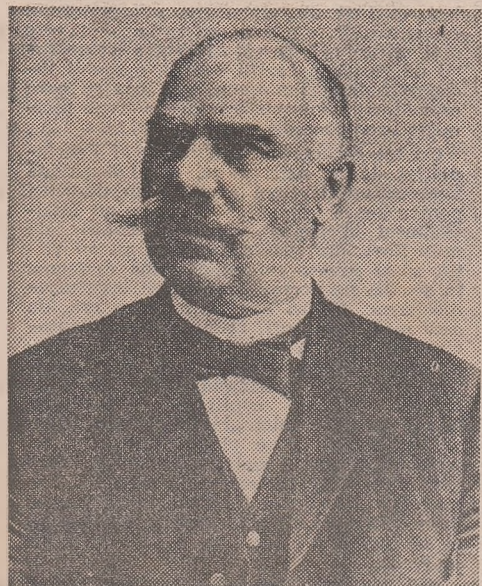
Sosesc cei 1228 delegați sau deputați aleși, plus cîteva zeci de supleanți. Delegații și reprezentanții comunelor purtau cu ei impuniticirea alegătorilor de a vota **unirea necondiționată și pentru totdeauna a Transilvaniei cu România**.

Cei peste o sută de mii de participanți la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia sint întimpinați cu urarea de bunăvenire a ziarului festiv „Alba Iulia”. Glasul înăbușit de secole de-a rîndul se deșteaptă, „mi-ma poporului răspunde fără ezitare. Este manifestarea „sufletului național” care bate în acele zile cu atîta putere în „toate păturile societății românești, în păturile de sus ca și în cele mai modeste”, subliniază cu deplină îndreptățire ziarul amintit. În asemenea momente hotărîtoare pentru destinele unui popor sau ale unei națiuni, o solidaritate impresionantă se realizează, peste deosebirile de clasă sau categorii sociale. Față de o asemenea hotărîre neclintită și unitate nezdrușcinată a unui întreg popor nici o putere nu mai era în stare să abată mulțimile de pe drumul împlinirii unor înalte idealuri.

În preziua adunării, fruntașii politici, „în teleții” neamului, cum îi socoteau contemporanii, au dezbătut în detalii proiectul de hotărîre ce urma să fie înfățișat Adunării. În problema agrară și în aceea cu privire la drepturile muncitorești, a prevalat concepția mai radicală a socialiştilor.

În acest timp, mulțimile, răbdătoare, se încălzeau la focurile aprinse în aerul rece de noapte, așteptînd, pline de încredere, hotărîrea de a doua zi, care însemna realizarea unor aspirații seculare.

A doua zi, Duminică, 1 Decembrie 1918, de pe la ora 7 dimineața, începe defilarea „șirurilor nesfîrșite de oameni”, sosiți din

■ Nu noi, ca persoane individuale, ci reprezentanții națiunii, adică întreaga națiune română stă aici pe banca acuzaților [...]. Existența unui popor nu se discută, ci se afirmă [...]. Cel mai fericit moment al vieții mele va fi acela în care imi voi lăsa oasele și țarina în temnițele Ungariei...

Ioan Rațiu

(La procesul memorandiștilor, Cluj, 24 mai 1894).

■ Muncitorii români din Transilvania se organizează și fac o legătură mai strînsă cu tovarășii lor din România. Aceleași interese și dureri ne leagă, același scop unic ne încălzește inimile, același grai ne înlesnește apoi înțelegerea, propaganda, schimbul de idei, de servicii — să ne întindem dar cu frăție mina [...].

M. Gh. Bujor

(În articolul „Deșteptarea românilor”, „Adevărul” — foaie politică pentru poporul muncitor român, 15 mai 1906).

■ Noi am arătat poporului și lumii întregi, cu istoria, cu filologia și cu etnografia în mîină, cine și ce este acest popor, de unde vine, ce limbă vorbește și ce viitor are. Ideea aceasta a unității neamului nostru, confirmată prin unitatea limbii și a obîrșiei comune, a fost purtată în toată lumea cultă, cu consecvență și cu convingere — că acest popor are drept la unitate politică [...].

Vasile Lucaci

(În una din Cuvîntările sale, din 1915—1916, cînd era președinte al Ligii Culturale).

■ Dreptul națiunii române de a fi eliberată îl recunoaște lumea întreagă, îl recunosc acum și dușmanii noștri de veacuri. Dar odată scăpată din robie, ea aleargă în brațele dulbei sale mame. Nimic mai firesc în lumea aceasta. Libertatea acestei națiuni înseamnă: Unirea ei cu Țara Românească.

Vasile Goldiș

(În discursul ținut la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, 1 Decembrie 1918)

ALBA IULIA
1 DECEMBRIE
1918

părțile. Se adeveresc prevestirile zugerman din Sighișoara, „Schäsburger ng“, că orașul Alba Iulia va fi martor- idicării impunătoare a unui popor vi- trezit la libertate, adunat pentru a tori împlinirea „visului unirii tuturor oilor, pină unde ajunge graiul româ- într-o singură patrie comună“.

ora 10 urcă pe scena improvizată în Cazinoului, numită de acum a Unirii, la i și urale furtunoase, membrii lit. Național Român.

dintii care rostește cuvântul este Ște- cio-Pop, președintele Consiliului Na- Român Central, subliniind importan- mentului istoric. Cuvântarea lui Ștefan Pop este întreruptă de mai multe ori plauze frenetice“ care durează citeva

edinte al Adunării a fost ales octoge- Gheorghe Pop de Băsești, care salută rea și cere tuturor celor prezenți să nștienți că acolo și atunci „se pune fundamentală a fericirii neamului iesc“.

ursul festiv și solemn a fost rostit de Goldiș. Adresându-se „Onoratei ri Naționale“, omul de vastă cultură state concepții social-politice schitea- cuvinte alese, istoria dramatică dar a poporului român de-a lungul veacu- sfîrșindu-și frumoasa cuvîntare, Goldiș spre aprobare „Maritei Adunări Na- hotărîrea de Unire : „Adunarea ală decretăză unirea românilor din tvania, Banat și Tara Ungurească și ile locuite de ei cu România“. Cînd Goldiș sfîrșeste lectura punctului I iririi, „sala întreagă a răspuns prin- unet de aplauze. Toți au fost cuprinși

de un cutremur în fața măreției aceluî mo- ment care a hotărît pentru veșnicie noul des- tin al națiunii noastre“, scrie un martor ocular, Dumitru Antal, reprezentantul stu- dentimii la Marea Adunare Națională.

TERITORIILOR unite cu România li se rezervă autonomie provizorie pină la întrunirea Constituantei, aleasă pe baza votului universal; se recunoaște deplină libertate națională și drepturi egale tuturor naționalităților conlo- cuitoare, de a se instrui, administra și ju- decă în limba proprie, de a face parte din corpurile legiuitoare și de a participa la guvernarea țării în proporția numărului lor; egală îndreptățire și deplină libertate pen- tru toate confesiunile; înfăptuirea desăvir- sită a unui regim curat democratic în toate domeniile vieții publice; vot universal di- rect, egal și secret pentru ambele sexe în vîrstă de 21 de ani; desăvirșită libertate de presă, asociere și întrunire; liberă propa- gare a gândurilor; reforma agrară radicală, dîndu-se posibilitate țăranului să-și creeze o proprietate atît cît să o poată munci cu fa- milia; asigurarea pentru muncitorimea in- dustrială a acelorași drepturi și avantaje care sint legiferate în cele mai avansate state in- dustriale s.a. Adunarea Națională își ex- primă dorința ca Congresul de pace să înfăptuiască în așa chip comuniunea nați- nilor libere, încît dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile, mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimine războiul ca mijloc de reglementare a rapor- turilor internaționale; Adunarea salută eli- berarea națiunilor subjugate pină acum din Monarhia Austro-Ungară (cehoslovacă, iu- goslavă, austriacă, polonă și ruteană); Adu- narea Națională se înclină cu smerenie ina- intea acelor bravi români care și-au vărsat în război singele pentru înfăptuirea idealului național; Adunarea Națională mulțumește tuturor puterilor aliate care s-au luptat pen- tru salvarea civilizației.

Cel din urmă vorbitor a fost Iosif Ju- manca din partea muncitorimii. Cuvîntul său vestea lumii întregi și Internaționalei so- cialiste voința muncitorilor de unire a ro- mânilor, dar și voința de a întemeia o so- cietate unde fiecare om să fie liber și stă- pin pe sine însuși, în care să se poată dez- volta și progresa poporul muncitor.

Epuizîndu-se cuvîntările oficiale, Gh. Pop de Băsești supune Adunării, spre aprobare, Hotărîrea care a fost primită cu unanimi- tate și mare însuflețire. Putea, deci, anunța președintele în mod solemn, că „Adunarea Națională a poporului român din Transil- vania, Banat și părțile ungurene a primit rezoluția prezentată prin Vasile Goldiș în întregimea ei și astfel unirea acestor pro- vincii românești cu țara mamă este pentru toate veacurile decisă“. Minute în șir au ră- sunat manifestații și aclamații frenetice.

Pentru asigurarea aplicării legilor și a vieții constituționale în teritoriile românești unite cu România, pină la unificarea deplină a instituțiilor României întregite, este ales prin aclamații „un Mare Sfat Național“, cu prerogative de adunare legislativă provi- zorie, compusă din 212 membri. Prin componența sa socială, era o adunare reprezentativă: profesori și învățători, avo- cați și clerici, țărani și muncitori, proprie- tari funciari și oameni de finanțe, meseriași și negustori, medici și ingineri, publiciști și ofițeri.

Se săvîrșea, astfel, într-o atmosferă înăl- țătoare, cuprinsă de emoție pină la extaz, prin chibzuința matură a unui popor chemat să-și hotărască soarta, cel mai însemnat act din istoria milenară, dramatică și eroică a poporului român. Lepădînd resentimentele și supărările acumulate veacuri de-a rîndul, poporul român se înfățișa înaintea lumii mîndru și hotărît, senin și chibzuit, dînd uitării, în clipele mărețe, suferințele îndu- rate, nedreptățile suferite, chemînd la ma- rea sărbătoare pe toți cei cu care era sor- tit să trăiască și să muncească.

În timpul solemnității din sală, pe Cîmpul lui Horea entuziasmul era de nedescris. Mulțimile în așteptarea hotărîrii aclamau din toate puterile. După stingerea ultimelor aplauze, aclamații și urale, cei din sală se îndreaptă spre Cîmpul lui Horea pentru a vesti mulțimilor adunate actul cel mare, pentru care veniseră din patru unghiuri peste o sută de mii de oameni, înfruntînd primejdii, frig și lipsuri, dar așteptînd răb- dători, în lapoviță, ceasuri întregi. Erau țărani în marea majoritate, vreo 10.000 de muncitori, apoi intelectuali, orășeni, stu- denți și elevi, bărbați și femei — un furni- car de oameni, o pădure de drapele, care părea că au crescut din pămînt.

De pe numeroase tribune, semănate peste tot întinsul platoului, în timp ce în sala Unirii se desfășurau lucrările oficiale, ora- tori inspirați explicau poporului însemnă- tea argumentelor ce se cuveneau luate în seamă.

ARGUMENTAREA s-a dovedit în- dreptățită și prin urmările ei. Statele naționale recunoscute prin înmănuș- cherea fiilor aceluiași popor, pe baza criteriului etnic, al majorității populației de aceeași origine și limbă, și-au dovedit rolul pozitiv din toate punctele de vedere în Eu- ropa postbelică. S-au dovedit aceste state elemente de echilibru în noua alcătuire geografico-politică europeană.

Act just și progresist, de mare însemnă- te, care a înriurit pozitiv întreaga evoluție economică, politică și socială a țării, dez- voltarea istorică a poporului român, a Ro- mâniei contemporane — realizarea statului național unitar român a deschis o perspecti- vă nouă dezvoltării pe întreg teritoriul ro- mânesc unificat a forțelor de producție, for- țelor progresiste ale societății, științei și cul- turii, ridicării nivelului general de civiliza- ție a întregului popor. Potențialul economic al României a sporit înzecit, prin valorifi- carea, pe scară națională, a bogățiilor solu- lui și subsolului. S-a realizat, astfel, cadrul național pentru dezvoltarea mai rapidă a societății, prin înmănușcherea laolaltă, în același stat, a tuturor forțelor înaintate, prin înlăturarea piedicilor apăsătoare ale stăpîni- rilor străine asupra unor teritorii românești.

Față de asemenea realități cine se mai poate îndoi cu privire la forțele ce au rea- lizat Unirea din 1918? Nu au fost mai multe forțe organizate din punct de vedere politic și nici grupate pe stări sociale. A fost o singură forță, unică și unitară, pu- ternică și hotărîtă: **poporul român în între- gimea sa, din teritoriile de sub dominație străină și din România deopotrivă**. De aceea putea afirma cu deplină îndreptățire același Vasile Goldiș, unul din cei mai de seamă arhitecți ai Unirii, că „România Mare nu este creația partidelor politice sau a armatei, ci a evoluției istorice, ce nu poate fi oprită de nici o forță umană“. Această opinie este generală, afirmată și de- monstrată de toți observatorii obiectivi, par- ticipanți la marea înfăptuire sau cunoscă- tori ai realității. Toți, într-un glas, afirmă că autorul adevărat al mării înfăptuiri este însuși **poporul român în totalitatea sa**, cu toate energiile lui din trecut, cu toți semă- nătorii de prin veacuri, cu toți dascălii și a- postolii de ieri, cu întreaga jertfă a generați- ilor sale.

Adunările legislative și guvernele provizo- rii din teritoriile românești unite României la 1918 au asigurat ordinea și liniștea în pe- rioada de trecere de la situația de război, cu întreg cortegiul său de nenorociri, la viața normală, pașnică și creatoare. În documen- tele publice emise de noile oficialități po- litico-administrative se subliniază întronarea în lume a principiilor de drept și umanitate pentru toate neamurile, întronarea dreptății pentru români și deopotrivă pentru nați- onalitățile conlocuitoare, în egală măsură pen- tru membrii tuturor categoriilor sociale, pen- tru întreaga obște.

CONVINSE de ireversibilitatea proce- sului istoric încheiat cu **Unirea cea Mare**, conștiente de superioritatea noilor rînduiri democratice și de egală îndreptățire în toate domeniile vieții, naționalitățile conlocuitoare — sașii, secuii, maghiarii, șvabii, sîrbii etc. — recunosc, rînd pe rînd, hotărîrile de unire cu România a teritoriilor românești pină atunci sub do- minatie străină.

Hotărîrile de unire și adeziunile liber con- simțite în adunări populare entuziaste și impresionante confirmă caracterul plebis- tar al Unirii Transilvaniei cu România. Nimeni nu mai putea pune sub semnul în- trebării temeiurile ei, nimeni nu-i mai pu- tea găsi vreun viciu de fond sau de for- mă. Este, de aceea, recunoscută Unirea și din partea noului guvern maghiar, la înce- putul lunii mai 1919, cerînd, în schimb, ne- amestecul guvernului român în treburile Ungariei.

IN timp ce în România Întregită ho- țărîrile adoptate de adunările legis- lative și de masele populare cu pri- lejul Unirii se aplicau cu multă grijă și deplină echitate, iar noul stat ro- mân își desfășura unificarea în toate do- meniile: social-politic, social-economic, so- cial-juridic și cultural-științific, la Par's Conferința de pace se străduia să găsească soluțiile propice pentru așezarea lumii după marea conflagrație mondială. O așezare nouă, mai dreaptă pentru popoare, pentru a le ocroti și feri de o altă catastrofă nim- citoare. Întreprinderea nu era deloc ușoară, deoarece complexitatea situațiilor și proble- melor într-o lume cuprinsă de adînci fră- mîntări, în căutarea drumului care să o fe- rească de o altă experiență atît de amară, genera dificultăți deosebite.

Lucrările înaintau cu multă greutate și mare încetineală. Se adeverea judecata unui istoriograf al Conferinței de pace, D. A. Pol- lard, anume că „este nevoie de oameni în- telepți și de eforturi îndelungate pentru a statornici pacea în locul războiului“. Abia după mai bine de cinci luni tratatul de la Versailles se poate semna, la 28 iunie 1919, în Sala Oglinzilor din palatul „Regelui Soare“, de către reprezentanții „puterilor aliate și asociate“, Franța, Anglia, Italia, S.U.A. și Japonia, pe de o parte, și al Germaniei și Austro-Ungariei învinse, pe de altă parte. Pe baza cadrului general consti- tuit de tratatul de la Versailles, se încheie, apoi, tratatele speciale, la Saint-Germain, prin care se confirmă unirea Bucovinei cu România, și la Trianon, care consfințește dreapta hotărîre de la Alba Iulia, Unirea Transilvaniei cu România.

Cauza dreaptă a învins. Nedreptățile se- culare au fost reparate, nu din răzburare, împotriva cuiva, ci după o matură chibzuin- ță, pe temeiul unor legități nedezmîntite și al tuturor principiilor și argumentelor. Se cu- venea luată în seamă voința nestrămutată a întregului popor român de unire, prin aplicarea principiului autodeterminării și al respectării realităților etno-demografice.

Precum afirmă, cu nedezmîntită îndreptă- țire, tovarășul Nicolae Ceausescu, secretar general al partidului, președintele țării: „Desfășurarea evenimentelor istorice de- monstrează în modul cel mai categoric fa- ptul că Unirea nu a fost efectul unei întîm- plări, rodul unei simple conjuncturi favo- rabile sau al înțelegerilor intervenite la masa tratativelor, ci rezultatul luptei hotărîtoa- re a celei mai largi mase a poporului, un act de profundă dreptate națională, realiza- rea unei concordante legice între realitatea obiectivă și drepturile inalienabile ale poporului, pe de o parte, și cadrul național cerut cu stringență de aceste realități, pe de altă parte“.

Acad. Ștefan Pascu

Emil Isac

articolul „Alba Iulia socialistilor și“, „Adevărul“, 23 decembrie

Ideea unirii la români

UNIREA este cel mai vechi vis național și popular al românilor. Dacă parcurgem documentele pe care ni le furnizează în acest sens folclorul și literatura cultă, observăm ușor că ideea unirii apare mai întâi sub forma preocupării de originea comună. De la primii cronicari moldoveni la cărturarii ardeleni de la sfârșitul secolului XVIII, problema latinității noastre n-a fost doar o speculație istorică, ci un reflex sentimental al nostalgiei unității. Înainte de a fi un ideal politic, unirea a fost o astfel de nostalgie. Latinitatea și, mai apoi, pe la începutul secolului XIX, Dacia lui Decebal au constituit pentru oamenii de cultură din Principatul pierdut. Idealul era proiectat în trecut, dacă pot spune așa, și legende populare despre Traian și Dochia trebuie interpretate nu doar în legătură cu constituirea poporului român, ci și în legătură cu ideea unității primordiale, pe un vechi teritoriu care fusese acela al lui Burebista, și în care se aliau spiritul daco-get și acela roman. Privind litografiile care înfățișează pe Traian și pe fata lui Decebal într-un decor de munte, din care nu lipsesc brazii, vulturul și țarcul oilor, noi nu ne gândim la o răpire (ca aceea a Sabinelor), ci la o unire. Romanticii au tratat legenda în felul știut: Dochia e prefăcută de Zalmoxis într-o stincă. Traian n-o poate duce, așadar, la Roma pe fata lui Decebal; ea rămâne, din contra, să simbolizeze fixarea romanului în peisajul ancestral, ca una din acele figuri feminine care vor reprezenta și mai târziu ideea de țară. „România rupindu-și lanțurile” a lui Rosenthal e o variantă de Dochia.

Până la un punct, era foarte firesc ca originea și unitatea să apară nedespărțite în imaginația populară și în aceea a artiștilor. Primul argument ni-l oferă limba. Limba noastră este printre cele mai unitare dintre limbile Europei. Nu există, în sens strict, dialecte, graiurile locale deosebindu-se prea puțin. Această unitate a limbii, independentă de condițiile istorice în care s-au aflat vreme de multe sute de ani provinciile locuite de români, arată o unitate adâncă de trăsături etnice. Al doilea argument se referă tocmai la aceste trăsături. Analizele particularităților de mentalitate și comportament, în funcție de provincii, au dezvăluit mai puține deosebiri decît asemănări. Dacă există un specific românesc destul de ușor de aproximat, e mult mai greu să distingem un specific moldovenesc, unul muntenesc și așa mai departe. Lui G. Ibrăileanu, care făcuse din specificul moldovenesc un criteriu important în *Spiritul critic*, i s-a reproșat mereu absolutizarea unor date foarte contestabile. E destul să ne gândim la cîțiva dintre creatorii noștri ca să vedem că nu-i putem „localiza”. Bucovineanul Eminescu este mai ardelean decît ardeleanul Iosif, care are temperament de moldovean. Muntenii Bălcescu și Caragiale sînt mai diferiți decît moldoveanul Alecsandri și munteanul Odobescu. Trebuie să admitem în majoritatea cazurilor diferențe mai curînd de individualitate decît de loc al nașterii.

Conștiința unității și conștiința originii comune au fost, așadar, necontenit legate. Unirea din 1859 este, politic vorbind, opera generației pașoptiste. Născuți, cei mai mulți, în preajma întiilor domnii pămîntene, după secolul fanariot, pașoptiștii au, în timpul Unirii, în jur de patruzeci de ani. Întreaga lor tinerețe fusese consacrată ideii de unire. Cînd, în 1840, face celebrele recomandări din In-

troducția la „Dacia literară”, foarte tânărul Kogălniceanu are în vedere pe românii din toate provinciile. Numele revistei e semnificativ. Trecutul istoric, frumusețile patriei și folclorul — indicate ca surse de inspirație — nu priveau numai Moldova în care trăia autorul, ci întregul teritoriu deocamdată divizat administrativ al României. Euimitor cum Kogălniceanu reușea, dintr-odată și fără ostentație, să privească istoria și cultura națională în granițele lor naturale, ca și cum divizarea politică n-ar fi existat.

REAMINTESC aceste lucruri pentru a sublinia următorul fapt: dezvoltarea culturii naționale (mă limitez intenționat la cultură) după 1859 n-ar fi explicabilă fără tradiția seculară a ideii de unire din spațiile ei. Epoca marilor clasici e consecința directă a împlinirii idealului național. Fără a face relații mecanice, nu putem să nu remarcăm că una din cele mai strălucite perioade din istoria literaturii române este anticipată de actul Unirii. Lucrurile se repetă, în linii mari, după 1918. În condițiile statului național unitar, se naște literatura noastră modernă. Aproape toate virfurile din literatură (și, desigur, și din alte domenii) sînt reunite în aceste două epoci, la începutul cărora se află actul istoric al unei uniri. Unirea din 1918 este, la rîndul ei, pregătită de Unirea din 1859. Aceeași milenară tradiție își dă roadele în amîndouă. Există însă și circumstanțe specifice. Înfăptuirea din 1918 este opera unei generații în care rolul românilor de peste munți devenise hotărîtor. Cele două decenii care îi preced au văzut, ca niciodată înainte, desfășurîndu-se forțele intelectuale și morale ale ardelenilor. Nu trebuie minimalizată contribuția nici unei provincii, dar Transilvania a fost afluentul principal al fluviului național. Ar fi greu de conceput Unirea din 1918 în lipsa influenței și participării ardelenilor la demonstrarea specificului național. Nu e nevoie de cine știe ce cunoștințe istorice pentru a înțelege cum s-a plămădit ideea unității în conștiințe prin contribuția remarcabilă și tenace a ardelenilor.

Și, la fel ca în 1859, forțele aflate în joc au dat naștere imediat după 1918 unei culturi majore, resorbindu-se instantaneu diferențele regionale, încît unitatea s-a pară, în chip evident, firească, mai presus de deosebiri istorice explicabile. Numai o lungă familiarizare cu ideea de unire poate lămuri repiziunea cu care spiritul românesc s-a așezat după 1918 în granițele lui firești, ca și cum s-ar fi găsit dintotdeauna între ele. A doua perioadă glorioasă din istoria literaturii și culturii noastre este rezultatul împlinirii aceluiași sentiment de unitate din care s-au hrănit și pe care l-au întreținut, vreme de secole, toți cărturarii români. Într-un moment greu pentru poporul român, încheindu-și prefața la *Istoria literaturii*, G. Călinescu scria la 24 ianuarie 1941: „În aceste timpuri de suferință națională, o astfel de carte nepărtinitoare trebuie să dea oricui încrederea că avem o strălucită literatură, care, pe de altă parte, în ciuda tuturor efemerelor vicisitudinilor, se produce pe teritoriul României Mari, una și indivizibilă, slujind drept cea mai clară hartă a poporului român”. Era, cum se vede, reafirmarea aceleiași idei a unirii spirituale a românilor, a căror cultură a fost și rămîne harta lor eternă și clară, indiferent de vicisitudinile istoriei. Unirea din 1918, ca și cea din 1859, au fost rodul politic al unor încredințări asemănătoare.

Nicolae Manolescu

Primul număr din „România”. În pagina alăturată — redacția și principalii colaboratori: în mijloc, Mihail Sadoveanu, în dreapta sa, Petre Lucusteanu și George Ranetti, iar în stînga, căpitanul Constantin Petrescu, Octavian Goga, G. Gongopol și Eugen Herovanu. În spatele lui M. Sadoveanu, Corneliu Moldovanu și Ion Minulescu.

„Vestitorii cîntecului de biruință”

■ CEA mai prestigioasă publicație din timpul primului război mondial a fost cotidianul „România”, apărut la Iași, de la 2 februarie 1917 și pînă la 23 martie 1918 (apoi la București, de la 16 ianuarie, pînă la 9 iunie 1919). Despre înființarea acestei publicații aflăm dintr-un articol al lui Radu D. Rosetti („Universul”, 13 septembrie 1926):

„La cîteva luni după evacuarea Capitalei (petrecută la sfîrșitul lunii noiembrie 1916, — n.n.), scriitorii au fost chemați la Birlad, unde se afla sediul Marelui Cartier General. Ni s-a dat sarcina de a întocmi un ziar cu scopul de a ridica moralul scăzut al populației civile și de a reaprinde în sufletul unei armate ce se găsea în refacere, flacăra jertfei patriotice. Erau acolo: Octavian Goga, Al. Mavrod, C. Gongopol, Corneliu Moldovanu, Ion Minulescu, Emil Nicolau, Petre Lucusteanu și subsemnatul. Trebuia găsit un ofițer fie chiar de rezervă, care să conducă ziarul. Locusteanu a propus pe Mihail Sadoveanu — era căpitan în retragere și a fost rechemat de pe front...”

Redacția „României”, alcătuită din scriitorii menționați mai sus, și-a început activitatea, și la 2 februarie 1917 au scos la lumină primul număr. „În articole — mai spune Rosetti — tonul l-a dat Goga, cu incurajatorul său îndemna Spre biruință”:

„Vrem să ne semănăm credința pe tot cuprinsul acestui pămînt, să vorbim cu soldatul și cu civilul, să ne facem de-a lungul satelor și orașelor vestitorii cîntecului de biruință care se urzește ceas cu ceas [...] Vrajmașul a călcat hotarele țării, jumătate din pămînt e sub copitele cailor lor. De-a lungul cîmpurilor mînoase calcă iarăși cetele de pradă. Satele albe ard pe întinderea Munteniei, în vreme ce Ardealul, ud încă de singele oștirii, e mai mult ca oalcînd, în acest timp, în jur de noi. E o alergie pripită, soldații vin și se duc, rolesc pribegi fără adăposturi. Și cu toate acestea nu sîntem frînți. Ne-am cheltuit, dar nu ne-am istovit. Puterea ne-a salvat și credința ne rămîne în picioare privind dirză în obrazul dușmanului [...] Vom dezveli tuturora cruzimile ticăloase ale cotropitorilor. Vom lovi cu patimă în tăciunarii care plimbă cărbunii aprinși de-a lungul unui pămînt orînduit prin muncă și vrednicie [...] În rațiunile noastre de biruință de miine. Sub lumina ei orbitoare vrem să ni se frîngă condelul în ziua cea mare, cînd printre zidurile fumeginde de la Alba Iulia, în sunet de muzici, pe drumul de praf și de singe, vom trece spre biruință.”

■ ÎN același prim număr din „România”, alături de articolul lui Goga îl găsim pe cel al lui Mihail Sadoveanu — *Armata*:

„Ca și în trecut, s-au sculat asupra-ne puterile întinericului și robiei [...]”

Atunci, în fața acestei nave monstruoase s-a arătat vrednicia armatei românești. Vechile virtuți războinice ale țărânimii acestui pămînt, bravura și îndrăzneala ofițerimii au dat cumpline loviturii inamicilor noștri și le-au smuls strigăte de admirație. Zadarnic mină ei val după val, zadarnic împotriva acestui popor adunat raii toate puterile și toate eforturile lor; această armată română înfățișează un drept sfînt, această armată înfățișează străduințele și jertfele străbunilor noștri la porțile Orientului, înfățișează straja care a îngăduit în vreme Apusului să se statornicească și să se civilizeze [...] Această armată înfățișează voința de a întregi elementele sfîrșite ale națiunii și de a sfărîma nedreptatea seculară. În această armată zac vechile aspirații și hotărîrea cea din urmă: acum ori niciodată! [...] Au respins cei vechi valurile; le vom respinge și noi. Armata noastră e tare prin sufletul ei și prin dreptatea pe care o apără; ea se va întoarce asupra cotropitorilor ca o furtună răscolitoare. Și va trebui să biruiască.”

Principalele articole de pe prima pagină a „României” erau semnate, prin rotație, de: Mihail Sadoveanu, Octavian Goga, Ion Minulescu, Corneliu Moldovanu, Eugen Herovanu, George Ranetti, I. Găvănescu, E. Lovinescu. Printre colaboratorii permanenți s-au aflat: Delavrancea, Al. T. Stamatiad, dr. V. Voiculescu, P. Locusteanu, N. N. Beldiceanu, G. Tutoveanu, C. Gongopol, Al. Vlahuță, Mircea Rădulescu, G. Rotică, George Gregorian, Take Ionescu, C. Ardeleanu, dr. Severeanu, Zaharia Bărsan, I. Petrovici, C. Bucșan și alții.

I.M.

Medalie emisă cu prilejul semicentenarului Unirii

Conștiința unității naționale

DACA până la 1 Decembrie 1918, conștiința unității naționale — principalul liant ideologic al activităților din toate sferile culturii și ale vieții românești în genere — s-a exprimat în aspirația, rostită direct sau implicată în semnificația diverselor realizări, la întregirea hotarelor vechii Dacii, după înfăptuirea acestui ideal, de a cărui „jale”, cum zice poetul, „ne-au răposat și moșii și părinții”, starea generală de spirit a început să fie numai-decît orientată de un sentiment aprig al îndatoririi de a valida epocala cucerire, în toate domeniile, prin fapte de creație pe măsura însemnătății ei.

Marea Unire înfăptuise, desigur, doar idealul național — și, considerând că pe temelia acestuia trebuia realizat și idealul de dreptate socială, forțele progresiste cele mai radicale și-au intensificat acțiunea de mobilizare a maselor în luptă pentru satisfacerea legitîmelor revendicări, — însă în anii imediat următori războiului de întregire, chiar și în cercuri intelectuale dintre cele mai onest democratice domnea speranța că, de vreme ce țărănimea fusese, într-o măsură, împrițărită și se instituisse votul universal, existau suficiente condiții pentru ca în România să înceapă o nouă epocă de cultură. Dacă se înfăptuiau cînstit, credea, bunăoară, Ibrăileanu, „reforme sociale și politice” erau de natură a face „să dispară țăranul-suferință, țăranul-rob, țăranul nedreptățit” și, în consecință, cîzînd (în imaginația lui naiv generoasă) „barierele”, nu doar „orizontale”, ci și „verticale”, pe pămîntul Daciei” aveau să dispară „cauzele tristeții rasei” și literatura avea să cînoțe „un alt ton, tonul pe care-l dă ritmul unei vieți normale, de muncă și de nădejde în rezultatul sforțărilor”.

Credința aceasta nu era doar a scriitorilor din gruparea **Vieții** românești. În cele mai diferite ambianțe intelectuale și artistice trona sau avea să fie instaurată ideea că „după războiul — nu putea fi decit o eră a muncii pozitive, a lucrărilor temeinice, o eră de construcție — și de sinteză. Țara mare avea nevoie de creații solide, durabile, masive. Chiar și în mediile artei de avangardă — și tocmai acolo mai devreme decit în multe altele — s-au formulat sentențe exprimând adieziunea la un ideal constructiv, la „ordine”, chiar la ordinea... „clasică”. „Nu dezagregarea bolnavă romantică supra-realistă, — proclama Ilarie Voronca în manifestul revistei **Integral** — ci ordinea sinteză, ordinea esență constructivă, clasică, integrală”. Chiar titlul publicației, de altfel, rezumă voința de integrare constructivă a artelor, voință proprie (de mai înainte) și redactorilor revistei **Contemporanul**, a lui Ion Vinea, care milita pentru „constructivism”. Proprie de asemenea **Punct**-ului din 1924—1925 al lui Șcarlat Calimachi, al cărui titlu, iarăși, vrea să însemne: sinteză. Chiar **Sinteza** se va numi periodicul redactat în 1927 de G. Calinescu și G. Nichita, în paginile căruia aspirația la clasic se va comunica în cu totul alt stil. În înțelegerea calinesciană, ordinea clasică, sinteza,

implică monumentalul, — și cit de răscoloritor vibrează în noi, chiar astăzi, pleadoarele marelui, nu doar scriitor și critic, ci și animator — atît cele din respectivul moment istoric (**Faza monumentalului**!) cit și acele de mai târziu — pentru marea construcție! „Unde sînt marile acoperăminte, unde turlele aeriene, unde clopotnițele pînă la cer?” „Monumente, monumente! aceștia e strigătul românului de miine!” „În anul în care Calăcescu lucra la Sinteza, mai tînărul Mircea Eliade formula și el, în *Cuvîntul*, același ideal: „al sintezei, al închegărilor largi, cuprinzătoare, curajoase”, sinteza fiind, în reprezentarea lui, „focarul central al conștiinței contemporane”. Pentru a-l atinge — avea să scrie, cîțiva ani mai târziu, critic și autocritic — era necesar să se renunțe la vorbăria goală despre „spiritualitate, autenticitate și viață interioară” și să fie cultivată „știința”: știința care cere „luciditate, multă metodă, și enorm de multă muncă...”

ACEA „știință” era, de fapt, la data
cînd apăreau aceste rînduri, practică
intens, de mult: de cînd exista o cultură
națională românească. După Unirea din
1918, ea luse o amploare fără precedent.
Incomparabil mai amplă, starea de spi-
rit a intelectualității creatoare a fost, în
perioada interbelică, îndeosebi la incepu-
tul acesteia, analogă prin conținut și
intensitate celei din etapa următoare Uni-
rii celei mici, a Principatelor, și războiu-
lui pentru independență: o euforie a
muncii, un irepresibil elan al afirmării
spirituale, o dorință mistuitoare de a
produce valori care să rămî-nă. Noua
epocă de creație, visată de Ibrăileanu în
anii douăzeci, începuse, de fapt. Existau
Poemele luminii, se plămădeau Aur sîerp,
Pașii profetului, Pe Argeș în sus, Lîngă
pămînt, În marea trecere, Laudă somnu-
lui; o seamă de „cuvinte potrivite” și
„flori de mucigai” erau scrise; curînd
avuseră să începă a fi tipărite în reviste
viitoarele piese din *Joc secund*. Romanul
romănesc modern exista, nu numai în
1927, cînd Mihai Ralea se întreba: *De ce
nu avem roman?*, dar chiar înainte cu
șase ani, cînd Ibrăileanu își trăgea în-
tr-un volumaș studiul *Înainte și după
război*, în care „romanul social, «touffu»”,
„plin de probleme și de documente ome-
nești” era proiectat în viitor. Ion al lui
Rebreanu apăruse! De la această apar-
iție pînă la sfîrșitul deceniului al doilea
mai văzură lumina (spre a cita doar
cîteva titluri de romane viabile): *Pădu-
rea spinzuraților*, *Zodia Cancerului*, *Con-
cert din muzică de Bach*, *Ultima noapte
de dragoste, întâia noapte de război*, *În-
tînecare*, cărora le urmară, după 1930,
între numeroase altele, *Răscoală*, *Frații
Jderi*, *Patul lui Procust*, *Craii de Curtea-
Veche*, *Enigma Otlicii*, *Aurul negru*, *În
canta*, *Crăciunul* și *Alte povești* de Victor
Papilian, *Maitreyi*, *Adela*; mai tir-
ziu, în deceniul al cincilea, sfîrșit de
vece în București, *Expansiunea romanu-
lui e*, în literatură, o tipică expresie a
monumentalului și, la noi, această spe-
cie ne numim că, după Unirea cea mare,
a preluat, de la năvelă, hegemonia teri-

torului epic, dar în intervalul dintre războaie apar romane propriu-zis monumentale, de tip trisloic, epice, precum cele sadovenlene și rebeniene, menționate. Tendința spre masiv, spre monumental, spre sinteză e cu deosebire evidentă pe țărmul istoriei și criticii literare, ai istoriei în general, ca, de altminteri, în toate disciplinele, fie umanistice, fie științifice. Apar solide monografii: *Getica* lui Pârvan, *Originile românilor* de Al. Philippide, *Meglenoromânii* de Theodor Capidan, *Viața...* și *Opera* lui M. Eminescu de G. Calinescu, *Titu Maiorescu* al lui E. Lovinescu; mari sinteze: *Histoire de la langue roumaine* a lui Densusianu, *Limba română* a lui Sextil Pușcariu, *Introducere în studiul limbilor romanice* de Iorgu Iordan, *Istoria limbii române* de Al. Rosetti, *Istoria românilor* și celelalte *Istorii*, inclusiv a literaturii, în mai multe volume, ale lui N. Iorga, *Istoriile-le* lui Constantin C. Giurescu, N. Bagdasar, P. P. Negulescu, Lovinescu, Calinescu, N. Cartoajan și ale altora, *Estetica* lui Vișnu, *Pictura românească în secolul al XIX-lea* a lui G. Oprescu, *Terra* lui S. Mehedinți, „*trilogiile*” lui Lucian Blaga; lucrări colective fundamentale, precum *Dictionarul limbii române* și *Atlasul lingvistic român* (realizate în cadrul Muzeului limbii române din Cluj), o sumă de enciclopedii (*Minnerva*, *Enciclopedia română*, Cluj, 1930, *Dictionarul enciclopedic ilustrat* al lui Candrea și Adamescu, *Enciclopedia României* în 4 volume, alcătuită sub direcția lui D. Gusti); ediții științifice, inclusiv monumentale ediții critice, ca aceea a operelor lui Eminescu începută și realizată pînă la al cincilea volum de către Perpessiciu, sau ediția Zarifopol-Cioculescu a scrierilor lui Caragiale. Năzuința la sinteză, la monumental se exprimă și în apariția de periodice care își propun să absoarbă creația în diferite domenii a tuturor specialiștilor, și chiar să oglindească preocupările și străduințele de pe tot soțul culturii, ca, în afară de reapăruta *Viața românească* și de *Gîndirea*, — *Cugetul românesc*, *Revista Fundațiilor*, *Dacoromania* lui Sextil Pușcariu, *Dacia* lui Vasile Pârvan, *Revis-*

istorică română, Sociologia românească. Sub impulsul aceluiași spirit au luat ființă adevărate monumente și în domeniul artelor plastice, al arhitecturii, al urbanisticii, al etnografiei. Arcul de triumf și Muzeul satului din București, spre exemplu, datează din deceniul al patrulea. Oamenii de știință activi în perioada interbelică (G. Țițeica, H. Coandă, Dan Brăilian, Gr. Moisil, Șt. Procopiu, C. I. Parhon, G. Spacu, Octav Onicescu ș.a.) au făcut descoperiri și au emis concepte de răsunet mondial, care le poartă numele. Emil Racoviță a întemeiat o nouă disciplină: speologia. Nume de referință internațională au devenit și cele ale esteticienilor Mihail Dragomirescu și Liviu Rusu.

DĂRUȚII muncii lor cu pasiune ardentă, intelectualii români nu s-au rămas, în deceniile interbelice, insensibili nici la seismele istoriei contemporane. O seamă dintre ei n-au ezitat să iasă din laboratoare și biblioteci spre a spune, împreună cu luptătorii activi, un categoric **nu** politici de fascizare, pentru a înfrunta, riscându-și viața, forțele de extrema dreaptă. Iar când au început să fie repute în discuție granițele patriei întregite, intelectualitatea s-a ridicat, firește, în unanimitate contra sinistrelor planuri revizioniste, puse în aplicare, totuși, din nenorocire, spre stupoarea, deznădejdea și revolta înrațită a națiunii, roșite, în răscăltătoare versuri, de către o seamă de poeți, printre care Arghezi, Voiculescu, Blaga, Beniuc, Emil Botta, D. Ciurezu, Emil Giurgiuca, Teodor Murașanu, D. Stelaru, Virgil Nistor.

Asemenea zidarilor din defuncte veacuri, creatorii români de valori spirituale, angajați cu toată puterea ființei în activitățile lor constructive, nu și-au dezlegat săbiile de la brâu nici după înfăptuirea idealului național, și cînd istoria le-a cerut-o, au operat cu ele din nou, abandonînd momentan mistria sau dîrta. Cînd nu s-a putut altfel, au ținut într-o mină unealta pașnică și spada în cealaltă.

Dumitru Micu

Ficțiune și istorie

TREI generații succesive dintr-o familie transilvăneană ai cărei bărbai s-au aflat în epicentrul evenimentelor istorice importante petrecute pe durata a circa trei sferturi de veac (1848—1920) asigură baza materială a romanului *Geneza**, carte care, deși încheie un ciclu epic, reprezintă totuși primul volum al acestuia. Situați un pic paradoxal, nu însă nemaiîntâlnită în literatura noastră de azi; cam la fel, spre exemplu, decurge ciclul lui Paul Anghel, *Zăpășite de-acum un veac*. Într-o notă așezată la începutul cărții, Francisc Păcurariu dă lămuririle necesare; acestea sînt demne de tot interesul și din alte puncte de vedere, întrucît depășesc nivelul unor simple precizări de ordin tehnic și fac vizibilă o concepție anume despre roman: „Cu apariția *Genezei* se încheie publicarea ciclului românesc în care — începînd cu *Labirintul* din 1974 — m-am străduit să înfățișez patru momente hotărîtoare din frîntîntările umane cu profunde ecouri existențiale, psihologice și etice determinate de evoluția social-politică a Transilvaniei în ultimul secol. [...] Acest ciclu — ale cărui părți componente au apărut într-o succesiune destul de capricioasă, ultima care vede lumina tiparului fiind cea cu care începe — încercă să dea pulsația vieții concrete, a realității și adevărului uman, unor clipe din eternitatea unei străvechi vetre a vieții, gândirii, simțirii și destinului poporului nostru, unor visuri, suferințe și fapte ale Transilvaniei. Atunci cînd va apărea în formă definitivă, cuprinzînd numeroase părți constructive care n-au putut apărea în prima formă pentru a nu altera unitatea, caracterul de sine stătător, al unor romane editate separat, și va respecta ordinea firească stabilită prin cronologia evenimentelor cei constituite fundalul, tetralogia va purta titlul *Timpul și Furtunile* și va cuprinde următoarele volume: 1. *Geneza* (1983). 2. *Timpul și Furtunile* (apărut în 1978), cu

*) Francisc Păcurariu, **Geneza**, Editura Dacia, 1983.

titlul definitiv *Zodia Balanței*. 3. *Labirintul* (apărut în 1972). 4. *Tatuajele nu se lasă la garderobă* (apărut în 1982)*. Evident, *Labirintul* a fost publicat în 1974, nu în 1972, cum se afirmă la a doua menționare; aici e, probabil, o greșală de corectură; dar diferitele erori de detaliu sînt oarecum inevitabile, în asemenea laborioase întreprinderi narative, al căror obiectiv, uneori declarat, altelei numai sugerat, întotdeauna însă cu osiride urmărit, este să impace ficțiunea cu istoria, spațiul românesc fiind resimțit ca un ideal pentru coexistența pașnică dintre adevărul subiectiv și cel documentar, dintre plămăuire și reconstituire, dintre invenție și inventariere. Prin însuși statutul lor, astfel de scrieri stau între literatură și istorie; și beneficiază de la amîndouă, trăind îndeobște cu mijloacele uneia materia celelalte. Așa se explică, între altele, de ce ordinea tetralogiei lui Francisc Păcurariu este una determinată de „cronologia evenimentelor ce-i asigură fundulul” și nu de alte criterii, înfelegîndu-se, desigur, că este vorba de evenimente istorice atestate, nu de cele aparținînd planului imaginar: deși literară, fictivă, născocită, lumea romanului de acest tip tînde neconștient să se legitimeze prin caracterul istoric și adevăral așa-zicînd obiectiv. Nu are loc, deci, o simplă romantare a istoriei; se produce, dimpotrivă, o „istorizare” a romanului, metodă și proces cu efecte totuși rareori analizate.

UNUL, și poate cel mai vizibil, constă în crearea de personaje intens absorbante de istorie, investite cu biografii ce permit reconstituiri abundente și minuțioase, mult întinse în spațiu și în timp, de evenimente și situații reale, și deopotrivă reflecția asupra acestora : de la autorul omniscent la eroul omnipotent. Un astfel de personaj este Septimiu Vlad, eroul central și naratorul unic din *Geneza*, bărbat „important și puternic” din al cărui dialog retrospectiv cu sine însuși, purtat de-a lungul unei nopți în tovă-

rașia unei sticle „pecețuite de domni George Ballantine and Son din Dunbarton, Scotland”, se naște întreg românul. Nepot al unui „tribun în oastea lui Ian-cu”, preotul Gerontie Vlad, fiul al unui „martir al neamului”, avocatul memorandist Iuliu Vlad, fost participant activ la marea adunare de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia și devenit apoi prefect al județului Cluj, însărcinat cu „linișirea situației” în condițiile izbucnirii și aici a „grevei generale care constituie o gravă încălcare a legii pentru reglementarea conflictelor colective de muncă, votată cu o lună în urmă”, Septimiu Vlad își reconstituie istoria personală și a familiei din perspectiva iminenței unui act decisiv pentru destinul său: reprimarea, a doua zi, a mișcării muncitorești. Prezentul narațiunii, se poate deduce ușor, e situat în octombrie 1920, cînd în România a avut loc o grevă generală la care au participat aproximativ 400 000 de salariați; legea „votată cu o lună în urmă” e, desigur, cea cunoscută în istorie sub numele de „legea Trancu-Iași”, adoptată la 5 septembrie 1920. Simțind în chip obscur că misiunea primită, și pe care o va îndeplini fără ezitări, îl desparte de viața sa de pînă atunci, Septimiu Vlad oficiază un veritabil ritual al separării de sine: acesta e sensul lungului examen retrospectiv, înțeles marcat prin folosirea persoanei a doua singular. Eroul devine un altul, „eu” se transformă în „tu”, confesiunea se preface în adresare și chiar în auto-apolog — „ai reușit să te ridici, singur, bizuit doar pe propriile tale forțe, în rîndul celor care dacă nu dețin puterea, cel puțin o minuiesc, și pentru că ți-ai dovedit capacitatea de a călca pe calea îmbogățirii, de a străbate pădurea de aramă, de argint și de aur, de a dejuca toate capcanele, de a înfringe toate obstacolele și de a răzbate pînă la curtea zmeului pentru a-i smulge comorile”.

În planul strict al romanului, singura putere „minuită” de acest erou rămâne totuși aceea a povestirii : un discurs evocator și analitic, pe parcursul căruia prind viață figura bunicului (primul ca-

pitul fiindu-i aproape integral consacrat), apoi a tatălui (capitolul al doilea al romanului), scene din primul război mondial, atmosfera din epoca destrămării Austro-Ungariei etc. Dar Septimiu Vlad nu e doar un om de lume nouă, „fiul epocii noi”, „trecut printr-o mare școală de realism”, convins că bunicul și tatăl său au eșuat; în ciuda nemărginite laude de sine, rămâne totuși, ca personalitate, sumar și previzibil, tip de suficient abotin și arogant, moralmente nu atât detestabil, cât penibil; funcția lui principală e, de fapt, oglindirea: a trei sferturi de veac de istorie transilvăneană. Și chiar dacă „oglinzile” personalității acestui Dinu Păturică ardelean, îmbibat de frazeologia demagogică a secolului nostru, pe care uneori o devansează stilistic față de momentul narațiunii, este nu doar firese subiectivă, ci și vădit partizană și tendențioasă, fiindcă tinde să justifice opțiunea în favoarea reprimării grevei muncitorilor, din roman se rețin mai ales ceea ce s-ar putea numi *momentele istorice* — marea adunare de la Blaj, trăită de bunicul eroului, procesul Memorandului, trăit de tatăl său, atmosfera premergătoare proclamării Unirii de la 1 Decembrie 1918, acțiunile prin care a fost pregătită și desfășurarea însăși a evenimentului. Sint, de fapt, acele momente în care personajul narator își restrânge acțiunea la captarea și relatarea unor istorii auzite ori citite; cînd însă acționează el însuși, repovestindu-și apoi întîmplările, tonul de paradă ținută șiatismul megaloman afectat împing narațiunea în registrul unei fanfaronade cazone (Septimiu Vlad e, de altfel, un fost destoinic ofițer în armata chezaro-crăiască), caracteristice în acest sens fiind amintirile despre succesele erotice și „militare” de la Aghires. Într-un fel, Septimiu Vlad rezumă dificultățile cărora trebuie să le facă față un astfel de super-personaj: care trebuie să recepteze o mare cantitate de istorie și să rămână, totodată, un om obișnuit. În *Geneza* istoria este superioară ficțiunii prin care este evocată și reconstituită.

Mircea Iorgulescu

Drame istorice românești : Petru Rareș de Horia Lovinescu (Teatrul „Nottara”, protagonist George Constantin) ; Speranța nu moare în zori de Romulus Guga (Teatrul din Baia Mare, interpreți Nicoleta Buică și Marian Lepădatu) ; Zidarul de Dan Tărchilă (Teatrul Giulești, cu actorii Mircea Crețu — stînga — și Florin Zamfirescu)

Sentimentul istoric al dramaturgiei naționale

LUNI, 1 Decembrie 1919, se inaugura prima stagiune a Teatrului Național din Cluj, cu o reprezentare festivă alcătuită din două piese de Zaharia Bărsan, actor, dramaturg, totodată și inițiatorul director al noii instituții. Se celebra și un an de la Marea Unire. S-a pus în scenă *Poemul Unirii*, alegorie ale cărei personaje erau provinciile românești, și drama *Se face ziua!*. Amindouă aveau caracter istoric și erau, în același timp, actuale, având însușiri evocatoare și, deopotrivă, temperatura înaltă a acelor zile. În aceste sensuri spectacolul nu excepția de la întregul curs de dezvoltare al dramaturgiei naționale de inspirație istorică; ea a avut mereu o natură duală: readucea în prezent momente trecute pentru a da vibrație sentimentului patriotic și proiecta prezentul pe fondul unor evenimente cardinale perene pentru a insufla credință în valorile suferințelor eterne ale neamului. Studiul dramei istorice — de la cea dintâi piesă integral păstrată, *Uciderea lui Grigore Ghica Vodă*, scrisă acum aproximativ două sute de ani (și pe care o jucăm azi cu succes) și pînă la *Singele* lui Horia Lovinescu — arată că literatura dramatică românească a avut aproape întotdeauna un sentiment acut al contextualității, în ample reverberații politice, sociale și morale ale faptelor. De aceea nici nu prea există la noi — ca în alte literaturi — produceri ușoare, salonarde, de pretext istoric, grefate pe aventurile cite unui personaj real sau avind ca obiect intim-plări de ordin particular, reproducind doar elemente pitorești din epocile trecute; numărul unor atare scrieri e insignifiant. Principial vorbind, recursul la istorie își are mai tîrziu, în dramaturgia noastră, un imbold venit din problematica politică a unei anume perioade. Hasdeu a enunțat limpede motivația în prefața piesei sale de debut, *Răposatul postelnic*: „Tragedia este istorică în acel înțeles că ea reprezintă caracterul politic și moral al unei epoci și că principalele sale personaje poartă nume reale”. Iar Iosif Vulcan exprima, de asemenea, cu claritate, înțelesul pe care-l căpăta aducerea pe scenă a dramei istorice, slujind neascuns telul cel mai înalt: „Să fondăm un teatru național prin care să deșteptăm poporul nostru! Să punem sub ochii săi tablourile cele mai splendide din istoria noastră, să le întărim cu armele culturii naționale; să-l mîngîiem, să-l încurajăm...”.

Că și publicul a perceput distinct, de-a lungul vremurilor, intențiile autorilor de piese istorice nu încapă îndoială; prezentate în clipe de mare tensiune, în momente decisive pentru națiune, dramele inspirate de măreția trecutului au stîrnit înflăcărare adevărată populară, devenind emblematice pentru o stare de spirit revoluționară, cum s-a petrecut, de pildă, în preajma anului 1848, sau în împrejurările anului 1859. O caldă recenzie a gazetei „Albina Românească” la premiera piesei *Dragoș, întîiul domn suveran al Moldovei* de Gheorghe Asachi — menționată ca fiind „intemeiată pe fapte istorice” — arată că piesa, înfățișînd „vechea slavă, întîmplările și de nou nașterea acestui pămînt” a avut și „aluzii atîngătoare” care „s-au simțit cu vioșie de către o ne-nămărată mulțime de privitori”. Sînt cunoscut, apoi, din amintirile lui Alecsandri, ecourile pieselor sale de început în

public (și reacțiile dure ale guvernărilor), sau entuziasmul dezlănțuit de o reprezentare cu o piesă a lui Alecu Russo, urmarea fiind popirea la minăstiri, sub pază, a autorului și actorilor.

SECOLUL nouăsprezece, în care atîtea circumstanțe memorabile au marcat înaintarea națiunii române, formarea statului, cucerirea independenței, afirmarea complexă a poporului român în lume sub raport spiritual, a generat și o bogată dramaturgie istorică, semnificînd angajarea scriitorilor în slujirea idealurilor naționale și sociale. *Cetatea Neamului* de Vasile Alecsandri e printre cele dintîi scrieri care glorifică eroica rezistență populară în fața unui cîmp de luptă puternic. Dar azi cunoaștem și alte piese, anterioare, al căror sentiment istoric pronunțat vădea militanțism patriotic și participare politică, scrise de Alexandru Beldiman, Cezar Bolliac, Gheorghe Asachi și alții; unele din ele (cum e *Mavrodinada* de Iordache Golescu) se află încă în manuscris la Biblioteca Academiei. De valori și întinderi diferite, multe impun și azi prin gândire și fervoare. Unele, din a doua jumătate a veacului trecut și prima jumătate a secolului nostru, se păstrează, cum bine se știe, în repertoriul permanent, fac parte din patrimoniul literaturii și teatrului: *Despot-Vodă*, *Răzvan și Vidra*, *Vlaicu-Vodă*, *Apus de soare*. Vom observa însă că numărul pieselor istorice e foarte mare. Se pot cita sute de titluri care arată atît preocuparea, cit și amplexarea arcului de cuprindere, pasiunea cercetătoare și neistovita raportare la prezent cu finalitate pilduitoare: *Moartea lui Mihai Viteazul* la Turda de C. Halepliu (1854) și *Mihail de Nicolae Istrati* (1850 — „...din rezebelul lui Ștefan cel Mare cu Matei Corvin, regele Ungariei”), *Curtea lui Vasile Vodă* de Al. Pelimon (1852), *Bogdan I sau întemeierea Moldovei* de N. A. Bogdan (1890), *Brîncovenii și Cantacozinii* de D. Bolintineanu (1868), *Grigorie-Vodă*, *Domnul Moldovei* de Al. Depărateanu (1864), *La Plevna* de G. Sion (1878), *Ștefan Vodă cel Tânăr* de Iosif Vulcan (1892) și altele. De puțină vreme s-au pus în scenă și s-au relevat frumusețea poetică strălucitoare unele din fragmentele dramatice

eminesciene, producții romantice de anvergură tragică și înaltă simțire. Sînt apoi, reprezentative, pentru conceptul de dramă istorică românească, piese de Victor Eftimiu, Mihail Sorbul, Nicolae Iorga, Ioan Slavici, Ion Luca, Lucian Blaga, Dan Botta, prin care dramaturgia de acest tip intră într-o nouă fază, aceea a piesei analitice, cu prospectarea psihologiilor, relevarea climatelor spirituale, abordarea conflictelor sociale și politice din unghi documentar.

LITERATURA nouă, din ultimele trei decenii, a continuat tradiția dramei istorice naționale în ce privește inspirația și ideile ordonatoare, practicînd, în același timp, deschideri spre zone necercetate sau mai puțin investigate: marile mișcări revoluționare, convulsiile sociale, ecoul internațional al evenimentelor românești — în consonanță cu noile realități și, firește, cu noile achiziții ale științei istorice. Dramaturgia nouă a propus și noi moduri de cuprindere, precum și expresii inedite, care au diversificat specia, multiplicînd structurile originale și sporind forța impactului cu publicul nou. Au apărut eroi noi, de exemplu Bălescu, portretizat de Camil Petrescu, în culori rembrandtiene, ca exponent al maselor revoluționare și om care-și depășește epoca. S-a dezvoltat teatrul documentar modern, de larg spectru informațional, prezentînd, într-o compoziție polifonică, conexiunile internaționale ale faptelor românești și ponderea lor în istoria europeană, problematizînd din unghi politic. *Procesul Horia* de Al. Voitin, *Zodia Taurului* de Mihnea Gheorghiu, *Săptămîna patimilor* de Paul Anghel, *Constandinești* de Paul Everac, *Ion Vodă* de Laurențiu Fulga sînt reșezări ale unor eroi pe soclul lor firesc, cu o redimensionare mitică a rolului lor, într-o viziune epopeică și în ansambluri bogate ce dau senzația realităților efective. A apărut și o modalitate epică, de cronică istorică, în care ficțiunea întregeste materialul atestat, prin inserții alegorice, onirice, fantastice în structura narativă, în fiecare subiect convocîndu-se serii lungi de evenimente axate pe o idee actuală a politicii românești. *Petru Rareș* de Horia Lovinescu, *Muntele și Două ore*

de pace de Dumitru Radu Popescu, *Regele desculț* de Paul Anghel, *Moartea lui Vlad Tepeș* și *Marele soldat* de Dan Tărchilă, *Sîntem și rămînem* de Paul Corneliu Chitic, *Noapte albă* și *Hotărîrea* de Mircea Bradu, *Croitorii cei mari din Valahia* de Alexandru Popescu au valoare documentară și, în același timp, de parabole ale destinului istoric al poporului român.

Au apărut și specii noi, relevabile fiind tragicomediile lui Marin Sorescu, *Răceala* și *A treia teapă*, piese filosofice, istorice, poetice, totodată povestiri de larg suflu popular în actualizare vădită a sensurilor și limbajului. Limba piesei istorice noi e o caracteristică definitorie a contemporaneității ei, căci e limba vorbită azi, româna literară, frumoasă și mlădioasă, bogată și plastică, nu o construcție lingvistică greoaie, cu invenții forțate, în pastişa arhaizantă. Traducerea scrisorilor către domnitori străini ale lui Petru Rareș, sau cea a unor lucrări scrise în alte limbi de Dimitrie Cantemir, lectura proclamațiilor lui Tudor Vladimirescu arată o dată mai mult că ei gîndeau și se exprimau nu în graiul contorsionat al slujbelor de amvon, ci în limba vie, colorată și mereu receptivă la înnoiri, a poporului. Camil Petrescu a făcut cîteva considerații esențiale în această privință, în notele despre procesul de creație a pieselor sale istorice, făcînd distincție, de pildă, între limba vorbită și limba gazetelor de la jumătatea secolului trecut, demonstrînd artificialitatea limbajului cronicească-sfîtos în vorbirea oamenilor obișnuți și a intelectualilor vremii.

Dezvoltarea actuală a dramaturgiei istorice a lărgit, inerent, sfera ei de cuprindere, în care intră acum și istoria revoluției socialiste, începută, în esență, cu apariția, în arena istorică, a clasei muncitoare și a organizațiilor ei politice, continuînd cu lupta partidului comunist pentru libertate, independență, suveranitate națională — încununată de insurecția națională antifascistă și antiimperialistă și de reorganizarea socialistă a societății românești. Acum intră în dramaturgia istorică, legitim, alături de eroul eponim și eroul anonim, cu funcție simbolică. Piese ca *Surorile Boga* de Horia Lovinescu, *Passacaglia* și *Puterea și Adevărul* de Titus Popovici, *Dacă vei fi întrebă de Dorel Dorian*, *Speranța nu moare în zori* de Romulus Guga, *Marele fluviu își adună apele* de Dan Tărchilă, trilogia *Cine a fost Adam?*, *Fortul*, *Evadarea* de Leonida Teodorescu și altele reprezintă atitudini creatoare în teritoriul speciei dramaturgice numite, prin convergență cu patosul actualității și prin sentiment evocativ, prin metaforizarea stărilor de spirit radicale și efigia etică a eroului.

Teatrul istoric românesc își aduce astfel contribuția la făurirea epopeii naționale și participă, cu creații configurative, la marile sărbători ale națiunii, readucînd istoria în prezent și proiectînd prezentul în istorie.

D. I. S.

Valentin Silvestru

Secvența

Filmul „Independența României”

■ ÎN minunatul film *Independența României* (1912), tînrul actor Grigore Brezeanu, a adunat pe toți actorii români iubiți de public. Nu lipsea nici unul: de la decana de vîrstă a Naționalului, de la Aristizza Romanescu, la Elvira Popescu, de la Constantin Nottara, Petre Liciu, Aristide Demetriade, la Gheorghe Ciprian. Ministerul de război pusese la dispoziția filmului o cantitate enormă de soldați și instructori. Scenele de luptă alterneau armonios cu cele sentimentale. La premiera din București, entuziasmul spectatorilor fusese delirant, iar în unele orașe din Transilvania, aflată încă sub ocupație austro-ungară, după proiecția

filmului au avut loc adevărate manifestații de stradă, publicul fiind purtat de adînci sentimente patriotice.

Duceți-vă să revedeți la Cinemateca filmul făcut cu multă vreme înainte; îi veți descoperi modernitatea, dar și iscusința vrednică de supraproducțiile unui Griffith sau Cecil B. de Mille... Filmul lui Grigore Brezeanu vă va îndemna să recitiți cărțile și colecțiile de articole scrise în epocă de ziariștii din toate țările, pentru a înțelege și cunoaște mai deplin unul din momentele fundamentale ale istoriei poporului român.

Vocația istorică

DE LA cel dintîi act creator de anvergură, de la lung-metrajul **Independența României** (realizat în 1912) pînă la cele mai recente pelicule, un flux neîntrerupt al aspirațiilor pulsează în cinematograful românesc, puternic marcat de propensiunea către discursul istoric. Impresionantul șir de evocări se ivește, nutrit de nobila conștiință patriotică, afirmată lucid încă din vremurile de pionierat al celei de a șaptea arte autohtone. Astfel indemnurile din versurile scrise de Victor Eftimiu, în 1912 („Pe pinza ta aș vrea să văd trecutul / Cu voievozii toți venind în șir / [...] Aș vrea să văd pe toți actorii noștri / Înveșmînțați în haine strămoșești / Jucînd povestea lungă, zbuciumată, / A plaiurilor noastre românești.”) se întîlesc cu argumentele din Memoriul lui Leon Popescu (care, în 1913, releva necesitatea de a contribui prin intermediul filmelor la „cunoașterea trecutului de care se leagă paginile glorioase ale neamului”). De asemenea, participarea oamenilor cu aparatele lor de luat vederi la marile evenimente se înfăptuiește direct (actualitățile de front, prezentînd luptele de la Mărăști, Mărășești, Oituz), și se regăsește în următoarele patetice opere cinematografice (în cele patru serii ale documentarului de montaj, **Războiul nostru — 1921**, ori în filmele de ficțiune semnificativ intitulate **Datorie și sacrificiu — 1925** sau **Vitejii neamului — 1927**). Dar mai elocvente chiar decît peliculele se impun năzuințele timpului, starea de emulație politică, socială, artistică, generată de făurirea statului național român, trimițîndu-și firesc ecourile și în spațiul proiectelor cinematografice. În 1925, de pildă, Ion Peretz propune alcătuirea, pe ecran, a unei ample cronici, în patruzeci de episoade, dedicate perioadei cuprinse între războaiele daco-romane și sfîrșitul primei conflagrații mondiale; iar Panait Istrati concepe, în 1932, „o epopee populară modernă”, în romantica sa poveste despre haiducii conduși de Cosma, momentul central urmînd a fi consacrat proclamării în cele două principate române a domnitorului Cuza.

BOGATA suită de evocări, edificată în ultimele două decenii, își are firesc rădăcinile implantate în tradiția și idealurile cultivate de înaintași. **Tudor** (scris de Mihnea Gheorghiu și regizat de Lucian Bratu) inaugurează epopeea cinematografică națională, răspunzînd nu numai imperativelor ideologice și sensibilității moderne (din 1963, fiind printre cele mai îndrăgite titluri din repertoriul nostru), ci împlinește și un mai vechi vis al slujitorilor artei ecranului (în 1930, Horia Igiroșanu declara că dorește să-și încoroneze tripticul haiducesc, cu „o mare producție despre Tudor Vladimirescu”). Programatica și complexa inițiativă de a construi în imagini letopisetul întregii existente a poporului român își găsește ilustrarea concretă în operele creatorilor contemporani; deși perioadele iluminate de cineasți nu se orînduiesc cronologic, ele tind să acopere treptat vasta arie tematică propusă. Cu **Dacii** (1936, în regia lui Sergiu Nicolaescu) și **Columna** (1968, în regia lui Mircea Drăgan), scenaristul Titus Popovici pătrunde în universul antichității, căutînd echivalențele vizuale ale realităților și miturilor străvechi. Și tot el — secondat din nou de Sergiu Nicolaescu — deschide prin **Mihai Viteazul** (1971) „ciclul” dedicat evului mediu. Se lansează astfel alte „capete de serie”, devenite imediat populare, forța de atracție și dinamismul spectacolului istoric consacrin-du-le printre succesele autohtone de referință. Mult așteptatei intruchidări pe peliculă a lui Mihai Viteazul (în 1922, Scariat Froda propunea „Fundatiei culturale” un scenariu despre același voievod) îi corespunde și o replică recentă (în 1977, **Buzduganul cu trei peceti** de Eugen Mandric și Constantin Vaeni, concentrîndu-se asupra valorii simbolice, de prefigurare, în actele de la răsucirea veacurilor XVI și XVII, a destinului națiunii române moderne). Iar prin **Întoarcerea lui Vodă Lăpușeanu** (1930), Malvina Ursianu valorează o altă formulă de cinematograf istoric, imbinînd ceremonialul stilizat

plastic cu austeritatea gîndurilor decupate din blocul de granit al trecutului.

În galeria de efigii cinematografice se fixează maiestuoasă figură a lui **Ștefan cel Mare — Vaslui 1475** (în premieră chiar în anul sărbătoririi a jumătate de mileniu de la celebra victorie a moldovenilor împotriva oștirilor otomane); ca necesară restituire a adevărului, încercînd să contracareze voga minorelor pelicule inspirate, de pildă, din romanul lui Brain Stocker, apare **Vlad Țepeș** (în 1979); iar filmul despre **Cantemir** (1975) intră, deși cu o oarecare intîrziere, în concertul omagial prilejuit de cele trei secole de la nașterea domnitorului cărturar. Se instituie, în fapt, o stare de permanență implicare, cinematografia fiind chemată mereu să dea strălucire amplerelor manifestări prin care prezentul cinstește gloria strămoșilor. Filme-portret și filme-monografii ale marilor momente istorice, pelicule de ficțiune și documentare regăsesc adesea aceeași cadente și tonalități maiestuoase. Fresca în continuu proces de definire (atotcuprinzătoare prin activitatea realizatorilor de la studioul „Alexandru Sahia”) își completează constant detaliile și prin lung-metrajele turnate în platourile de la Buftea. La aniversarea a 2050 de ani de la constituirea primului stat dac centralizat, filmul **Burebista** (în viziunea lui Mihnea Gheorghiu și Gh. Vitanidis) întregeste tabloul de epocă inițiat de **Dacii** și **Columna**. Iar după **Tudor**, în panorama asupra secolului XIX, se ivesc filmele **Falansterul** (1979, scenariul Florian Avramescu și Nicolae Dragoș, regia Savel Știopul) consacrat originalei noastre mișcări socialiste utopice, **La răscrucea marilor furtuni și Munții în flăcări** (1980, scenariul Petre Sălcudeanu, regia Mircea Moldovan) prezentînd revoluția pașoptistă. Alăturînd nenumăratele personalități, oameni simpli și conducători, protagoniștii luptei pentru libertate de la 1877, **Pentru patrie** (pelicula semnată de Sergiu Nicolaescu) prelungește experiența serialului de televiziune scris de Paul Anghel și de asemenea se constituie ca rapel al celui dintîi lung-metraj românesc, căci noua suită de imagini celebrează centenarul, tot așa după cum în 1912 filmul lui Grigore Brezeanu era menit a marca sărbătorirea a 35 de ani de la războiul de independență. Și tot în pandant cu nobilele eforturi mai îndemîrtate de evocare a trecutului, apare filmul (din 1978, al lui Mihai Opris, Vasile Chiriță și Dinu Cocea) purtînd, simplu, titlul **Ecaterina Teodorescu** — la fel ca documentarul reconstituit din 1921 sau ca filmul de ficțiune din 1930, consacrat aceleiași eroine de pe Jiu.

Meditația cinematografică asupra istoriei își cucerește o tînută aparte atunci cînd izvorăște mediata de operele literare; se cuvin amintite măcar antologicele filme ce se derulează în atmosfera celui dintîi război mondial inspirate din scrierile lui Liviu Rebreanu — **Pădurea spinzuraților** (1935, în regia lui Liviu Ciulei), din proza lui Alexandru Sahia — **Viața nu iartă** (1953, în regia lui Iulian Mihu și Manole Marcus), din romanul lui Zaharia Stancu — **Prin cenușa imperiului** (1976, în regia lui Andrei Blaier) sau noua încercare a mai tinărului cineast Nicolae Mărgineanu, **Întoarcerea din iad** (1983), de a străbate călăuzit de Ion Agărbiceanu aceeași epocă.

Multe mărturii rescrise în imagini se reunesc ca într-o carte unică de istorie; pasiunea pentru documente și pentru relief mesajului civic se impune, modelînd nu numai ecranizările, ci și story-ul de aventuri sau dramele psihologice. Filmele de anvergură diferită apropiindu-se prin voința declarată a tuturor autorilor de a comuna, în tonalități solemne, din modelele trecutului, nîde pentru spectatori contemporani. Și dacă nu totdeauna peliculele izbutesc să capteze vibrația intensă și patetismul interior al faptelor autentice, ele însă răspund cert unei nevoi maiore, odată ce publiul le adoptă cu fervoare, aproape toate filmele genului beneficiînd de o remarcabilă audiență.

Ioana Creangă

Pădurea spinzuraților (1965, regia Liviu Ciulei). În imagine, Victor Rebengiuc și Liviu Ciulei

Flash-back

Un fotograf al țărănilor

■ DIN dimineața aceea unică ne-au rămas numai cîteva fotografii care să-i dea trup în eternitate. Ele au fost făcute de un anume Samoila Mărza, originar din Galtiu, sat cu puternic răsunet în memoria mea timpurie, pentru că aveam acolo numeroase rude. Numele satului figurează pe una dintre pancartele din fotografii, și îmi pare a distinge azi în siluetele desfigurate de vreme cîteva ce avuseseră oarecare rol în anii primei mele copilării — o matusă moartă de tinără, pe care abia o cunoscusem, un unchi care a trăit pînă de curînd, despre care nu pot decît să intuiască cum arăta în tinerețe etc.

Tatăl meu, care avea pe atunci doar treisprezece ani, dar fusese și el curier al gărzii naționale (adică transporta într-o geantă atîrnată după git scrisorile trimise de sus, din Cetate, în orașul din vale) îmi povestește că satul Galtiu venise în întregime la Alba Iulia, străbătînd distanța pe jos, încolonat pe șoseaua națională. Mărza fusese pe front și se întorsese acasă cu pasiunea fotografiatului. Așa se face că, în dimineața aceea, fotografiîndu-și consătenii și neamurile, s-a pomenit că immortalizează direct istoria. Îi datorăm cîteva amănunte documentare de mare preț: chipurile unor conducători ai mulțimii, uniforma gărzilor naționale, fețele și portul a sute de participanți anonimi, steagurile acelea stingace de lină, abia bătute de vînt din cauza greutății, pe care le poti bănuî țesute în nopți conspirative de femeile Munților Apuseni...

L-am cunoscut și eu pe domnul Samoila (care purta, ca atîția moți și mocani — David, Avram, Macavei, Ezechiel — un prenume imprunutat din Vechiul Testament). Devenise fotograf al țărănilor ce veneau marșea și simbăta la țîrgurile săptămînale, iar duminicile și le petrecea prin sate, pe la nunți și botezuri. Era veșnic însoțit de o bicicletă, chiar dacă de cele mai multe ori se întîmpla să meargă pe lîngă ea, cu manșeta panălonilor prinsă în clame, suetînd în pas calm cu cîte ceva în întîlnit pe drum. A apucat și epoca buletinelor de identitate, și țărăni tot la el se refugiau, speriați, să-i „tragă în chip”.

Acestui fotograf al țărănilor i-a fost dat să fie fotograf al istoriei. Nimeni nu l-a chemat anume, nimeni nu i-a făcut comenzi speciale, a venit singur și fotografiile sale sînt niște amintiri de familie, niște bucurii simple pe care a vrut să le facă rudelor și consătenilor săi, pentru a le putea încadra în ramele aceleia auriu, nelipsite de pe pereții odăilor transilvănene. Istoria s-a desfășurat de la sine sub ochiul aburit al aparatului lui Mărza Samoila, iar felul spontan și sigur în care Mărza Samoila s-a pomenit inclus în analele ei este o mărturie și o dovadă despre cît a fost ea de firească, de nemîjlocită, de omenește și liber asumată.

Romulus Rusan

Cadru din filmul **Independența României** realizat, în anul 1912, de Grigore Brezeanu

Radio-televiziune

■ Rezonanța de profundă actualitate a temei Unirii a fost, cu originalitate, evidențiată de ultimele premiere radiofonice (ambele în regia artistică a lui Cristian Munteanu). Formula din **Balada Unirii** de Emil Liptac (interpreți: Gheorghe Cozorici, Mircea Albușescu, Ion Marinescu, Dan Condurache...) a fost cea a poemului dramatic proiectînd evenimentul în spațiul amplu al istoriei naționale. Un spectacol ce poate fi reținut ca prin-

tre cele mai bune difuzate în 1983 s-a dovedit, luni seara, **La o plai de hotar** de I.D. Sirbu. Prefațînd transmisiunea, I.D. Bălan sublinia calitățile demonstrate de dramaturg de-a lungul unei însemnate cariere ce a început chiar cu piesa reținută acum de repertoriul radiofonic. Caractere puternice (Baci Tudor, acest nou Badea Cârțan, străbătînd țara întru răspîndirea în toate locurile locuite de români a cărților dădătoare de învățătură și nădejde, apriga Veturia sau Mi-clăuș marcat de tensiu-

nea opțiunii între datoria față de stat și cea față de propria națiune), ca și o sigură linie de ascensiune a conflictului dramatic au fost doar două dintre calitățile piesei convingător interpretată de George Constantin, Dorina Lazăr, Alexandru Repan, Dan Condurache...

■ Cele două piese sînt, alături de alte rubrici difuzate în aceste zile, printre ultimele emisiuni dintr-o semnificativă serie prin care radioul și televiziunea au omagiat actul istoric de la 1 Decembrie 1918, act de importanță

hotărîtoare pentru destinele poporului nostru. Dacă ne-am referi, astfel, la perioada de după 1 noiembrie, ar trebui cu necesitate notate ciclul radiofonic **Idealul unității naționale**, temă majoră a literaturii române (redactor Ileana Corbea), **Memoria pămîntului românesc** (redactor Ioan Ion Diaconu), ultimele ediții din **Dialoguri culturale**, **Revista literară**, **radio**, **Cine știe, câștigă**, **Tribuna muzicală**, **radio**, **Studioul de poezie**... Numeroase emisiuni, precum **Arte frumoase**, **Cronica ideilor**, **Clubul adolescenților**, **Clubul curioșilor**, **Capodopere ale artei românești** au inclus în sumar subiecte în in-

cidența temei în discuție, după cum **Momentul poetic** sau atîtea și atîtea transmisiuni muzicale s-au aflat în aceeași sferă de preocupări. Nu mai puțin, la televiziune, unde săptămîna trecută a avut loc premiera piesei **Răspîntia cea mare** de Victor Ion Popa (prezentare de Valeriu Răpeanu, interpreți Teofil Vilcu, Ileana Predescu, Valentin Urutescu, Ica Matache...), regia artistică Constantin Dinischiotu), am putut urmări cicluri precum **Memoria documentelor** — 65 de ani de la făurirea statului național unitar român (redactori Maria Predut, Lucia Dumitrescu-Codreanu), **Moștenire pen-**

tru viitor: **Ideea unității naționale**, **trăsătură definitorie a literaturii române** (redactori Mihaela Macovei, Liviu Grăsoiu), **Din marea carte a patriei** (redactor Val Tebeica), **Salonul t.v. al artelor plastice** (redactor Liviu H. Opreșcu) ca și ediții din **Revista literară-artistică t.v.**, **Viața culturală**, **Serata muzicală t.v.** (duminică: **Marile poeme ale Unirii**). Documentare t.v., spectacole de muzică și poezie, rubrici incluse în diferite emisiuni completează în chip specific tabloul emisiunilor omagiale difuzate în întîmpinarea începutului de Decembrie.

Ioana Mălin

Imaginea Unirii

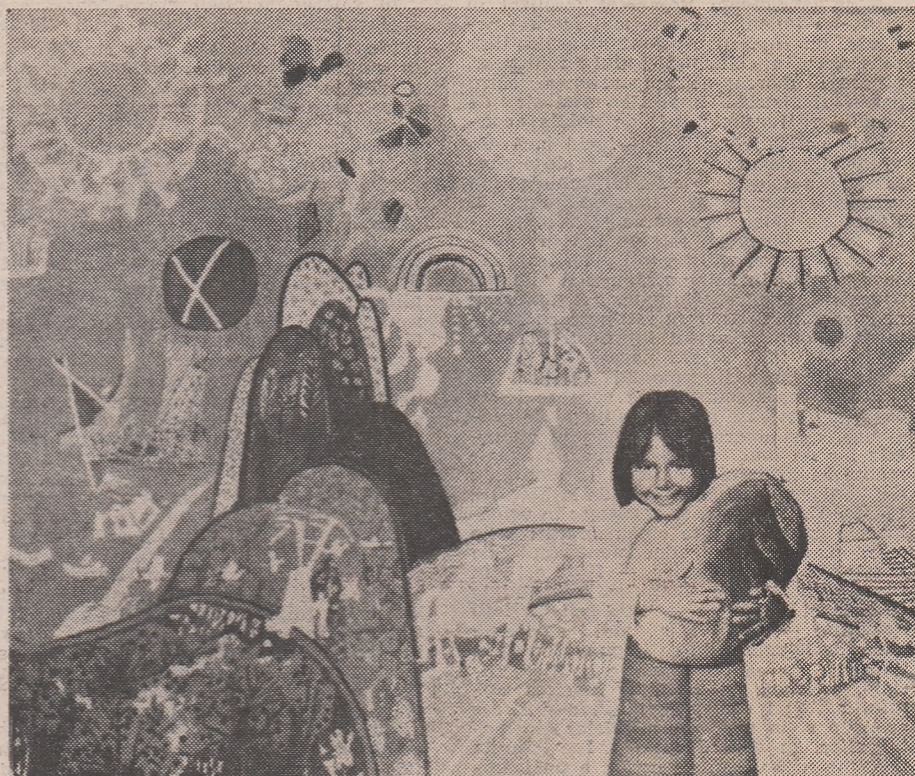
MAREA UNIRE – pictură de Dan Cristian

ALĂTURI de conștiința perenității și de vocația libertății, mereu prezente de-a lungul istoriei noastre, idealul Unirii, al unității organice și irepresibile, face parte din însăși condiția de a fi a poporului român, ca un dat organic, axiomatic. Și aceasta cu mult înainte ca lupta și confruntarea să se materializeze, pentru că un ideal înseamnă un act de conștiință, o convingere definitivă și inflexibilă instalată la nivelul spiritualității, în însăși esența ființei colective. Iar pentru poporul român acest ideal se confundă cu propriul destin, cu existența lui conștientă și activă în istorie, cu devenirea și nevoia de identitate, peste avataruri și adversități. Ideea Unirii a existat mereu în sufletul poporului român, reflectându-se în texte ce conțineau nu doar simpla constatare, ci mai ales aspirațiile și voința unui întreg neam convins de originea sa comună și de unitatea sa virtuală. Stau dovadă pentru aceasta textele cronicarilor, apoi întreaga desfășurare a unei culturi ce se desprindea de modelul medieval pentru a proclama triumful ideilor umaniste ale Renașterii și Luminilor, ca și faptele voevodului primei Uniri, înfăptuită cu prețul vieții.

Apariția unui nou orizont spiritual, prin dezvoltarea ideilor sociale și patriotice, amplifică nu numai idealul unirii, ci și acțiunea indirectă, prin cultură și artă. Nu ne putem imagina astăzi, când privim în urmă asupra unui trecut agitat și eroic, dezvoltarea impetuoasă a dorinței de unire în afara contribuției cărturarilor și artiștilor, oricare ar fi timpul sau teritoriul specific la care ne referim. Dacă pentru România modernă gândul și

fapta lui Bălescu sint premisele unității și libertății, imaginile datorate pictorilor pașoptiști, mai ales acele alegorii în care tricolorul reprezenta un simbol explicit, intră în același patrimoniu de mărturie ale acțiunii în numele unui ideal național. Pictând portretele revoluționarilor, Negulici, Iscovescu și Rosenthal pictau implicit ideile care îi animau pe aceștia, afirmându-și apartenența la un crez comun, devenit al întregului popor. Cu atât mai mult, în momentul Unirii propriu-zise, atât de așteptat dar încă incomplet prin absența mult încercatei Transilvanii, o **Horă a Unirii** pictată de Th. Aman înseamnă nu doar o consemnare ci o afirmare și un indemn. Iar opera unui pictor ardelen, ca Popp de Satmary avea, dincolo de valoarea artistică, semnificația unei uniri prin artă a tuturor provinciilor române, cu atât mai mult cu cât acesta avea să fie, alături de N. Grigorescu și Sava Henția, unul din reporterii războiului de Independență, uriaș pas făcut către marea, definitivă Unire. Este momentul în care primii sculptori formați în școala românească de artă, prelungind idealurile revoluției de la 1848 și amplificându-le prin noile solicitări sociale și patriotice, încep să realizeze monumente cu pronunțat caracter național, alegorii și simboluri prin portrete de personalități sau compoziții ce redau suflul unionist existent de-a lungul timpurilor.

Deplina răspundere asumată cu care un popor a primit vestea intrării în războiul pentru întregirea țării, sărbătoarea care a însemnat anul 1 Decembrie 1918 cu litere de o dimensiune unică în letopisețul țării, își găsesc ecoul în opere de artă, mai ales în sculptură, ca semne ale

PIINEA – compoziție de Nicolae Apostol

istoriei plantate în conștiință. Ladea, Medrea, Jalea — iată nume ce jalonează nu doar evoluția artei, ci și materializarea prin artă a ideii de unire și unitate prin numeroase și variate monumente. Portretul unui unionist sau al memorandiștilor, de la Școala Ardeleană la Vasile Lucaciu, compoziții ample sau alegorii, **Mausoleul** de la Mărășești, memento închinat celor ce făcuseră din idealul Unirii și al libertății condiția vieții lor, toate se plantează ca acte de conștiință și semne pentru conștiința unui popor. Nenumărați eroii al războiului sunt reprezentați ca simboluri și aducere aminte, de la poetul mort în pragul afirmării, Săulescu, la Ecaterina Teodorescu sau necunoscutul soldat aparindu-și ființa națională.

CU atât mai mult în anii ce au urmat lui 23 August 1944, dată ce marchează noua ipostază a Unirii și unității, dintr-o perspectivă de amplă viziune istorică ce implică trecutul și viitorul într-un tot organic, monumentele de artă închinat acestui ideal devin o componentă majoră a preocupărilor artiștilor, cuprinzând cele mai diferite domenii și teme. Nu mai este vorba acum de simpla și directă referire la un eveniment, la o personalitate sau un moment, ci se caută sensul profund, general, al imaginii, valoarea de metaforă conținută într-o faptă sau o idee. De aceea și registrul reprezentărilor se nuanțează, de la compoziția simbolică și alegoria nuanțată, la metafora plurivocă și semnul esențial. O **Victorie** de Anghel sau Caragea, un obelisc decorat cu relieful de Jalea, un monument al **Independenței** sau al **Eliberării** devin, imolitic,

prin referirea dialectică la istorie, și simboluri ale Unirii. La fel și portretele unor personalități sau compozițiile cu valoare de semn ce marchează sensul ascensional al civilizației contemporane, de neconceput în afara actului întreg al țării din 1918, contin și restituie metafora ideea unității și a luptei pentru ea sau, pe un alt plan, consecințele acesteia pentru noi, cei de astăzi. Numele unor artiști ca Alex. Ciucurencu, Sabin Bălașa, Const. Piliuță, Ion Grigore, Traian Brădean, Virgil Almășan, Mihai Rusu, Paul Atanasiu, Spiru Chintilă se leagă nemijlocit de patrimoniul imagistic al marelui eveniment, poate nu totdeauna direct, dar totdeauna prin implicațiile existente, prin planul superior al trăirii evenimentelor ca părți ale unui întreg de neseplat în esența lui. De aceea, a vorbi despre o iconografie a Unirii împlinite în urmă cu 65 de ani înseamnă a restitui, ca omagiu sau cronică, cea mai bună parte a creației artistice din anii noștri, pentru că în planul istoriei legătura cauzală există, inexorabil și de necontestat, la fel ca în determinarea spirituală, monolitică, prin conștiința unui popor.

Iar în acest 1 Decembrie al sărbătorii, când bilanțul înseamnă și perspectivă, idealul Unirii cu țara, exprimat de veacuri, înseamnă nu numai împlinirea unui vis, ci și asumarea viitorului, deplina și fertila integrare în istorie prin artă și acțiune, prin spirit și gest creator, de către toți cei care, astăzi, sintem și multan rodul trecutului și premisa de venirii.

Virgil Mocanu

MUZICA

Cîntecele Marii Uniri

CAUTIND oglinzile muzicale ale spiritului național, făurite în focul nestins al luptei pentru Unire, am ajuns în aria repertoriilor aparținând marilor corale existente în primele decenii ale secolului nostru. Ca și memorabila zi de 1 Decembrie 1918, decretind Unirea cea Mare, perioada Expoziției Jubiliare din 1906, de exemplu, poate fi socotită un alt eveniment de primă mărime, premergător, gândindu-ne în special la sărbătorirea concertistică în care Ion Vidu și D. G. Kiriac au condus cei aproape 2000 cîntăreți din toate coralele țării, interpretînd **Pui de lei și Preste deal**. Ambele aceste partituri sint inscrite în șirul lucrărilor care ne interesează și care amintesc vitejia legendară și nobila aspirație de unificare, servind exemplar la îmbărbătarea și sprijinirea luptătorilor pentru cauza Unirii. Nicolae Iorga aprecia, pe bună dreptate, că „Vidu a fost un factor de unitate națională”. A dus o activitate exemplară de îndrumător al coralelor, manifestînd o neobosită grijă pentru îmbogățirea patrimoniului coral cu lucrări de autentică vibrație patriotică, printre care **Răsunețele**, doine mistuitoare ca și jocuri pitorești simbolizînd victoria. Pentru a realiza tabloul creației muzicale îndrăgite în acea perioadă, servind, în primul rînd, aspirațiilor timpului, să ne gîndim la creația activelor și laborioaselor colective corale, urmînd modelul „Carmen”-ului condus de D.G.

Kiriace și al nou înființatei societăți corale „Cîntarea României” condusă de Marcel Botez interpretînd cu înflăcărare **Pînă cînd, frate ardelen** de D.G. Kiriac, diferite coruri de D.S. Vasulescu, omagînd luptele și jertfele istorice de la Mărășești și Oituz, marșuri ale Unirii semnate de M. Mărgăritescu și G. Fotino, mai vechiul **Deșteaptă-te române**, popoul **La arme** de A. Castaldi, alte lucrări care au cunoscut o largă circulație (coruri de E. Caudella, **Imnul eroilor** de I. Brătianu, **Spre Carpați** de C. Castrișanu, poem inspirat de versurile lui V. Eftimiu și multe altele). Eroismul vitejilor, în aceste cîntece, era cunoscut cu ambiția celor chemați să înfăptuiască unirea, ambele aceste acte de rezonanță națională fiind cald omagiate: „Cu brațul vostru, neînvins / Străvechea Dacie-ați cuprins / Desfășurînd ca nobil țel / Al libertății sfînt drapel / Veniți cu cîntece și flori / Să răsplătim pe-nvingători!”

Prin muzică se unesc sufletele, inimile se obișnuiesc să bată la unison. Aceste gînduri, prezente în filosofia multor mari creatori din toate timpurile, și-au găsit o înfrînare, în cazul nostru, în turneele pe care cîteva mari ansambluri corale le efectuaseră, înaintea Marii Uniri, pregătind, ca să spunem așa, ceea ce avea să urmeze. Din nou trebuia să amintim că același Ion Vidu aprecia istoricul turneu al Corului Mitropolitan din Iași, condus de Gavriil Musicescu, ca „una dintre cele

mai mari realizări de unificare a sufletelor românești.” Într-adevăr, ce altă manifestare poate fi mai convingătoare, pentru orice patriot, decît rostirea caldă, cuprinsă în **Imnul Unirii** de I. Mureșianu: „Vrem unire și izbîndă / înfrîindu-ne sub steag, / ca-ntrupat să ni-l ajungem / astăzi cuibul nostru drag.” La fel și N. Ganea a scris, cu aceleași sentimente, **Unirea cea Mare**, A Bena a semnat **Marșul dezrobirii**, iar Fr. Hubic este autorul unui **Imn dedicat lui Gr. Pop de Băsești**.

Drumul era pregătit prin ceea ce făcuseră Vidu și Dima, Musicescu și Kiriac, precum și mulți alții, primii doi chiar cu prețul libertății. Urmînd firul istoriei noastre corale, pe linia aceasta a tradiției, am mai găsit **Cîntecul Mureșului** aparținînd lui T. Popovici, inspirat din inepuizabilul nostru folclor, **Sosit-a ceasul eliberării și Sus inima, români** de N. Oancea (compozitor, el însuși un continuator al lui Gh. Dima la Sibiu), ultima lucrare anunțînd cu mindrie că „un soare nou a răsărit...”. Izbînda, trebuie să ne închipuim, că a sunat, muzical, poate mai puternic decît în momente istorice anterioare, dar instrumentele propriu-zise nu difereau prea mult, dovadă că multe cîntece vechi au răsunat din nou: **Hora Unirii** de Alex. Flechtenmacher s-au auzit, și acum, îndeplinindu-și rolul cu aceeași fermecătoare robustețe. Ei i s-au alăturat

Imnul păcii de I. Costescu, **Imnul Unirii** de I. Șt. Paulian, **Imnul Unirii** de Sabin Drăgoi, **Trăiască România Mare** de A. L. Ivela, **Imnul biruinței** de M. Gr. Poslușnicu, **Se-nțorc eroii** de I. Gr. Danielescu și **Imnul României Mari** de D. Mihăilescu-Toscani.

Generațiile născute în forul Unirii și cele care au urmat au cîștit — după cum observă muzicologul Viorel Cosma, cel mai laborios cercetător al fenomenului — evenimentul, plămînd imnuri, aceste forme muzicale corespunzînd parcă cel mai bine intențiilor. Astăzi, o seamă de compozitori și-au încordat lira cu gîndul la Marea Unire, dînd la iveală lucrări care și-au și cucerit o frumoasă apreciere. Ne gîndim la **Visul României** de C. Arvinte, **La Apulum Alba** de T. Jarda, **Cîntec pentru Marea Unire** de Gh. Bazavan, **Alba Iulia** de E. Lerescu, **Flacăra Unirii** de L. Profeta, **Uvertura 1918** de S. Horceag, **Imn neînfrîmării** de Alex. Pașcanu, **Mihai Viteazul, domn român** de R. Paladi etc. Cu mijloace mai elaborate, antrenînd o gamă mai largă de interpreți, alte partituri, **Imnele Transilvaniei** de T. Ciorteș, **Simfonia a II-a „Memorandum”** de V. Herman, oratoriul **Cantus Transilvaniae** de C. Țăranu, **Clopotele Alba Iuliei** de N. Beloiu, **Simfonia a II-a „Laudă pămîntului natal”** de Z. Aladar și opera frescă **Trepte ale istoriei** de M. Moldovan.

Toate aceste lucrări pot fi intitulate cîntece pentru țară și sint menite să înflăcăreze și azi pe cei mai tineri creatori contemporani.

Anton Dogaru

Unitatea lingvistică a românilor

„...unitatea limbii românești nu este o problemă filologică, nici politică, ci o problemă, foarte adâncă, de filosofie a culturii și de filosofie a stilurilor de viață”.

LUCIAN BLAGA, Trilogia culturii

1. MAI mult decât alte limbi române, româna se caracterizează printr-o structură dialectică puțin diferențiată. Însă de mai multă vreme s-a remarcat că atât dialectele sud-dunărene în raport cu daco-româna, cât și domeniul dacoromân însuși nu prezintă discordanțe dialectale care să nu permită înțelegerea reciprocă a vorbitorilor din zonele locuite de români. Apariția **Atlasului Lingvistic Român (ALR)**, în 1940, alcătuit sub îndrumarea lui Sextil Pușcariu, de Sever Pop (ALR I) și de Emil Petrovici (ALR II), a confirmat constatările empirice de până atunci. K. Jaberg, „Vox Romanica” V (1940), p. 51 urm., recenzind ALR I, arată că particularitățile domeniului dacoromân constau în „unitatea socială”. Și Jean Boutière, **Études romanes dédiées à Mario Rouques...** (1946) a reliefat, în zonele dialectale dacoromânești, „unitatea lor, cel puțin relativă”, mult deosebite de zonele bogat pluriforme ale restului lumii române. B. Cazacu, **Studii de dialectologie română**, 1966, p. 169, Matilda Caragiu Marioțeanu, **Compendiu de dialectologie**, 1975, p. 141, I. Coteanu, **Ist. lb. rom.**, 1969, pp. 293-308 au întocmit liste de cuvinte comune întregului domeniu al limbii române, nord- și sud-dunărene.

Trebuie luate în considerare și ariile dacoromânești circumscrise teritorial. Spațiul dacoromânesc se caracterizează prin asemenea „mari arii unitare”, cum le numea K. Jaberg, **Aspects géographiques du langage**, 1936, p. 31; Sextil Pușcariu, **Limba română**, ed. 2, 1976, p. 208, sublinia faptul că Muntenia și Moldova prezintă arii dialectale mai largi.

O asemenea situație a asigurat, încă dintru început, posibilitatea de înțelegere între vorbitorii din diverse zone ale teritoriului dacoromânesc. Ea presupune și se datorește posibilităților de comunicare dintre comunitățile lingvistice, condițiilor istorico-sociale și socio-culturale de dezvoltare a limbii române în domenii diverse ale teritoriului locuit de români. Sextil Pușcariu, 1976, pp. 213-214 a relevat faptul că „în epoca de formare a limbii noastre, o populație relativ rară, locuind un teritoriu întins, își putea transmite, de la distanțe mari și pe drumuri primitive, inovațiile de limbă”.

Ceca ce caracterizează teritoriul lingvistic dacoromânesc este faptul — relevant tot de Sextil Pușcariu — că obstacolele de ordin geografic, munții și riurile, nu au împiedicat pe români să se întâlnească, să comunice între ei, deși pe creasta munților, adeseori, trecea granița care despărțea pe transilvăneni de munteni, de moldoveni și de bănățeni.

Comunicațiile dintre comunitățile de vorbitori români au fost ușurate și de sistemul rutier dezvoltat odată cu ocupația romană. Artere strategice, o rețea de drumuri secundare legau provinciile danubiene de Italia și de restul Imperiului. Importanța economică a Daciei explică extensiunea rapidă a rețelei drumurilor, iar acestea au constituit un factor puternic de integrare lingvistică și de romanizare. Fără îndoială, retragerea Romei și destrucțiile care i-au urmat au dus la pierderea multor drumuri urbane și a multor noduri rutiere importante; cu toate acestea, așa cum a arătat N. Iorga încă din 1924, comerțul a continuat în Peninsula Balcanică, circulația s-a făcut mai departe. Nu trebuie uitat aspectul lingvistic al situației: termenii românești de origine latină pentru noțiunea „route” **cărare, cale**, precum și termenul de origine greco-slavă **drum** sint comune dialectelor nord- și sud-dunărene, aparținând epocii de comunitate românească, tot astfel cum aparține aceleiași epoci rețeaua de drumuri pastorale și rurale.

2. COMUNICAȚIILE ușor de stabilit între diversele comunități de vorbitori nu explică însă exclusiv ariile dialectale largi, nici posibilitățile de înțelegere unitară dintre românii din regiuni îndepărtate. Sextil Pușcariu a fost cel dintîi care încă din 1920, în **Locul limbii române între limbile române**, a relevat faptul că o limbă română relativ omogenă este corespunzătoare unor structuri sociale omogene. Destrămarea vieții citadine, lipsa unor centre culturale coagulante au condus la ruralizarea vieții populațiilor de limbă română: românii locuiau în sate, dintre care unele și-au schimbat chiar așezarea, într-o mobilitate pastorală și agricolă caracteristică. Lipsa unor organizații politice complicate ale vieții românilor este o caracteristică însemnată a omogenității lor sociale și culturale. Așa cum a arătat Sextil Pușcariu, 1976, p. 252: „distanțele nu erau la un popor atât de puțin diferențiat din punct de vedere social și în continuă mobilitate, ca al nostru, o piedică pentru ca inovațiile de limbă să se propage și pentru ca graiul să fie mereu nivelat”.

În acest mod se înțelege și faptul că, dintre toate popoarele române, românii sint cei care nu și-au legat denumirea de nici o regiune geografică. **Romanus** — ru-

mân, ca și v(a)lahi, volohi desemnează pe romani și pe păstori români: mai târziu, în regiunile dacoromâne, termenul a ajuns să desemneze o stare socială (C. Giurescu, **Studii de istorie socială** 1, 1943). În condiții geografice prielnice comunicării, în absența unor configurații politice care să le dividă, comunitățile social omogene ale românilor și-au putut dezvolta conștiința de neam. Așa se explică împrejurarea că, deși integrați în state politice separate, românii au ținut, așa cum s-a putut, legăturile între ei.

3. AR fi totuși incorect să se creadă că româna este o limbă lipsită de diferențieri dialectale pertinente. Caracterul unitar al românei trebuie înțeles, relativ și comparativ, în legătură cu caracterul ei permanent de limbă comună.

Diferențierile dialectale există, în română, încă din epoca de comunitate. C. Weigand, **Jahresberichte**, III (1897), p. 140 este cel dintîi care a relevat aceste aspecte: „După cit cunoaștem noi, astăzi, dialectele, nu mai este o ipoteză că toate dialectele au format odată o unitate, pe care o numim **Urrumanisch**, în care, firește, au putut exista deosebiri dialectale, însă toate dialectele se potrivesc în punctele esențiale, în sunete, forme, sintaxă și cuvinte” (ap. A. Philippide 1928, **Orig. Rom. II**, p. 233). Sextil Pușcariu, **Études de linguistique roumaine**, 1937, p. 74 n., a atras și el atenția asupra caracterului comun unitar al limbii române primitive: „Nu trebuie să ne reprezentăm româna primitivă ca lipsită de divergențe dialectale... Ele nu sint însă de natură a ne împiedica să admitem o limbă comună”.

Cînd au apărut aceste diferențieri? Părerile diferă... Important este că, așa cum a arătat A. Rosetti, **op. cit.**, pp. 360-361, dialectele desprinse dintr-un trunchi comun pot manifesta tendința de inovare în aceeași direcție sau pot evolua în mod diferit. **Unitar** nu înseamnă „lipsit de diferențieri dialectale”, ci lipsit de acele diferențieri dialectale care ar putea împiedica înțelegerea și comunicarea dintre grupele de vorbitori.

4. DIALECTOLOGII arată că variațiile regionale ale românei au fost, metalingvistic, pertinente celor care au vorbit și au scris românește. R. Todoran, **Cercetări de lingvistică**, VI, (1961) și Matilda Caragiu Marioțeanu, **Compendiu de dialectologie**, 1975, p. 143, ca și alții, au subliniat că diferențele regionale intra-românești au fost înregistrate, în cultura noastră, încă din sec. al XVII-lea. Mitropolitul Simion Stefan în predoslovie la **Noul Testament** de la Bălgrad (1648) constată că „românii nu grăiesc în toate țările într-un chip, încă nici într-o țară toți într-un chip”, preconizînd, în acest fel, o limbă „înțeleasă de toți”. În 1683, Ioan Zoba din Vinț, în prefața la **Scrierul de aur**, își da seama și el că „rumânii nu grăim toți într-un chip”. Tot astfel, Stolnicul Cantacuzino, în **Istoria**

Țării Românești vorbește despre **coțovlahi** și despre dialectele românești sud-dunărene. Dimitrie Cantemir notează deosebiri regionale în interiorul graiului moldovenesc, precum și între graiurile românești (Muntenia, Moldova, Transilvania). Petru Maior, **Istoria pentru începutul românilor în Dacia** (1812) observă: „măcar că limba românilor e împărțită în mai multe dialecte, a căror osebite mai virtos stă în pronunția sau răspunderea unor slove, totuși românii cei din coace de Dunăre toți se înțeleg laolaltă”.

Numerosi scriitori au remarcat și ei diferențierile dialectale ale românei. Asemenea observații nu pot fi făcute decît în condițiile unei limbi care este considerată comună: ele relevă, pe de o parte, conștiința comunității lingvistice, și, pe de altă parte, variabilitatea repertoriului verbal. De altfel, sociolingvistica a dovedit că nu există comunități „monolingve”, lipsite de o variabilitate internă.

5. LA unitatea limbii române vorbite se adaugă un fenomen cultural unitar. Contactele intra-românești au favorizat circulația interzonală a ideilor, a conceptelor, a limbii culturii românești. Așa cum s-a arătat în repetate rânduri de istoricii culturii și ai limbii române cultivate, deschiderea culturii românești către Occidentul latin și romanic s-a făcut în aceeași epocă (sec. XVIII-XIX), dar diferențiat de la o provincie românească la alta (Al. Niculescu, **Individualitatea limbii române**, 2, 1978).

Contactele cu umanismul și cu elemente de Rinascimento italian, în ambianța culturală a Poloniei secolului al XVII-lea, au fost stabilite de cronicarii Moldovei, tot astfel cum, în cursul sec. al XVIII-lea, prin cultura greco-bizantină, se vehiculează valorile Europei occidentale. Nu este deloc intîmplător faptul că oameni de cultură neogreacă, precum Spătarul Nicolae Milescu, în Moldova, și Stolnicul Constantin Cantacuzino, în Muntenia, erau folosiți și în relațiile cultural-diplomatice cu Occidentul, în special cu Venetia. Principele Constantin Brîncoveanu însuși corespundea cu un grec din Italia, Nicolae Comnen Papadopoulos, era în relații strînse cu consulul venețian de la Smirna și trimitea la Padova, la studii, bursieri români de origine greacă. În secolul al XVIII-lea, cronicarii munteni, în plină epocă de invazie a elementelor neogrecești, introduc elemente de origine romanică (mai ales din italiană) (Rosetti-Cazacu-Onu, 1971, pp. 338-339), prin filieră neogreacă.

Occidentalizarea limbii culturii românești moderne, în circuitul ei complex, intra-românesc, relevă unele probleme de care istoria limbii literare românești nu s-a ocupat în ansamblu sau s-a ocupat prea puțin: continuitatea în timp și în spațiu a limbii culturii românești. Această continuitate de cultură este rezultatul unor convergențe, în imprumuturile de concepte din limbi străine, ale acelorași cuvinte în zone diferite

de cultură, dar și rezultatul transmiterii de la un scriitor la altul, de la o epocă la alta, de la o zonă la alta a aceleiași termen. Datele „externe” dovedesc, adeseori, că marii scriitori s-au avut în vedere unul pe celălalt, în măsura în care scriau aceeași limbă și serveau aceleiași culturi. Dacă Dimitrie Cantemir îi citise pe înaintașii săi cronicarii moldoveni, iar Petru Maior, Gh. Șincai, Samuel Micu considerau lucrările lui D. Cantemir drept operă istorică fundamentală, dacă I. Heliade Rădulescu cunoștea operele lui Samuel Micu, ale lui Gh. Șincai sau pe cele ale lui Paul Iorgovici, dacă Costache Negruzzi citise pe Petru Maior, calendarele de la Buda și urmarea cu atenție sfaturile lui Heliade Rădulescu, acest circuit cultural interzonal nu putea să nu ducă și la transmiterea conceptelor, a cuvintelor și a structurilor lingvistice în limba culturii românești.

6. PROCESUL de unificare conștientă a limbii culturii naționale intră într-o etapă decisivă odată cu înființarea, în 1866, a **Societății literare române**, care devine, în 1867, **Societatea Academică Română** (avînd ca președinte pe Ion Heliade Rădulescu), iar, în 1869, **Academia Română**, for științific național, alcătuit din munteni, moldoveni, transilvăneni și macedoneni. Academia Română stabilește, după lungi dezbateri, un sistem ortografic al limbii române, întemeindu-se pe ideile latinizante, etimologice. În opoziție cu aceasta, în 1866, Titu Maiorescu publică studiul **Despre scrierea limbii române**; el propune principiul scrierii fonetice. Propunerile ortografice făcute de Titu Maiorescu sint acceptate oficial, în 1880-1881. În 1889, în urma criticilor lui O. Densusianu, și această ortografie este revizuită și apropiată, mai mult, de principiul fonetic: ea este adoptată în 1904 (pentru ca, ulterior, să fie din nou revizuită, în 1932 și în 1953).

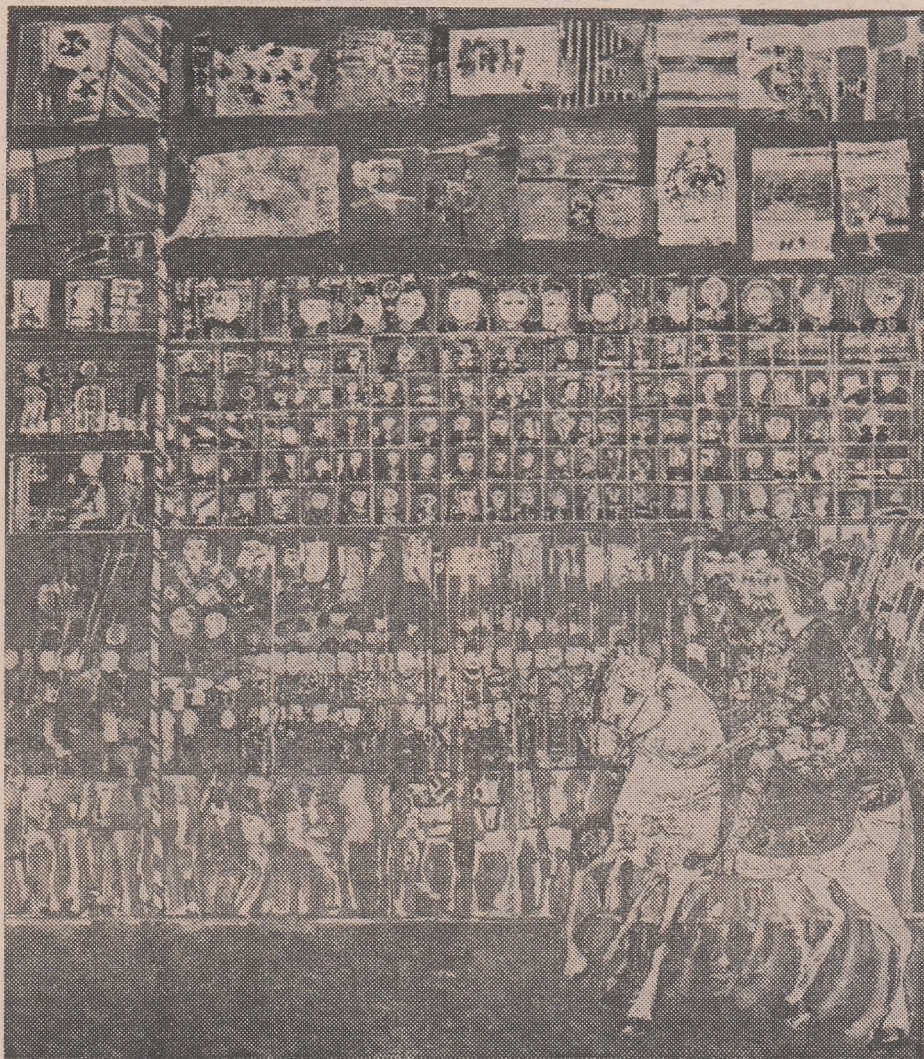
7. MAREA UNIRE din 1918 a adus, în limba culturii noastre, modificări de configurații dialectale și, implicit, a contribuit la o variație în unitatea ei de până atunci. Cu anii construirii statului național unitar începe o nouă perioadă a istoriei limbii române literare: desăvîrșirea unității sale centralizate.

Se deschide, astfel, un proces vast de absorbție lingvistică a unor mărunte diferențieri regionale ale limbii și ale culturii românești contemporane. Aceasta înseamnă, implicit, o pertinentă mai relevantă a regionalismelor: cuvintele și construcțiile dialectale se recunosc, acum, a fi dialectale, în opoziție cu limba literară centrală ce se practica la București. Am putea spune chiar că, după Unire, literatura noastră regională cade într-o ușoară desuetudine culturală. Nu în zadar regionalismul, formele, cuvintele, expresiile regionale sint întrebuintate expresiv, pentru a caracteriza personaje de nație (mai ales în romane) sau pentru a conota, autohton, lirica unor poeți conservatori din diverse părți ale României. Nu în zadar Liviu Rebreanu își concepe, acum, marile lui romane, în care vorbește despre țărani și despre istoria locurilor de origine (**Ion**, 1920, **Pădurea spinzuraților**, 1922) iar Mihail Sadoveanu scrie, cu nostalgie și aderență, **Strada Lăpușneanu**, „cronică din 1917” (1921), **Ți-aduci aminte** (1923) și altele. Regionalismul este conotat expresiv (±Prezent (+Autohton). Nu intîmplător, mai târziu, G. Călinescu va grupa, în istoria literară, pe unii scriitori în funcție de regiunile lor de manifestare („ardelenii”, „suprarealiștii bucovineni”). Într-o cultură centralizată, regiunile deveneau din ce în ce mai pitorese distinctive.

Istoria limbii culturii noastre contemporane înseamnă așadar istoria limbii unui stat unitar, într-o țară a cărei unitate națională de limbă și de cultură își afla, în sfîrșit, structura oficială corespunzătoare. Dezvoltarea ulterioară, înflorirea literară și culturală care a urmat nu reprezintă decît etape și realizări care își au originea în unitatea consfințită prin actul Unirii.

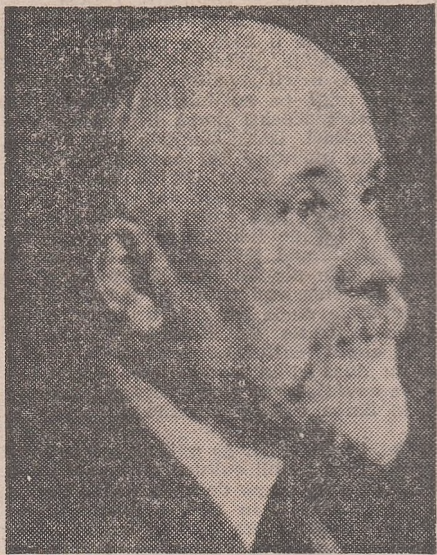
Unirea Transilvaniei cu „Țara Veche”, împlinirea unui stat unitar care aducea în jurul Bucureștilor, capitala României, toate provinciile românești, concentrarea și centralizarea vieții sociale, culturale și politice au desăvîrșit unitatea limbii și a culturii românești. La unitatea fundamentală a limbii române, neînvinsă de timp, de frontiere statale, de munți înalți și de fluvii, la circulația culturală interzonală dar intra-românească, se adaugă acum o convergență politică, în condițiile unei dezvoltări economice și sociale care a conferit limbii române victoria sa definitivă: o limbă, o cultură națională unică, într-o țară unită. Unitatea limbii în jurul căreia s-a constituit unitatea românilor a fost, astfel, consacrată de istorie.

Alexandru Niculescu

LEGENDA — compoziție de Georgeta Năpăruș (Din Expoziția de artă plastică dedicată luptei poporului român pentru unitate națională, deschisă în Sala Dalles)

„Salut neîntârziata realizare a unității naționale a României“

„Salut neîntârziata realizare a unității naționale a României“
Raymond Poincaré
Președinte al Republicii Franceze

SINT cuvintele prin care la 25 noiembrie 1918 președintele celei de a III-a republici franceze, Raymond Poincaré, saluta Consiliul Național al Unității Române constituit la Paris în acel an, pentru a promova cauza desăvârșirii statului național unitar român prin revenirea Transilvaniei la patria-mamă, urindu-i deplin succes în nobila-i operă.

O asemenea atitudine nu era singulă. Anii 1914—1918 au fost martorii unei ample manifestări de opinie publică și ai unei precizări de poziție ale guvernelor față de idealul multor state favorabile împlinirii drepturilor istorice ale poporului român. Dacă la mijlocul secolului trecut în urma războiului Crimeii, „chestiunea orientală” și, cu precădere, unirea Principatelor Române deveniseră probleme arzătoare ale vieții europene, acum, în anii primei conflagrații mondiale, aspirațiile popoarelor din centrul și sud-estul Europei spre afirmarea sau desăvârșirea edificului național statal, aspirații manifestate cu putere în ultimele decenii ale secolului XIX și începutul acestui, se aflau în prim-planul vieții internaționale.

Era — aceasta — un rezultat evident al bogatelor tradiții prin care românii se manifestaseră de-a lungul secolelor pentru „o Dacie așa cum ea fu”, al glorioaselor jertfe și suferințe din anii 1916—1918, al elocvenței cu care trimișii națiunii peste hotare știuseră să arate prin argumente relevante și convingătoare drepturile noastre istorice, atât în sferele conducătoare și influente, cit și în cele mai largi cercuri ale opiniei publice din țările prietene și aliate. Imperiile autocrate care-și disputaseră și adjudecaseră timp de veacuri sub dominația lor păminturi românești dispăreau rind pe rind, într-un ritm fulgurent și ireversibil de pe scena istoriei, sub iureșul revoluționar al popoarelor. Imperiul austro-ungar, acest „Babilon modern și anacronic”, își trăia ultimele clipe și, odată cu înfrângerea Puterilor Centrale, sunase și ceasul eliberării Transilvaniei, străvechi pământ românesc.

Urmărind documentele vremii, căpătăm o semnificativă radiografie istorică a sprijinului întărit de poporul român în anii 1914—1918 pentru a-și realiza dezlăsură Marii Uniri. Înainte de a da cuvintul documentelor, să menționăm că în această perioadă (mai exact, între 23 august 1914 — 5 iunie 1920) am numărat 143 de titluri de articole sau grupaje de informații, în organe de presă de prim ordin din S.U.A., Anglia, Franța, Rusia, Italia, Elveția (în New York Times, Washington Post, Times, Evening Star, New Europe, Le Temps, Le Figaro, Novele Vremia, Giornale d'Italia, Journal de Genève, Gazette de Lausanne) și peste 400 de declarații ale unor șefi de stat și de guvern, miniștri ai afacerilor externe, alți oameni de stat, diplomați, ofițeri superiori, istorici și alți oameni de știință, publiciști.

Să urmărim, deci, în coloanele presei internaționale și în documentele epocii filmul Unirii. La 23 august 1914 (semnificativă coincidență cu istoricul act de peste trei decenii), cotidianul francez Le Temps preciza: „Sentimentul de unitate ce se manifesta în sinul națiunii române corespunde într-un tot al unei politici seculare și inevitabile. În ciuda tuturor raționamentelor există un fapt: Transilvania și Bucovina și cele cinci milioane de români care sînt încă supuși austro-ungari. Pentru românii din Regat sînt de neuitat persecuțiile de tot felul pe care le-au suferit frații lor de dincolo de munți”. Iar The New York Times din 17 octombrie 1914 aprecia că „România nu poate rămîne mult timp în starea de neutralitate, deoarece ea trebuie să elibereze milioanele de români din Transilvania, Bucovina și din alte provincii”. Același ziar publică la 30 ianuarie 1915 articolul Românii așteaptă cu nerăbdare chemarea sub arme și vor să-și elibereze țara de sub odiosul jug austriac.

Iată ce scria, la 16 decembrie 1914,

New York Times: „Izbucnirea războiului european a făcut ca România să treacă dintr-o stare pasivă în una activă. Se cere astăzi cu putere o Românie mare, așa cum în 1877 s-a cerut o Românie independentă. Frații din Transilvania trebuie eliberați de sub jugul austriac, așa cum eroii de la Plevna au eliberat națiunea de sub dominația turcească [...] La 10 decembrie, oficiul francez Le Temps, sub titlul „Conștiința românească”, sublinia: „Poporul român s-a declarat cu hotărîre de partea noastră. Avîntul național a căpătat asemenea proporții încît guvernul și Coroana l-au urmat. Neutralitatea regatului a fost prima etapă. Astăzi se vorbește de intervenție. Românii nu vrea să lase altora datoria de a elibera pe frații ei care o cheamă de dincolo de frontiera ungără. Ea se simte minată de interesul superior care se desprinde din lupta în care libertatea europeană este în joc. Ea înțelege necesitatea de a acționa. Ea va acționa.”

Aceasta este starea actuală de spirit din România, care astăzi nu mai pune în discuție oportunitatea unei intervenții. În Regat există conștiința că interesele țării sînt indisolubil legate de victoria aliaților și că România trebuie să contribuie la această victorie în măsura forțelor sale. Dar momentul acestei intervenții rămîne de fixat și el depinde totodată de pregătirile și de circumstanțele ce vor grăbi sau vor întîrzi intrarea în campanie.

Ora acțiunii se apropie. Chiar dacă guvernul austro-ungar ar face concesii românilor din Transilvania, sau promisiuni, pe care de altfel își rezervă dreptul de a nu le ține dacă este victorios, acestea nu mai schimbă mersul evenimentelor. Nimic nu va mai împiedica România să realizeze unitatea națională prin forța armelor, pecetluind-o cu singele. „Pentru nimic în lume, declară dl. Take Ionescu, noi nu am fi provocat un război general, chiar dacă ne-ar fi dat acele condiții de existență fără de care o națiune nu poate să atingă deplina ei dezvoltare. Dar astăzi cînd acest război a fost declarat de alții, nu este imposibil să scăpăm ocazia unică care se prezintă”.

La Londra, tot un oficiu, Times, dădea, la 13 ianuarie 1915, cititorilor săi lămuri despre români: „Populațiile române din Bucovina și din Transilvania nu sînt, după cum s-ar putea presupune, coloniști care s-au revărsat peste granița română. Ele își au rădăcinile adînc înfipite în istorie”. La fel făcuse și New York Times la 16 decembrie, cînd scria: „Aproape un număr egal de români se află pe teritoriile coroanei austriece din Bucovina și în provincia Transilvania, care odată a făcut parte din vechea provincie a Daciei”.

În același spirit, New York Times amplifica, la 27 iunie 1915, comentariul istorico-politic: „De ce nu a tras decî România sabia? Deoarece, în ciuda marilor servicii pe care ea le-a făcut deja Antantei, în ciuda rolului important și decisiv pe care ea îl poate totuși juca și a imenselor servicii pe care ea le poate face încă, ea singură dintre puterile europene a văzut discutîndu-i-se nu numai pretențiile ci și drepturile legitime și istorice.”

România cere doar o restituție în întreg. Ea nu are ambiția unor cuceriri nedrepte. Ea se ridică pur și simplu pentru a-și elibera frații care din totdeauna, de pe vremea lui Traian, au fost uniți cu ea prin legăturile cele mai strînse. De două ori mai înainte, sub Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, au fost uniți toți românii sub un singur sceptru. Vicisitudinile timpului — copleșiți dinspre est de turci, de stăpînii Bulgariei, Serbiei și Ungariei — nu le-au permis încă în epoca aceea să-și consolideze unitatea lor ca națiune. Jafurile și violențele vecinilor lor, dimpotrivă, le-au adus noi nenorociri. În 1775 turcii au

cedat Bucovina — unde pînă în ziua de azi se găsește mormîntul marelui principe moldovean Ștefan cel Mare, — Austriei. [...]

Astăzi, cînd principiul naționalităților este pe cale de a triumfa, cînd în numele acestuia Rusia promite polonilor reconstituirea vechiului lor regat, cînd Italia este în ajunul realizării viziunii lui Dante, a unității poporului său, cînd Serbia visează la o stăpînire de trei ori mai mare decît actualele sale posesiuni, cînd Franța pretinde Alsacia și Lorena, cînd fiecare dorește să-și aibă partea sa, mai mult sau mai puțin legitimă, de ce ar trebui ca România să i se nesocotească drepturile, să i se stingherească aspirațiile?

Dacă Rusia, Franța, Anglia și Italia doresc să fie drepte, dacă ele doresc să facă onoare războiului pe care îl poartă în numele principiului libertății națiunilor și al justiției esențiale, este necesar ca toate regiunile românești, situate între Tisa și Dunăre, să fie încorporate la România; ca vechea Dacie de pe timpul lui Traian să fie restaurată între granițele ei originare”.

MOMENTUL intrării României în război este reliefat în cuvintele comentatorului de la Times: „Motivul care determină România să intre în război este satisfacerea «aspirațiilor ei naționale», descrise de Take Ionescu, liderul român, ca fiind «politica instinctului național». [...] În Bucovina, țară a coroanei austriece, românii sînt naționalitatea dominantă. Masa majoritară a populației din Transilvania, o parte a Ungariei, este românească prin rasă și limbă. [...] Intervenția României de partea Aliaților are o mare importanță din toate punctele de vedere, iar alăturarea acestui nou camarad la rîndurile noastre va fi salutată cordial de toate statele și popoarele care luptă contra Germaniei. [...]”

Ce ne privește pe noi cel mai mult în legătură cu acest moment este că România a fost credincioasă tradițiilor sale și este pregătită să ajute acea tabără care are nu numai simpatiile tuturor adevăraților români, ci de asemenea care este singura în stare să asigure în mod cert satisfacerea aspirațiilor naționale române.

Novoie Vremia, din capitala rusă, face la 16/29 august 1916 o adevărată demonstrație a importanței evenimentului: „Încă un eveniment nou fericit: România s-a alăturat puterilor Antantei. Urmărindu-și sarcinile sale naționale, ea ia parte acum la marea cauză comună.”

În prezent, România numără între granițele sale peste șapte milioane și jumătate de oameni [...] Pe deasupra, trei milioane de români trăiesc în Transilvania sub puterea habsburgică, fiind supuși deznaționalizării. Salvarea acestei întregi țări și a neamului românesc de distrugerea națională constituie tocmai scopul direct al intrării României în rîndurile aliaților europeni. [...] În decizia cabinetului de la București noi vedem imbinarea reușită a unui țel legitim și înălțător cu simțul practic plin de înțelepciune. Politica internațională nu trebuie să fie un teren pentru dezvoltarea don-quișotismului politic, dar nici nu trebuie să încalce cerințele echității. Adevărata înțelepciune politică constă în priceperea de a coordona propriile pretenții de stat cu interesele generale și în slujirea binelui general să afli asigurarea drepturilor tale particulare. [...]”

Glorioasa armată română nu se află pentru prima dată umăr la umăr cu armata noastră. Împreună cu noi, tînăra armată română și-a vărsat sîngele pentru eliberarea Bulgariei. Și de fapt încă atunci au fost puse, poate independent de conștiința clară a părților, bazele acțiunilor noastre comune de astăzi.”

Aristide Briand, președintele Consiliului de Miniștri al Franței, îi telegrafia premierului român I.I.C. Brătianu: „În aceeași clipă cînd nobila Dv. țară face

acest mare act de eliberare, nu mă îndoiesc că eforturile noastre reciproce pentru triumful dreptului și al civilizației vor asigura Aliaților victoria, care va permite României să-și realizeze aspirațiile sale naționale”. Suveranul Angliei transmitemea la rîndul său următorul mesaj șeful statului român: „Doresc să exorim Majestății Voastre marea satisfacție cu care am primit eu însumi și guvernul meu, ca și întreaga națiune britanică, știrea intrării în război a României. Sînt bucuros că viteaza armată română va lupta acum umăr la umăr cu armatele Aliaților, apropiind tot mai mult triumful marii noastre cauze și grăbind, prin aceasta, împlinirea aspirațiilor române”.

Președintele și secretarul general al Consiliului Național al Cehilor de la Paris, respectiv Thomas Masaryk și Eduard Beneš, felicitau pe premierul român pen ru că: „Acest eveniment istoric deschide un nou capitol de glorie nobilei dumneavoastră țări. El va aduce eliberarea definitivă a fraților Dv. din Transilvania și unificarea poporului Dv.”

Dar, intrînd în război, Dv. veți lupta de asemenea pentru libertatea și unificarea poporului cehoslovac, din care o treime suferă de secole sub jug.”

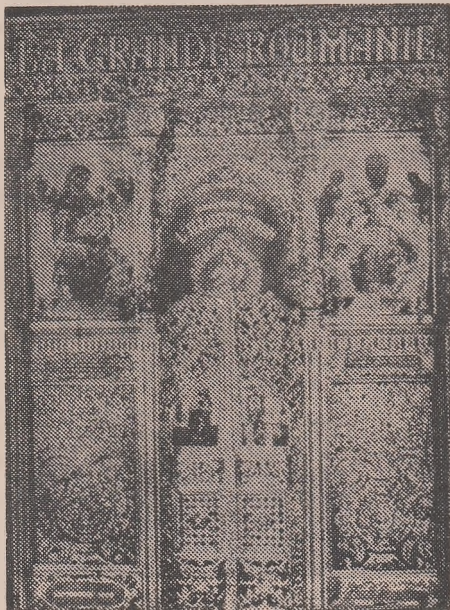
Într-un amplu comentariu, Giornale d'Italia făcea la 31 august 1916 bilanțul neutralității românești și releva valențele intrării ei în război de partea Antantei, accentuînd îndreptățirea aspirațiilor istorice ale românilor: „Suprafața circulară a României Mari, care repetă vechile hotare ale Daciei, provincia romană a împăratului Traian (anul 107 al erei noastre) se întinde de la Dunăre la podișul Transilvaniei, atingînd Cîmpia Maghiară. Aceasta este harta justelor revendicări românești. Eliberarea Transilvaniei și a Banatului... este o cauză dreaptă, la care aderă toți apărătorii libertății popoarelor, și în mod special ai libertății popoarelor de gînt latină, care vād în ea o revendicare a eternei civilizații a Romei”.

Ecoul unui punct de vedere istoric se făcea în aceeași zi la Paris în Le Temps: „Cînd presa străină vorbește despre revendicările române, aceasta le rezumă în general la revendicarea Transilvaniei.”

Nu este poate inutil să remarcăm că acest cuvînt, «Transilvania», are în acest caz o semnificație mai curînd politică sau etnică decît pur geografică. El desemnează toate provinciile austro-ungare locuite de români, dintre care Transilvania este evident cea mai importantă din punct de vedere al suveranității și al românilor care se găsesc aici. [...]”

Relații strînse, atât economice cît și intelectuale, nu au încetat să unească în timpul acestei perioade pe românii din Transilvania cu românii din Moldo-Vahalia, eliberați de o jumătate de secol”.

IN IULIE 1917, o manifestare de un deosebit răsunset avea loc în capitala Franței, la cîteva zile după ce localitățile Mărăști, Mărășești, Oituz treceau din hronicul eroismului românesc în letopisețul istoriei universale. S-o urmărim în relatarea din Le Temps din 24 iulie 1917: „O importantă manifestare, organizată de comitetul franco-român, s-a desfășurat în această după-amiază, în marele amfiteatru al Sorbonei, în prezența președintelui Republicii și sub președinția d-lui Paul Deschanel, președintele Camerei Deputaților. Manifestarea a fost prilejuită de înminarea solemnă d-lui Alexandru Lahovary, ministrul României, a steagului lui Ștefan cel Mare, voievod al Moldovei, care s-a urcat pe tron în 1457 și a murit în 1504, steag găsit în mănăstirea bulgară de la Zographos (muntele Athos) și trimis în Franța de generalul Sarraill pentru a fi dat României. Această mănăstire, deosebit de scumpă românilor, a fost construită la începutul secolului al X-lea, sub domnia lui Leon cel Înțelept, și apoi, după distrugerea ei [...], a fost reconstruită în 1502 de Ștefan cel Mare. Alături de președintele Republicii, au luat loc reprezentanții guvernului și ai

Dreaptă cunoaștere și prețuire

DE curind a apărut, în prestigioasa editură franco-elvețiană „Nagel”, volumul **Adevărata Românie** a lui Ceașescu, semnat de cunoscutul publicist francez Michel P. Hamelet și prefătat de Alain Poher, președintele Senatului Republicii Franceze.

Importantul eveniment editorial a fost marcat în mod sărbătoresc prin lansarea oficială care a avut loc la Paris și, în cadrul căreia, printre altele, autorul mărturisea că a scris această nouă carte dedicată României și președintelui ei, tovarășul Nicolae Ceașescu, în primul rind din dorința de a oferi cititorilor francezi „...date și fapte reale despre o țară care luptă permanent, de secole, pentru a-și păstra neștirbită ființa națională și independența”.

Noul volum dedicat Republicii muncii și unității pe care o întrușipează România socialistă în acest anotimp sărbătoresc este expresia cea mai recentă a interesului real față de țara noastră, a sentimentelor de simpatie și stimă pentru România de ieri și de azi, pentru președintele României, tovarășul Nicolae Ceașescu.

Amplul ecou în mijloacele de informare în masă din Franța și numeroasele declarații ale unor personalități marcante ale vieții politice franceze în legătură cu semnificațiile acestui important eveniment editorial nu fac decât să confirme necesitatea unei mai bune cunoașteri și înțelegeri prin cultură, importanța dialogului și a cooperării în numele păcii și progresului.

S-a vorbit și se va mai vorbi încă multă vreme despre unul din marile adevăruri ale istoriei României, poate cel mai simplu de reținut pentru un străin, și anume, adevărul că poporul român a avut parte, de-a lungul existenței sale de două ori milenare, în momentele hotărâtoare pentru destinul său, de contribuția unor personalități care au știut să-i intruzeze în cel mai înalt grad aspirațiile și țări, găsind drumul cel mai drept — chiar și atunci când acesta nu a fost și cel mai ușor — către împlinirea mai binelui țării.

Acest adevăr și-a pus pecetea privilegiată și pe pagina de istorie pe care o scrie astăzi poporul român.

Succesele importante obținute de România modernă în construirea bazei materiale a socialismului, politica externă activă și realistă, promovarea relațiilor de prietenie, solidaritate și colaborare cu toate țările socialiste și a legăturilor multilaterale cu țările în curs de dezvoltare, cu țările nealiniate, cu popoarele care au pășit pe calea propășirii economico-sociale de sine stătătoare, extinderea raporturilor de colaborare și cooperare cu toate țările lumii, fără deosebire de orinduire socială, activitatea susținută pe care o desfășoară în organizațiile internaționale, participarea consecventă și responsabilă la dezbaterile tuturor problemelor majore ale contemporaneității, vizitele efectuate în alte țări și numeroasele întâlniri de la București ale președintelui României cu eminente personalități ale vieții publice internaționale, au contribuit în mod constant și firesc la mai buna cunoaștere a realității românești și la creșterea prestigiului României socialiste în lume.

RASPUNZIND unui interes mereu mai larg al opiniei publice internaționale față de realitățile românești vechi sau mai recente, în ultimii ani au fost organizate peste hotare numeroase manifestări complexe — atât în cadrul oficial pe care îl oferă documentele de colaborare economică, tehnică, cultural-artistică și științifică existente în prezent cu peste 140 de țări, cit și în afara acestora, dar în același spirit al necesității unei mai bune cunoașteri reciproce, al întăririi încrederii și cooperării.

În mod firesc, dezvoltarea multilaterală a României moderne a sporit și condițiile necesare unei creșteri potențiale a contribuției sale la crearea și schimbul de valori materiale și spirituale cu alte țări, la afirmarea gândirii politice, științifice și cultural-artistice românești în lume.

Tradiția fertilă și fertilizantă, realismul, caracterul științific, patriotismul și umanismul culturii românești au cunoscut un amplu cimp de manifestare după Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român. Conceptele fundamentale enunțate atunci de tovarășul Nicolae Ceașescu au creat un nou orizont afirmării spiritualității românești.

Din această perspectivă poate și trebuie să fie abordată, prin urmare, căutarea explicației prezenței tot mai active a culturii românești în lume, a dialogului reciproc avantajos pe care îl cultivă cu cele mai reprezentative

valori ale culturii universale. Deci cu adevăratele valori ale fiecărei națiuni, pentru că în concepția românească, fiecare valoare autentică, indiferent de națiunea căreia îi aparține, face parte în egală măsură din patrimoniul colectiv al culturii universale.

Respectându-și valorile culturale proprii — ale trecutului și prezentului —, România respectă valorile altor culturi cu convingerea măturisită că în necesarul schimb de valori materiale și spirituale pe plan internațional fiecare țară — mare, mijlocie sau mică — are nu numai posibilitatea dar și datoria de a contribui în mod activ, cu valorile sale specifice, reprezentative, la îmbogățirea experienței de gândire și acțiune a întregii umanități.

Indiferent dacă este vorba de cărțile și revistele românești difuzate peste hotare în limbi străine, de expozițiile și turneele artistice organizate, de manifestările din domeniul filmului, al științei și învățămîntului, de activitatea bibliotecilor române sau a lectoratelor de limba, literatura, istoria și civilizația poporului român, — mesajul culturii românești adresat conștiinței lucide a lumii de azi este mesajul unui popor angajat cu întregul său potențial material, uman și moral în opera de edificare a unei lumi mai bune și mai drepte.

Despre această muncă și acest popor s-a vorbit, de fiecare dată cînd au fost sărbătorite marile aniversări din istoria patriei, de fiecare dată cînd a fost sărbătorită ziua de 23 August 1944, de fiecare dată cînd au apărut în edituri străine volume dedicate operei și personalității președintelui Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceașescu.

Tot despre această muncă și acest popor este vorba și în atâtea din paginile rezervate României în enciclopedia, lexicoane și alte lucrări de referință, în manualele școlare și cursurile universitare din țările cu care România întreține relații de colaborare pe bază de acorduri, programe sau înțelegeri directe între instituțiile de același profil, în cele cca. 60 de manifestări care se organizează anual în domeniul filmului (zile, gale, retrospective) în 45 de țări, în activitatea pe care România o desfășoară sub auspiciile UNESCO sau ale altor organisme internaționale.

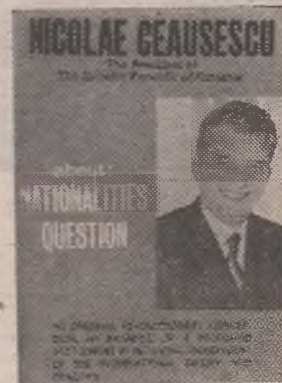
CONSTRUINDU-ȘI întregul edificiu al activității sale internaționale pe temeinicia principiilor privind respectarea egalității în drepturi, a independenței și suveranității naționale, a neamestecului în treburile interne, a nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța, a reglementării pe cale pașnică a diferendelor, a cooperării reciproc avantajoase, — România militază în politica sa externă, în numele civilizației și progresului, pentru înfăptuirea dezarmării, consolidarea procesului de edificare a securității și cooperării în Europa, reglementarea tuturor conflictelor și litigiilor exclusiv pe cale pașnică, întărirea rolului O.N.U. în viața internațională.

Aceasta este înălțimea morală de la care își poartă cultura română rodnicul ei dialog cu culturile lumii, convinsă că mai buna cunoaștere prin cultură este un factor important de înțelegere, cooperare și pace. Și tot în numele acestor principii, România își refuză exportul și importul de subproduse cultural-artistice, respinge „tot ceea ce poluează viața spirituală a popoarelor” — cum se exprima președintele Nicolae Ceașescu într-un interviu acordat revistei franceze „L'Express” — considerînd că normele înseși, cele mai elementare, ale moralei în raporturile dintre state, resping fără nici un menajament apologia violenței, a ideologiei fasciste, militariste și condamnă practicile colonialismului și neocolonialismului.

Pe aceste norme și principii, unanim recunoscute, ale dreptului internațional, ale bunului simț și moralei, se întemeiază întreaga activitate internațională a României, activitate în cadrul căreia cunoașterea prin cultură se înscrie ca o componentă fundamentală sub semnul lesne de descifrat al deschiderii și rigorii în egală măsură.

Deschidere și rigoare pentru mai bună cunoaștere, pentru înțelegere, cooperare și pace.

În acest cadru, o dimensiune nouă a prezenței creației românești sau despre România în editurile străine o reprezintă în ultimii ani creșterea sensibilă a interesului pentru cartea social-politică și de informare generală, enciclopedică, în legătură cu tot ceea ce poate fi circumscris ideii de specific românesc.

Din cele citeva sute de lucrări importante apărute în ultimii ani peste hotare, această tematică deține, de pildă, în momentul de față, o pondere pe care în urmă cu 5-6 ani o revendicau mai ales lucrările beletristice și, între acestea, traducerele din literatura clasică.

Fără îndoială că literatura noastră beletristică a fost și va continua să fie prezentă peste hotare și în anii următori în mod reprezentativ, atât prin importantele antologii de poezie apărute în Elveția, Italia, Franța, Argentina, S.U.A., Spania sau Brazilia, cele de proză din Danemarca, Italia, Spania, de teatru (Spania și Argentina), cit și prin volumele de autor (peste 20 de lucrări anual) a căror apariție a fost de pe acum perfectată, inclusiv sub auspiciile unor colecții de autcritate internațională, cum este colecția de opere reprezentative a UNESCO.

Studiile generale, de prezentare enciclopedică, sint însă preponderente în contextul general al creșterii numărului de cărți românești sau despre România apărute în ultimii ani sau care urmează să apară în perioada următoare peste hotare.

Această tematică acoperă, de pildă, aproape în întregime, propunerile de creditare adresate editurilor românești de către importante case de editură din Anglia, R.F. Germania, S.U.A., Franța, Olanda și Japonia.

Este, poate, interesant de observat că, în același sens se îndreaptă și cererile de materiale documentare pe care le înregistrează Editura Științifică și Enciclopedică din partea celor peste 160 de edituri cu profil enciclopedic din 34 de țări, cu care întreține legături de colaborare directă.

Fie că este vorba de marile enciclopedii ale lumii cum sint: „Britanica” (Anglia, S.U.A.), „Larousse” (Franța), „Marea enciclopedie sovietică”, Enciclopedia „Brockhaus” din R.F.G., „Rizzoli” (Italia), „Gakken” (Japonia), „Ramon Sopena” (Spania) sau „Mc Graw Hill” (S.U.A.) sau de instituții cu producție enciclopedică mică sau mijlocie din țări ca Brazilia, Finlanda, Grecia, Iran, Israel, Norvegia, Polonia, Singapore, Tanzania sau Turcia, cele peste 30 000 de pagini pregătite pe bază de comenzi ferme de către Editura Științifică și Enciclopedică română în limbile franceză, engleză, germană, rusă, spaniolă, italiană, portugheză și română au acoperit cu precădere aceste domenii: istoric, politic, geografic, economic și social-științific.

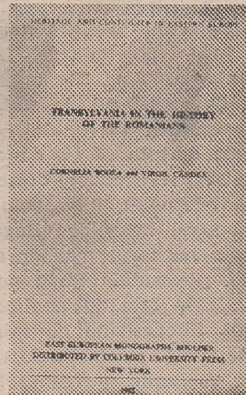
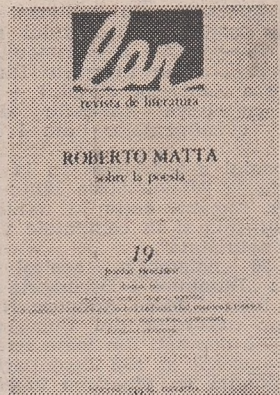
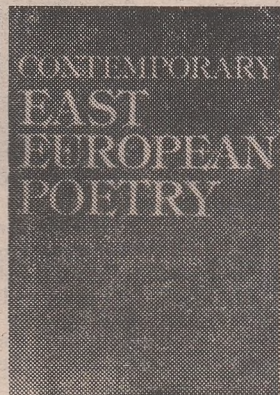
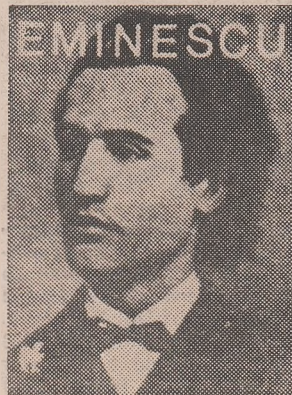
Dealtfel, în același sens au fost îndreptate și preocupările unor cunoscute personalități internaționale, ca H.E. Frank din Anglia, autorul unui volum de sinteză privind dezvoltarea resurselor umane în Europa, Albert Masuata — din Elveția, autorul volumului „L'évolution de la planification dans les democracies populaires”, Georges Pillement și Jules Tallaudier din Franța, Nelson Vainer din Brazilia, I. Svetlov din Uniunea Sovietică, Richa Hausen (Danemarca), sau ale editurilor Enciclopedia (popoli d'Europa din Milano, Kokusai Iohaska din Tokio, Nagel din Geneva și altele.

Ultimele titluri apărute peste hotare depun, dealtfel, mărturie în același sens, indiferent dacă este vorba de volumul lui Antunes Ferreira apărut sub auspiciile editurii „Edieria” din Lisabona, sau cel semnat de Luis Magalhaes în colecția „Cadernos populares” din aceeași capitală a Portugaliei, de cel semnat de Lisbi Yanjiu în R.P. Chineză, sau de traducerele cărților lui Ion Botar și dr. Alexandru Pescaru în Finlanda și respectiv R.F. Germania, ambele cu un sumăr de prezentare generală a României. Vechile ghiduri cu trasee și hărți minuțioase cum au fost cele publicate de „Hachette” și „L'Encyclopedie de voyage Nagel”, ghidurile exclusiv turistice, au cedat în ultimii ani locul unei noi categorii de cărți de prezentare, cărțile în care geografia fizică este tot mai bogat întregită cu geografia spirituală a țării, simplele trasee lometrice de acum citiva ani fiind înlocuite cu trasee de folositor popas cultural-științific și social-economic pentru oricare din numeroșii oaspeți ai României vacanțelor.

EPOCA Ceașescu trăiește prin faptele unui întreg popor mai unit ca oricînd în jurul Partidului Comunist Român și al secretarului său general, decise să-și scrie cu responsabilitate și dăruire noul său destin de progres și civilizație.

Este o epocă a muncii și a creației, a eroismului muncitoresc și a încrederii în ziua de mâine.

Interesul pentru România este, tocmai de aceea, în strînsă legătură cu afirmarea mereu mai convingătoare

realizărilor obținute de țara noastră atât pe plan intern și pe plan internațional, cu activitatea neobosită a președintelui țării, secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Prezentarea realității românești în lume s-a bucurat în ultimii ani de cea mai autorizată contribuție prin volumele de articole și cuvântări ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, publicate în edituri cunoscute, precum și prin volumele biografice consacrate vieții și activității conducătorului partidului și statului nostru, semnate de publiști de prestigiu și puse la dispoziția cititorilor lumii în toate limbile de circulație internațională, precum și în limbi de circulație regională dar care se adresează unui număr mare de cititori (erabă, chineză, japoneză, portugheză, urdu, hindi și altele).

Impresionanta afirmare în lume a preocupărilor partidului și statului nostru din ultimii ani poate fi dedusă și din ritmul rapid în care s-au înscris în circuitul valorilor ară graniță ale gândirii contemporane ideile conducătorului partidului și statului nostru, notorietatea conceptelor românești generalizându-se într-o strânsă concordanță cu activitatea exemplară a președintelui Nicolae Ceaușescu.

Astfel, din anul 1970 și până în prezent au apărut peste 137 de titluri dedicate operei și personalității președintelui R.S. România, în 22 de limbi și 34 de țări.

Adăugind și volumele apărute în țară în limbi străine în serile „Din gândirea social-politică a președintelui României”, „Scrieri alese” sau „Din gândirea filosofică”, se poate lesne constata că opera și personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu se numără printre cele mai prezente și prețuite valori teoretice și practice în conștiința opiniei publice internaționale.

Fată, dealtfel, cum sintetiza explicația acestei afirmări prestigioase unul din editorii seriei de **Scrieri alese** ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, publicate în Italia, Nicolò Tatì, directorul general al editurii „Il Calendario del Popolo”, în care au apărut zece volume: „Pe plan intern, Partidul Comunist Român, sub conducerea secretarului său general, a știut să acționeze cu curaj și inițiativă, mprimind un ritm excepțional procesului de edificare a socialismului în România. Rezultatele obținute sînt remarcabile. În același timp, problemele ce rămîn de rezolvat în țară și președintele Ceaușescu arată aceasta cu un mare realism. Dar cînd te gîndești la capacitatea puternică de mobilizare la dovezile de participare solidară pe care e-a demonstrat poporul român, nu trebuie să fii neapărat în optimist pentru a te convinge că România va realiza propriile sale obiective și va construi socialismul multilateral dezvoltat. Pe plan extern, politica românească pronovată de președintele Ceaușescu se caracterizează prin dinamism, atât în relațiile cu țările socialiste, cu țările umii a treia, cit și cu statele capitaliste. Președintele României a știut să arate lumii că și statele mici și mijii pot juca un rol de mare importanță în raporturile naționale. În imprimarea acestor direcții, în desfășurarea acestei activități a României, președintele Nicolae Ceaușescu este conducătorul sigur și experimentat, deoarece este un fiu al poporului, al poporului român, țara, așa cum s-a scris, îi întrușipează virtuțile cele mai nobile și idealurile cele mai avansate și obiective”.

La rîndul său, Giulio Andreotti, fostul prim-ministru al Italiei și președintele Comisiei de politică externă a Camerei deputaților din Parlamentul Italian, sublinia în prefața la volumul „Nicolae Ceaușescu și rolul internațional al țărilor mici și mijlocii” de Gian Luigi Bertì (San Marino), apărut în anul 1982: „.....Încă înainte de a se afirma politica Conferinței de la Helsinki, o națiune care și-a asumat inițiative autonome, instaurînd în politica externă un dialog deschis, în afara blocurilor militare, a fost România. Am admirat întotdeauna la șeful statului roman voința sa fermă de a contribui la depășirea dificultăților existente în calea procesului destinderii, înțelegerii între popoare, cooperării europene. Președintele Nicolae Ceaușescu se bucură de înalt prestigiu și considerație pe plan mondial. Rolul său deosebit de pozitiv pe plan internațional se bazează pe buna sa credință, pe voința de pace, pe dorința de a sprijini cauza comună a tuturor popoarelor”.

Și aprecieri asemănătoare pot fi întîlnite în fiecare din prefețele semnate de mari personalități ale lumii contemporane, care sînt unanime în recunoașterea remarcabilelor și originalelor contribuții ale președintelui Republicii Socialiste România la imbogățirea teoriei și practicii revoluționare, la soluționarea marilor probleme ale lumii contemporane.

Astfel de prefețe semnază: Constantin Tsatsos, fost președinte al Republicii Elene, la volumele „Nicolae Ceaușescu — pentru o politică de pace și colaborare în Balcani și în întreaga lume”, apărut în anul 1975, și la albumul „România Ceaușescu”, apărut în anul 1982; Andreas Papandreu, primul ministru al Republicii Elene, la volumul „Nicolae Ceaușescu — România și lumea contemporană”; Alain Poher, președintele statului francez, la volumele „Ceaușescu”, apărut în anul 1979, și „Adevărata Românie a lui Ceaușescu”, apărut în anul 1983; M'hamed Boucetta, ministrul afacerilor externe al Marocului, la volumul „Nicolae Ceaușescu, promotor al egalității popoarelor și statelor”, apărut în limba arabă la Rabat, în anul 1981; Sheila Kaul, ministrul învățămîntului și culturii din India, la volumul „Nicolae Ceaușescu — despre calitatea vieții” de prof. S.K. Kar; Luigi Longo,

fost președinte al Partidului Comunist Italian, la volumul „Nicolae Ceaușescu — Scrieri alese”, volumul VIII, apărut în editura „Il Calendario del Popolo” și numeroși alții.

Fără excepție, autorii acestor prefețe elogiază efortul constant și neprecupețit al președintelui României de promovare a unei politici de pace și colaborare în lume, prezența dinamică și constructivă a țării noastre în soluționarea gravelor probleme ale lumii contemporane. Pe toate meridianele, gîndiră social-politică a tovarășului Nicolae Ceaușescu se bucură de un înalt prestigiu.

Astfel, Xantopoulos Palamas Christos, fost ministru de externe al Greciei, semînd prefața primului volum din seria de cinci apărute sub titlul „Nicolae Ceaușescu — România și lumea contemporană” la editura greacă „Pneumatikos”, sublinia că: „...președintele Nicolae Ceaușescu are marele merit de a fi înțeles profund spiritul poporului său și de a-l fi ridicat la rangul de politică națională. În acest context se desfășoară, după opinia mea, veritabilul dialog promovat de România, care este esența veritabilei democrații internaționale”, România fiind, în opinia sa, un model ideal de perfectă unitate între popor și conducătorul său.

Tsunco Ikeda, președintele editurii japoneze „Kobunsha”, și-a exprimat mindria legitimă de a fi putut traduce și publica operele unui șef de stat care se bucură de un înalt prestigiu în Japonia și în întreaga lume, fiind „...cunoscut ca un promotor neobosit al idealurilor de pace și colaborare pașnică între toate popoarele lumii”.

Sheila Kaul, ministrul învățămîntului și culturii din India, autorul prefeței la volumul „Nicolae Ceaușescu — despre calitatea vieții”, de prof. S.K. Kar, apărut în librăriile indiene în primele zile ale anului 1983, scrie: „...Printre acești lideri pătruși de spiritul responsabilității, președintele Nicolae Ceaușescu deține un loc prominent atât ca filosof cit și ca erou al acțiunii dinamice. Un studiu aprofundat al operei sale ne face să înțelegem limpede necesitatea înlăturării dezechilibrelor și a realizării unei noi calități a vieții, care să favorizeze o prietenie trinitică între națiuni și un efort comun al popoarelor în favoarea instaurării unei lumi noi, a armoniei și colaborării. [...] O idee importantă în gîndirea președintelui Nicolae Ceaușescu este aceea că omul ocupă locul central în socialism și că întreaga activitate socială trebuie să aibă drept scop asigurarea celor mai bune condiții de viață materială și spirituală, care să permită afirmarea deplină a personalității umane”.

Beneficiînd de ampla experiență revoluționară personală, de nenumăratele contacte directe cu realitățile din cele mai diferite țări ale lumii, de vastul dialog cu conducătorii de state și guverne, cu șefii partidelor politice și alte personalități de prim ordin din viața publică internațională, președintele României, partidul și statul nostru au demonstrat lumii întregi că unitatea și independența națională reprezintă cadrul fundamental al dezvoltării și afirmării popoarelor, că un popor nu-și poate valorifica energiile și capacitățile sale creatoare decît într-o deplină unitate și animat de hotărîrea de a nu precupeți nici un efort pentru împlinirea aspirațiilor sale legitime de dezvoltare economică și socială.

Țara noastră, președintele României, au depus și depun o activitate neobosită pentru înlăturarea dezarmării și, în primul rînd, a dezarmării nucleare, pentru lichidarea subdezvoltării și crearea unei noi ordini economice internaționale, pentru creșterea rolului O.N.U. și participarea

în condiții de deplină egalitate a tuturor statelor la soluționarea problemelor contemporane.

Pe aceste poziții se întemeiază și prestigiul fără precedent de care se bucură România socialistă și președintele ei în lume.

ÎNCA din primul său volum biografic, publicat în anul 1970, la editura pariziană „Seghers”, publicistul francez Michel P. Hamelet notas: „Președintele Nicolae Ceaușescu oferă lumii strălucitul exemplu al bărbatului politic care și-a concentrat întreaga existență luptei pentru înălțarea poporului său, pentru înțelegere și prietenie între popoare, pentru dreptate socială și demnitate umană. Întruchipînd dintotdeauna un militant, șeful statului român a rămas și rămîne un mare om de omenie. Destinul său de luptător care și-a consacrat viața binelui poporului său constituie un tulburător model de probitate și simplitate.

Orice întîlnire cu el devine un moment de neuitat prin libertatea de spirit și independența care-l guvernează. Astfel de oameni apropii popoarele și în rodnică istorie a relațiilor franco-române constituie un suport al permanenței în cadrul unei cooperări tot mai ample și mai eficiente”.

După treisprezece ani de la apariția primei sale cărți dedicată președintelui României, același Michel P. Hamelet sublinia, cu prilejul lansării oficiale la Paris a noului său volum „Adevărata Românie a lui Ceaușescu”: „Președintele României, puternică personalitate a lumii contemporane, a acceptat să abordeze orice subiect, fără nici un înconjur, fără nici un tabu, răspunzînd direct, concret la orice întrebare. Cititorul se poate convinge singur de obiectivitatea fiecărei aprecieri, de marea deschidere și de profunzimea gîndirii președintelui României, străbătută permanent de sentimentul unei înalte răspunderi dar, în același timp, dinamizată de un neobosit spirit revoluționar. Cititorul găsește, în cuprînzătoare aprecieri, răspunsuri clare la întrebările pe care și le-ar putea pune cu privire la modernizarea țării, la dezvoltarea socială, la democrația muncitorească, la atitudinea socialismului față de credințele religioase și biserică, la problema independenței, pe care cu atîta vigoare o pune în lumină gîndirea președintelui Ceaușescu.

În ce mă privește, — continuă Michel P. Hamelet — mi-aș dori ca prin cartea scrisă despre România și, mai ales, prin interviul acordat la cel mai înalt nivel, să contribuie la întărirea acestei prietenii. Prietenie în care își găsește izvorul rațiunea însăși de a fi a cărții.”

SÎNT aprecieri care apar cu atît mai relevante în acest anotimp sărbătoresc în care evocarea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918 ne aduce aminte atât de pregnant că unitatea și unitatea au fost marile și adevăratele noastre sărbători.

Aceste aprecieri vorbesc despre un adevăr de multă vreme incontestabil, și anume acela că, afirmîndu-se în mod constant ca o prezență distinctă în viața spirituală contemporană, gîndirea românească, gîndirea și acțiunea președintelui Nicolae Ceaușescu au confirmat și confirmă cu tot mai multă autoritate virtuțile unui popor al cărui atașament la ideile progresului și civilizației a constituit, de-a lungul întregii sale existențe, fundamentul moral și filosofic al fiecărei acțiuni cu care și-a înscris ființa națională în marea familie a entităților libere și suverane.

Astfel de oameni apropie, într-adevăr, popoarele...

Teofil Bălaj

Atlas

Neîndoiala

ÎNAINTE de a fi fost o dată în istorie și o sărbătoare în calendar, unirea, unitatea, indivizibilitatea poporului român a fost o taină și un miracol. Nu faptul că ne-am unit la jumătatea secolului nouăsprezece și la începutul secolului douăzeci îl celebrăm, gîtuți de amintiri și de emoții, ci faptul că de-a lungul celor două milenii care au fost incununate astfel nu ne-am îndoit niciodată că sîntem una, că sîntem de nedespărțit. Într-o Europă alcătuită ca într-un joc de puzzle din fragmente orgolioase, gata să se risipească și să-și revendice dreptul la diferență, noi n-am vrut să fim diferiți, ci neschimbați, noi am rămas vorbitori ai aceleiași limbi și purtători ai aceleiași credințe. Este destul să te gîndești la amintirea ducatului de Bretagne care se împotri-vește încă limbii franceze; la Scoția și Țara Galilor care abia dacă sînt — și nu întotdeauna — Anglia; la dialectul din Veneto care nu poate fi înțeles la Napoli și la dialectul sicilian care nu poate fi descifrat de un toscan; la Bavaria, atît de deosebită de Saxonia; la îndîrjirile de autonomie ale Cataloniei — pentru a înțelege că unitatea provinciilor românești, păstrată de-a lungul atîtor secole de stăpîniri străine și violent divergente, este un

fenomen care scapă legilor devenirii istorice și se constituie în simbol. Motivele, explicațiile și supozițiile sînt numeroase: psihologia de insulă și sentimentul că numai noi sîntem dintotdeauna aici se numără, desigur, printre cauzele, atît de evidente încît nici nu se mai vîd, ale acestei uluitoare încăpătînări, ale acestei solidarități chimice, trecute în celule și atomi. Nu știu dacă este un merit, dar sînt sigură că este un miracol. În 1913 s-a găsit în sfîrșit forma, acceptată de toate popoarele, care a îmbrăcat conținutul unității noastre dintotdeauna. Toate provinciile locuite de români s-au unit atunci, într-un elan de impecabilă democrație, cu România care făcuse tot ce-i stătuse în puteri, în tragic eroism și supremă inteligență, pentru a le merita. Dar această apoteoză — a carei simplă evocare ne urcă lacrimi exaltate în gîtlee — nu era pentru noi decît legalizarea prin semnătura marilor puteri, victorioase sau înfrînte, recunoașterea de către celelalte popoare, a unei realități străvechi și neschimbate, de care nici un român — ce mindrie! —, în nici o mărturie rămasă de-a lungul secolelor, nu s-a îndoit.

Ana Blîndiana

Prestigiul României socialiste în lume

„NOI românii — spunea Nicolae Bălcescu în 1849 — nu vom putea fi puternici până când nu ne vom uni cu toții într-unul și același corp politic. Să ne concentrăm toată puterea, toate voințele într-un singur popor, într-o singură voință”. Făurirea statului național unitar român la 1 Decembrie 1918 a marcat acest moment crucial în istoria patriei și a făcut ca visul lui Bălcescu să devină o realitate, deschizând calea dezvoltării libere și independente a României moderne. Unirea de la 1918 — așa după cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — a răspuns cerințelor obiective ale dezvoltării sociale și s-a bazat pe realități fundamentale, cum sînt originea și limba comună, identitatea de interese și aspirații ale unui singur popor dornic să trăiască într-o singură țară. Deși au trăit secole de-a rîndul în formațiuni statale distincte, în conștiința românilor ideea unității și idealul unirii au rămas mereu vii. Unirea din 1918 a fost astfel un act de profundă dreptate națională, de vreme ce ea a realizat o concordanță între realitatea obiectivă și drepturile inalienabile ale poporului român, pe de o parte, și cadrul național necesar acestor realități, pe de altă parte.

Eliberarea țării de sub jugul fascist și victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 au deschis o epocă nouă în dezvoltarea societății românești, în care poporul român a devenit cu adevărat stăpîn pe propriile destine și a putut să-și clădească o viață demnă și independentă.

Realizările obținute în cadrul vastului proces de construire a societății socialiste multilaterale dezvoltate au permis României socialiste să-și elaboreze o politică externă care a cunoscut, în ultimii optsprezece ani, o dezvoltare și o diversificare fără precedent, prin amplasarea relațiilor bilaterale pe care țara noastră le întreține practic cu toate țările lumii, precum și prin rolul activ pe care ea nu a încetat să-l joace în toate marile foruri internaționale.

O astfel de politică realistă, clarvăzătoare și dinamică s-a definit de la bun început ca o politică de pace și de colaborare internațională, menită să contribuie la așezarea raporturilor dintre state pe principii noi, democratice, și la definirea unor coordonate precise de acțiune: eliminarea forței și politicii de dictat din relațiile internaționale, apărarea libertății și independenței popoarelor, concilierea și înțelegerea între state, dreptul națiunilor de a trăi în pace, într-o lume mai bună și mai dreaptă, fără arme și fără războaie.

Conceptiile și analizele președintelui României socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu privire la desfășurarea vieții internaționale sînt considerate tot mai mult, pe toate meridianele lumii, ca o contribuție teoretică și practică de seamă la soluționarea marilor probleme cu care omenirea este în prezent confruntată. O serie de teze și propuneri, de idei și inițiative românești au găsit ecou în opinia publică internațională, au fost preluate și însușite de diferite foruri internaționale, au fost înscrise în documente importante ale vieții politice contemporane.

DAR pentru ca astfel de opțiuni să devină o realitate în acțiune, politica externă a României socialiste s-a dezvoltat pe baza respectării și aplicării neabătute a principiilor de drept internațional, menite să călăuzească relațiile României cu celelalte state. Independența și suveranitatea națională, egalitatea în drepturi, nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forța, reglementarea pe cale pașnică a diferendelor între state, integritatea teritorială, neamestecul în treburile interne, cooperarea pe baza avantajului reciproc, dreptul popoarelor de a-și hotări singure soarta în conformitate cu propriile aspirații și interese, fără amestec din afară — au devenit cheia de boltă a politicii externe românești, pe care comunitatea mondială a recunoscut-o ca pe o politică profund principială și consecventă.

Aplicînd și promovînd asemenea principii, România a putut să dezvolte și să diversifice relațiile ei practice cu toate țările lumii, indiferent de orînduire socială, de mărime sau de așezare geografică. România are în prezent relații diplomatice cu 135 de state și întreține relații economice, științifice și culturale cu 150 de țări de pe toate continentele. Ea a dezvoltat relații de prietenie, de colaborare și de solidaritate cu toate celelalte țări socialiste, și-a extins și diversificat dialogul și raporturile de cooperare cu țările în curs de dezvoltare și nealiniate, a dez-

voltat totodată, în spiritul coexistenței pașnice, relațiile sale, pe multiple planuri, cu țările dezvoltate, participînd activ la schimbul mondial de valori materiale și spirituale.

România nu a încetat să acorde înfăptuirii dezarmării, și în primul rînd dezarmării nucleare — imperativ de a cărui realizare depinde însăși existența umanității — o prioritate absolută. Inițiativele președintelui Nicolae Ceaușescu s-au concretizat, cu fiecare an, într-un amplu program de măsuri menite să sporească încrederea între state, să determine pași concreți pe calca opririi cursei înarmărilor, a înghețării și reducerii bugetelor militare, a trecerii efective la măsuri de dezangajare militară și de dezarmare, în primul rînd de dezarmare nucleară. În momentele de o gravitate excepțională prin care omenirea trece în prezent, glasul președintelui Nicolae Ceaușescu s-a ridicat cu putere și claritate împotriva proliferării armelor nucleare, pentru trecerea la distrugerea lor treptată, pentru o Europă fără arme nucleare, pentru o omenire eliberată de cosmarul holocaustului atomic. Este meritul președintelui României de a fi dat expresie necesității de a se stabili o strategie globală și un program concret și cuprinzător capabil să asigure procesului dezarmării un caracter de unitate și de continuitate, cu obiective clar precizate, care să poată fi înfăptuite de la simplu la complex.

Nu mai puțin însemnată a fost contribuția României socialiste, a președintelui ei, la problemele lichidării subdezvoltării și instaurării unei noi ordini economice internaționale. România, ea însăși țară în curs de dezvoltare, membră a „grupului celor 77” și invitată permanentă la activitățile mișcării de nealinie, nu a încetat să prezinte idei și inițiative menite să ducă la întreprinderea de pași efectivi pe calca lichidării subdezvoltării, a decalajelor dintre țările bogate și cele sărace, care a devenit o contradicție fundamentală a lumii contemporane. Președintele Nicolae Ceaușescu a elaborat un concept românesc al noii ordini economice internaționale, în care sînt încorporate obiectivele, coordonatele și exigențele edificării unor raporturi economice și politice stabile și echitabile în lume.

DE O DEOSEBITĂ apreciere s-a bucurat în ultimul deceniu rolul pe care România și președintele Nicolae Ceaușescu l-au jucat în edificarea unui sistem trainic de securitate și cooperare în Europa, contribuția pe care țara noastră a adus-o la pregătirea, desfășurarea și încheierea cu succes mai întîi a Conferinței de la Helsinki, apoi a reuniunii de la Madrid, pentru impulsionearea aplicării prevederilor Actului final al C.S.C.E. și asigurarea continuității procesului multilateral inițiat de Conferința general-europeană, pentru convocarea și pregătirea temeinică a Conferinței de la Stockholm care va începe, din ianuarie 1984, examinarea și convenirea unor măsuri de încredere și de securitate și apoi de dezarmare în Europa. România s-a situat astfel printre țările mijlocii din Europa care au făcut din relansarea politicii de destindere, de pace și independență națională, din trecerea neîntîrziată la dezarmare și înfăptuirea securității europene un obiectiv prioritar.

Considerînd regiunea balcanică ca o componentă a procesului de pace, securitate și dezarmare în Europa, România și președintele Nicolae Ceaușescu nu au încetat să acționeze în vederea transformării Balcanilor într-o zonă a păcii și bunei vecinătăți, a încrederii și colaborării, lipsită de arme nucleare, de baze militare și trupe străine. În acest context, inițiativa președintelui României de ținare a unei întîlniri la nivel înalt a statelor balcanice care să examineze căile de creștere a încrederii și colaborării, de edificare a păcii și securității în zonă se înscrie ca o contribuție de seamă la eforturile depuse în mod constant de țara noastră pentru edificarea unui sistem trainic de securitate și de cooperare pe continentul european.

Reglementarea pe cale pașnică, politică, la masa tratativelor, a tuturor diferendelor și conflictelor dintre state a constituit, de asemenea, o abordare fundamentală a României, care s-a bucurat de un binemeritat prestigiu pe arena internațională. Respingînd politica de dictat și de amestec în treburile interne, pronunțîndu-se pentru soluționarea pe cale pașnică a diferendelor, președintele Nicolae Ceaușescu a acționat totodată fără preget pentru soluționarea justă și globală a conflictului din Orientul Mijlociu, ca și a altor conflicte care dăinuie în lume. În același timp, țara noastră a promovat dezvoltarea acțiunii normative întreprinse de O.N.U. privind reglementarea

pașnică a diferendelor internaționale, ca și a modalităților practice, de acțiune, de care forumul mondial trebuie să dispună pentru a-și aduce o contribuție sporită la rezolvarea pe cale politică a tuturor stărilor conflictuale și diferendelor dintre state.

Nu mai puțin semnificative pentru principalitatea și prestigiul politicii noastre externe sînt luările de poziție consecvente ale președintelui României cu privire la lichidarea colonialismului și neocolonialismului, combaterea oricăror forme de rasism și a politicii de apartheid, sprijinirea luptei poporului namibian pentru dobîndirea independenței reale.

EXIGENȚELE democratizării vieții internaționale au găsit în președinția României un apărător constant, care nu a încetat să sublinieze necesitatea participării sporite a țărilor mici și mijlocii la rezolvarea marilor probleme cu care omenirea este confruntată în prezent: dezarmarea, lichidarea subdezvoltării și edificarea unei noi ordini politice și economice internaționale, lichidarea conflictelor existente și preîntîmpinarea altora noi, așezarea relațiilor politice internaționale pe principii noi, democratice, edificarea securității regionale și mondiale.

Dar o asemenea necesitate postulează în mod nemijlocit creșterea rolului pe care Organizația Națiunilor Unite, ca și alte organizații internaționale, se cuvine să-l aibă în soluționarea problemelor de care depinde însuși viitorul omenirii. România nu a încetat să promoveze astfel de concepții menite să ducă la perfecționarea și democratizarea acțiunii O.N.U. în lume, astfel încît hotărârile pe care acestea le adoptă să fie respectate și aplicate, iar ponderea ei în viața internațională să crească neîncetat.

HOTĂRIREA României de a-și aduce neîncetat contribuția la preîntîmpinarea războiului și asigurarea păcii — problema cardinală a vremurilor noastre — și găsit o nouă și strălucită expresie în analiza și propunerile făcute de Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R., Consiliul de Stat și Guvernul Republicii Socialiste România în sesiunea comună din 25 noiembrie. S-a subliniat cu acest prilej că evoluția vieții internaționale confirmă pe deplin aprecierile, propunerile și inițiativele tovarășului Nicolae Ceaușescu, care se bucură de un larg și puternic ecou pe arena mondială, vizînd eliberarea Europei, ca și a întregii lumi, de spectrul unei conflagrații nucleare nimicitoare și edificarea unei lumi mai bune și mai drepte, în care să fie garantate securitatea, independența și dezvoltarea fiecărui popor. Comitetul Politic Executiv, Consiliul de Stat și Guvernul Republicii Socialiste România au dat o înaltă apreciere activității neobosite pe care președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, o desfășoară pe arena internațională, rolului său determinant în elaborarea și traducerea în viață a politicii interne și externe a partidului și statului nostru, inițiativelor sale pentru înfăptuirea dezarmării, în primul rînd a dezarmării nucleare, pentru neamplasarea pe teritoriul european de noi raie și retragerea și distrugerea celor existente, pentru borarea continentului de orice fel de arme nucleare, pentru întărirea păcii și securității popoarelor europene și ale întregii lumi. Propunerile cuprinse în Declarația Comitetului Politic Executiv, Consiliului de Stat și Guvernului Republicii Socialiste România, ca și Apelul adoptat de curînd de Marea Adunare Națională, dau expresie voinței neabătute a poporului român de a-și aduce contribuția la oprirea cursei nucleare pe continentul european, la convenirea de măsuri care să asigure neamplasarea de noi rachete nucleare cu rază medie de acțiune, retragerea și distrugerea celor existente, eliminarea armelor nucleare de orice fel din Europa. O asemenea politică servește în mod neîndoios cauza păcii și securității, a destinderii și colaborării pe continentul nostru și în întreaga lume.

TOATE aceste opțiuni esențiale ale politicii externe a României socialiste, fundamentate și promovate cu luciditate, cu pasiune și perseverență de președintele Nicolae Ceaușescu au făcut ca țara noastră să se bucure de un prestigiu incontestabil în opinia publică internațională, iar inițiativele ei, sprijinite și însușite de numeroase țări, în finalitatea de a deveni tot atîtea realități ale lumii de azi.

Valentin Lipatti

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republică Socialistă România

Director GEORGE IVAȘCU

REDACȚIA : București, Piața Științei nr. 1, poarta B2-B3, telefon 17 60 10. ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei 115. Telefon : 50 74 96. ABONAMENTE : 3 luni — 65 lei ; 6 luni — 130 lei ; 1 an — 260 lei. Tiparul : Combinatul Poligrafic „CASA ȘTIINȚEI”

5 lei